

Lialona

**Siya Lamang ang Mahimo
Natong Manluluwas, p. 8**

Unsa nga mga Kamatuoran ang Atong
Makat-unan mahitungod sa Lawas
gumikan sa Pagkabanhaw? p. 14

Pagpangita og Kagawasan gikan
sa mga Palas-anon sa Sekwal nga
Pagpang-abuso, p. 22

Ilha ang Imong Kaaway: Unsaon sa
Pagbatok sa Upat ka Estratehiya ni
Satanas, p. 30

Ang mga trabahante mibutang og timailhan sa dapit sa konstruksyon sa Templo sa Bern Switzerland. Ang templo gipahinungod niadtong Septyembre 1955 ni Presidente David O. McKay. Unang templo kadto nga gitukod sa gawas sa North America ug ang unang mipresentar sa mga ordinansa nga dili Iningles.

Litrato sa maayong kabubut-on sa
Church History Library

MGA MENSAHE

- 4 **Mensahe sa Unang Kapanguloan: Ang mga Makiangayon Magpakabuhi pinaagi sa Hugot nga Pagtuo**
Ni Presidente Dieter F. Uchtdorf
- 7 **Mensahe sa Visiting Teaching: Panumpa ug Pakigsaad sa Priesthood**

ANAA SA HAPIN
Ang Tulo ka mga Maria didto sa Lubnganan,
ni William-Adolphe Bouguereau

LABING IMPORTANTING MGA ARTIKULO

- 8 **Ang Pag-ula sa Manluluwas: Pundasyon sa Tinuod nga Kristiyanismo**
Ni Elder Robert D. Hales
Tungod kay Siya buhi, kitang tanan mabuhi pag-usab.
- 14 **Ang Pagkabanhaw ni Jesukristo ug ang mga Kamatuoran mahitungod sa Lawas**
Ni David A. Edwards
Ang Pagkabanhaw ni Jesukristo nagtudlo kanato og mahinungdanong mga kamatuoran mahitungod sa mahangturon ug sagrado nga kinaiyahan sa lawas.
- 22 **Usa ka Taytayan padulong sa Paglaum ug Pagkaayo**
Ni Nanon Talley
Sa unang paagi kamo o usa ka minahal makabaton og kalinaw, paglaum, ug pagkaayo human sa usa ka dautan ug makapa-trauma nga butang sama sa seksual nga pang-abuso?

- 28 **Ang Karaan nga Album sa Pamilya: Ang Gahum sa mga Istorya sa Pamilya**
Ni Amneris Puscasu
Ang mga istorya ug kinabuhi sa akong mga katigulangan padayon nga naglig-on kanako.
- 30 **Ang Gubat Nagpadayon**
Ni Elder Larry R. Lawrence
Si Elder Lawrence nagpakigbahin og upat ka mga taktika ni Satanás ug unsaon sa pagbuntog niini.

MGA DEPARTAMENTO

- 20 **Musika: Siya ang Duola**
Ni Steven K. Jones ug Michael F. Moody
- 38 **Ang mga Hulagway sa Hugot nga Pagtuo: Skaidrite Bokuma**
- 40 **Mga Tingog sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw**
- 80 **Hangtud sa Sunod Natong Panagkita: Ang Gahum sa Dios**
Ni Elder Bruce R. McConkie

44 Ang Pagsabut sa Imong Patriyarkal nga Panalangin
Ni Allie Arnell ug Margaret Willden

48 Pagpangandam alang sa usa ka Bag-ong Panaw
Ni Karina Martins Pereira Correia de Lima
Ang mga pagduha-duha ug mga kahadlok mahitungod sa pagsugod ug akong kaugalingong pamilya nakapabalaka kanako. Unsaon nako sa pagkakaplag ug kalinaw?

Tan-awa kon inyo bang makit-an ang Liahona nga gitago dinhi niini nga isyu. Timaan: Nagdan-ag ba kini?

50 Sa Unsang Paagi Ako Makatuon pinaagi sa Akong Hunahuna ug sa Akong Kasingkasing?

Unsay pamaagi sa Ginoo sa pag-pangita ug mga tubag sa akong mga pangutana ug mas maayong panabut sa mga kasulatan?

52 I-personalize ang Inyong Pagtuon sa Ebanghelyo

Pagkat-on kon unsaon ninyo nga mas dako ug mahimo sa inyong pagtuon sa ebanghelyo.

56 Mga Tubag gikan sa mga Lider sa Simbahan: Unsaon sa Pagpangita ug Tinuod nga Kalinaw
Ni Elder Quentin L. Cook

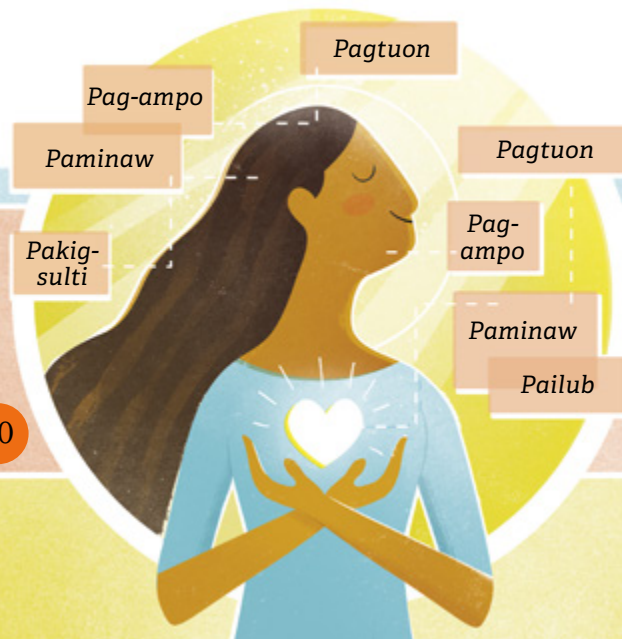
57 Nakalimtan nga mga Basahon, Nahinumduman nga Pagpamatuod
Ni Abigail D. Ferrer

58 Sila Nakakita Kaniya
Basaha kini nga mga pagpamatuod sa Nabanhaw nga Manluluwas ug tan-awa kon sa unsang paagi kamo mahimo usab nga saksi sa Iyang Pagkabanhaw.

62 Atong Luna

63 Poster: Padayon, mga Kristiyanong Sundalo

64 Mga Pangutana ug mga Tubag
Unsaon nako pagkahibalo nga ang Dios naminaw sa akong mga pag-ampo?

66 Si Andrei ug ang Ngil-ad nga Pulong
Ni Julie C. Donaldson

68 Mga tubag gikan sa usa ka Apostol: Unsaon nako sa pagtabang ang akong pamilya nga magmalig-on?
Ni Elder David A. Bednar

69 Mangandam alang sa Templo Matag Adlaw
Ni Joy D. Jones

70 Mihayag si Star
Ni Jane McBride
Si Star nakulbaan mahitungod sa pag-adto sa Primary sa unang higayon. Makakita kaha siya og higala?

72 Magmahimong usa ka Kahayag!
Ni Elizabeth Pinborough
Walo ka mga paagi nga mahimong maayong higala.

73 Mga Tawo sa Kasaysayan sa Simbahan: Pagsabwag sa Ebanghelyo

74 Maghunahuna kang Jesus
Ni Lindsay Tanner
Si Mía nakakat-on mahitungod sa sakrament.

76 Mga Istorya kabahin ni Jesus: Si Jesus Mihatag Kanato sa Sakrament
Ni Kim Webb Reid

79 Mga Liryo sa Pasko sa Pagkabanhaw

Internasyonal nga magasin sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw nga giimprinta sa Cebuano

Ang Unang Kapanguloan: Thomas S. Monson, Henry B. Eyring, Dieter F. Uchtdorf

Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles:

Russell M. Nelson, Dallin H. Oaks, M. Russell Ballard, Robert D. Hales, Jeffrey R. Holland, David A. Bednar, Quentin L. Cook, D. Todd Christofferson, Neil L. Andersen, Ronald A. Rasband, Gary E. Stevenson, Dale G. Renlund

Editor: Joseph W. Sitati

Luyo-luyo sa mga Editors: Randall K. Bennett, Carol F. McConkie

Mga Adviser: Brian K. Ashton, Jean B. Bingham, LeGrand R. Curtis Jr., Christoffel Golden, Douglas D. Holmes, Erich W. Kopischke, Larry R. Lawrence, Carole M. Stephens

Tigdumalang Direktor: Peter F. Evans

Direktor sa mga Magasin sa Simbahan: Allan R. Loyborg

Business Manager: Garff Cannon

Tigdumalang Editor: Adam C. Olson

Luyo-luyo sa Tigdumalang Editor: Ryan Carr

Assistant sa Publikasyon: Cremlinda Amaral

Team sa Pagsulat ug Pag-edit: Bethany Bartholomew, Brittany Beattie, David Dickson, David A. Edwards, Matthew D. Flitton, Lori Fuller, Garrett H. Garff, LaRene Porter Gaunt, Charlotte Larcabal, Michael R. Morris, Eric B. Murdock, Sally Johnson Odekir, Joshua J. Perkey, Jan Pinborough, Richard M. Romney, Mindy Anne Selu, Marissa Widdison

Tigdumalang Direktor sa Art: J. Scott Knudsen

Direktor sa Art: Tadd R. Peterson

Team sa Pagdesinyo: Jeanette Andrews, Fay P. Andrus, C. Kimball Bott, Thomas Child, David Green, Colleen Hinckley, Eric P. Johnsen, Susan Lofgren, Scott M. Mooy, Mark W. Robison, Rachel Smith, Brad Teare, K. Nicole Walkenhorst

Coordinator sa Intellectual Property:

Collette Nebeker Aune

Tigdumala sa Produksyon: Jane Ann Peters

Team sa Produksyon: Glen Adair, Connie Bowthorpe Bridge, Julie Burdett, Bryan W. Gygi, Ginny J. Nilson, Gayle Tate Rafferty, Derek Richardson

Prepress: Joshua Dennis, Ammon Harris

Direktor sa Pag-imprinta: Steven T. Lewis

Direktor sa Pagpang-apud-apod: Troy K. Vellinga

Paghubad: Francisco M. dela Cruz

Ipadala ang subskripsyon, mga pangutana, ug mga taho ngadto sa *Dateline Philippines* sa *Liahona*, The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, Temple Drive, Greenmeadows Subdivision, Quezon City 1110, Metro Manila, Philippines o sa P. O. Box 1505, Ortigas Center, Emerald Avenue, Pasig 1600, Metro Manila, Philippines. Numero sa telepono 635-9183. Presyo sa subskripsyon sa Pilipinas, P48 matag tuig, P4.00 matag gula, gawas sa mga espesyal nga isyu.

Sa pag-subscribe ug pag-renew sa magasin, bisitaha ang <http://store.lds.org>. Palihug ayaw kalimti sa pagbutang sa imong ward/branch isip address asa ipadala ang imong subskripsyon.

Kon dunay mga pangutana mahitungod sa subskripsyon palihug tawag sa Church's Global Service Center (GSC) sa 1800-8-680-3950 alang sa mga subscriber sa PLDT ug Smart o 1800-1-441-0687 alang sa mga subscriber sa Globe.

Isumiter ang mga manuskrito ug mga pangutana online sa liahona.lds.org; kon ipadala ngadto sa *Liahona*, Room 2420, 50 East North Temple Street, Salt Lake City, UT 84150-0024, USA; o i-e-mail sa: liahona@ldschurch.org

Liahona (usa ka termino sa Basahon ni Mormon nga nagpasabut nga "kompas o direktor") gimantala sa Albanian, Armenian, Bislama, Bulgarian, Cambodian, Cebuano, Chinese, Chinese (simplified), Croatian, Czech, Danish, Dutch, English, Estonian, Fijian, Finnish, French, German, Greek, Hungarian, Icelandic, Indonesian, Italian, Japanese, Kiribati, Korean, Latvian, Lithuanian, Malagasy, Marshallese, Mongolian, Norwegian, Polish, Portuguese, Romanian, Russian, Samoan, Slovenian, Spanish, Swahili, Swedish, Tagalog, Tahitian, Thai, Tongan, Ukrainian, Urdu, ug Vietnamese. (Ang kasagad magkalahi sa pinulongan.)

© 2017 sa Intellectual Reserve, Inc. Tanang mga katungod gigahin. Gigamit sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw nga may pagtugot. Gi-imprinta sa Tinipong Bansa sa Amerika. Gi-imprinta sa Pilipinas.

Copyright nga impormasyon: Gawas kon sa laing paagi gipasabut, ang mga indibidwal mahimong mokopya sa materyal gikan sa *Liahona* alang sa ilang personal, dili pangkomersyo nga paggamit (lakip sa mga calling sa Simbahan). Kini nga katungod mahimong kuhaon pag-usab sa bisan unsang panahon. Ang biswal nga material dili mahimong kopyahan kon kini adunay mga pagdili diha sa linya sa kredito sa maong artwork. Ang copyright nga mga pangutana kinahanglan ipadala ngadto sa Intellectual Property Office, 50 E. North Temple St., FL 13, Salt Lake City, UT 84150, USA; email: cor-intellectualproperty@ldschurch.org.

For Readers in the United States and Canada:

April 2017 Vol. 20 No. 4. LIAHONA (USPS 311-480)

Cebuano (ISSN 1096-5114) is published monthly by The Church of Jesus Christ of Latter-day Saints, 50 East North Temple, Salt Lake City, UT 84150. USA subscription price is \$10.00 per year; Canada, \$12.00 plus applicable taxes. Periodicals Postage Paid at Salt Lake City, Utah. Sixty days' notice required for change of address. Include address label from a recent issue; old and new address *must* be included. Send USA and Canadian subscriptions to Salt Lake Distribution Center at address below. Subscription help line: 1-800-537-5971. Credit card orders (Visa, MasterCard, American Express) may be taken by phone. (Canada Post Information: Publication Agreement #40017431)

POSTMASTER: Send all UAA to CFS (see DMM 507.1.5.2).

NONPOSTAL AND MILITARY FACILITIES: Send address changes to Distribution Services, Church Magazines, P.O. Box 26368, Salt Lake City, UT 84126-0368, USA.

Mga Ideya sa Family Home Evening

Kini nga isyu naglangkob og mga artikulo ug mga kalihokan nga magamit alang sa family home evening. Ang mosunod mao ang duha ka ehemplo.

“Sila Nakakita Kaniya,” pahina 58:

Human mabasa ang artikulo sa tibukong pamilya, mahimo nimong hisgutan ang mga paagi nga kamo mahimong mga saksi ni Kristo bisan sa pisikal wala Siya makita. Kamo tingali maghunahuna og mga ideya aron mas maduol sa Manluluwas sama sa pagpangita og mga oportunidad sa pagserbisyo sa mga refugue sa inyong komunidad, pagkat-on mahitungod sa kinabuhi sa Manluluwas atol sa pagtuon sa kasulatan, pagbantay og anak sa usa ka magtiayon aron makatambong sila sa templo, o pagtabang sa usa ka higala nga nanginahanglan. Mahimo usab kang motan-aw og video nga naa sa mormon.org/easter.

“Mangandam alang sa Templo Matag Adlaw,” pahina 69:

Mahimo ninyong ikonsiderar ang paghimo og “family history ug temple night” para sa family home evening. Makakat-on kamo unsaon sa pag-index og mga ngalan ug pag-search og mga rekord sa pamilya o paghigot sa kaimportante sa mga ordinansa sa templo ug pagtan-aw sa mga litrato sa templo sa tibukong kalibutan. Kon duol ra sa templo ang inyong gipuy-an, mahimo kamong mobisita sa mga nataran sa templo ug hisgutan kon sa unsang paagi ang mga templo maghimo natong mas duol sa Langitnong Amahan ug matabangan kitang mobati sa lyang gugma.

ANAA PAY DAGHAN SA INTERNET

Ang *Liahona* ug ubang mga materyal sa Simbahan anaa sa daghang pinulongan sa languages.lds.org. Bisitaha ang [facebook.com/liahona.magazine](https://www.facebook.com/liahona.magazine) (anaa sa English, Portuguese, ug Spanish) aron makakita og makadasig nga mga mensahe, mga ideya sa family home evening, ug materyal nga mahimo ninyong ipakigbahin sa inyong mga higala ug pamilya.

MGA HILISGUTAN NIINI NGA ISYU

Ang mga numero nagrepresentar sa unang pahina sa artikulo.

Cebuano, 40, 66
Ehemplo, 72
Espirituhanong gahum, 4, 30, 63, 80
Espiritu Santo, 50
Family history, 28
Gubat sa Langit, 30
Hugot nga Pagtuo, 4, 38, 41, 48, 80
Jesukristo, 8, 14, 30, 56, 58, 74, 76, 79
Kahibalo, 50, 52
Kaisug, 40, 57, 63
Kalinaw, 48, 56, 62, 66

Kasaysayan sa Simbahan, 73
Kinabuhing dayon, 8, 14
Lawas, 14
Pag-ampo, 41, 62, 64
Pagkaayo, 22
Pagkabanhaw, 8, 14, 58, 76, 79
Paglaum, 22, 48
Pagpamatuod, 38, 50, 57, 58
Pagsimba sa Templo, 69
Pagtuon sa kasulatan, 43, 52, 57

Pag-ula, 8, 22, 74, 76
Pakigsaad, mga, 7
Pamilya, 28, 42, 48, 68
Panaghigala, 70, 72
Pasko sa Pagkabanhaw, 14, 58, 76, 79
Patriyarkal nga mga panalangin, 44
Priesthood, 7, 80
Sakrament, 74, 76
Sekswal nga pang-abuso, 22
Serbisyo, 4, 42, 68
Tintasyon, 30, 63

**Ni Presidente
Dieter F. Uchtdorf**

Ikaduhang Magtatambag
sa Unang Kapangulohan

ANG MGA MAKIANGAYON MAGPAKABUHI PINAAGI SA HUGOT NGA PAGTUO

Ang Rabbi ug ang Tigbuhat og Sabon

Dunay usa ka karaan nga sugilanon sa mga Judeo mahitungod sa usa ka tigbuhat og sabon kinsa wala motuo og Dios. Usa ka adlaw samtang naglakaw siya kauban sa rabbi, miingon siya, “Dunay butang nga dili nako masabtan. Duna kitay relihiyon sulod na sa liboan nga katuigan. Apan bisan asa ka motan-aw naa ang dautan, korapsyon, pagkadili matinuoron, kadili makiangayon, kasakit, kagutom, ug kasamok. Makita nga ang relihiyon wala gayud mipalambo sa kalibutan. Mao nga mangutana ko nimo, unsa may nakaayo niini?”

Ang rabbi wala dayon motubag apan padayon sa paglakaw kauban ang tigbuhat og sabon. Sa katapusan sa miabut sila sa usa ka dulaanan diin ang mga bata, napuno sa abug, nagdula sa yuta.

“Dunay butang nga wala nako masabti,” miingon ang rabbi. “Tan-awa kanang mga bata. Duna kitay sabon sulod sa daghang katuigan, ug apan kanang mga bataa nabuling lang gihapon. Unsay kaayohan sa sabon?”

Ang tigbuhat og sabon mitubag, “Apan rabbi, dili makiangayon nga basulon nato ang sabon niining bulingit nga mga bata. Ang sabon kinahanglang gamiton sa dili pa matuman ang katuyoan niini.”

Ang rabbi mipahiyom ug miingon, “Eksakto gayud.”

Sa Unsang Paagi Kita Magpakabuhi?

Si Apostol Pablo nga nagkutlo sa usa ka propeta sa Daang Tugon, mi-summarize kon unsay gipasabut sa pagkahimong tumutuo dihang misulat siya nga, “Mabuhi ang namatarung pinaagi sa pagtuo” (Mga Taga-Roma 1:17).

Tingali niining yanong pahayag atong masabtan ang kalainan tali sa relihiyon nga huyang ug dili epektibo ug butang nga walay gahum sa pag-usab og kinabuhi.

Apan aron masabtan unsay ipasabut sa pagpakabuhi pinaagi sa pagtuo, kinahanglang nga masabtan nato unsa ang pagtuo.

Ang pagtuo mas labaw pa kay sa gituohan. Kini mao ang hingpit nga pagsalig sa Dios uban sa buhat.

Kini mas labaw pa kay sa naglaum.

Kini mas labaw pa kay sa mag-urong ra, magyango-yango sa atong ulo, ug moingon nga uyon ra mi. Kon moingon kita nga “Mabuhi *ang namatarung pinaagi sa pagtuo*,” atong gipasabut nga gigiyahan ug gitultulan kita pinaagi sa atong pagtuo. *Molihok* kita sa paagi nga uyon sa atong pagtuo—dili sa pagbati nga mosunod lang nga wala na hunahunaa apan tungod sa kamasaligon ug tinuorayng gugma alang sa atong Dios ug sa dili mapalit nga kaalam nga Iyang gipadayag sa Iyang mga anak.

Ang pagtuo kinahanglang nga ubanan og buhat; kay kon walay buhat patay kini (tan-awa sa Santiago 2:17). Dili kini usa ka pagtuo. Kini walay gahum sa pag-usab bisan sa usa ka tawo, sa kalibutan pa kaha.

Ang mga lalaki ug babaye nga may pagtuo misalig sa ilang maloloy-on nga Langitnong Amahan—bisan sa panahon sa walay kasiguroan, bisan sa panahon sa pagduhaduha ug kalisdanan kon dili nila tin-aw nga makita ug dili kaayo klarong masabtan.

Ang mga lalaki ug babaye nga may pagtuo matinguha-ong molakaw sa dalan sa pagkadisipulo ug maningkamot sa pagsunod sa ehemplo sa ilang mahigugmaong Manluluwas, si Jesukristo. Ang hugot nga pagtuo moaghat ug gani modasig kanato sa pagpahiangay sa atong kasingkasing ngadto sa langit ug sa aktibong pagtabang, pagbayaw ug pagpanalangin sa atong isigkatawo.

Ang relihiyon nga walay buhat sama sa sabon nga naa ra kanunay sa sudlanan. Tingali may talagsaon kining potensyal, apan sa reyalidad gamay ra kinig mahimong kalainan hangtud nga mahimo ang katuyoan niini. Ang gipahiuli nga ebanghelyo ni Jesukristo usa ka ebanghelyo sa buhat. Ang Simbahan ni Jesukristo nagtudlo og tinuod nga relihiyon isip usa ka mensahe sa paglaum, pagtuo ug gugmang putli, lakip ang pagtabang sa atong isig ka tawo sa espiritwal ug temporal nga mga paagi.

Pipila ka bulan ang milabay, ang akong asawa, si Harriet, ug ako nagbiyahe uban sa pipila namo ka anak dapit sa Mediterranean. Gibisitahan namo ang pipila ka mga

Si Presidente Uchtdorf ug ang iyang anak nga babaye, Antje, mibisita sa mga refugee didto sa kampo duol sa Athens, Greece.

refugee camp ug nahimamat ang mga pamilya gikan sa mga nasud nga nagun-ob sa gubat. Kining mga tawhana dili miyembro sa atong simbahan, apan sila atong mga igsoon ug nagkinahanglan og dinaliang tabang. Natandog sa hilabihan ang among kasingkasing dihang kami mismo nakakita sa unsang paagi ang aktibong pagtuo sa mga miyembro sa atong Simbahan mitabang, mihupay, ug mihatag og paglaum sa atong mga isigkatawo nga nagkinahanglan, bisan unsay ilang relihiyon, nasyunalidad, o edukasyon.

Ang hugot nga pagtuo inubanan sa padayon nga paglihok mipuno og kalipay sa kasingkasing, kaalam sa hunahuna ug panabut, ug kalinaw ug gugma sa kalag.

Ang atong hugot nga pagtuo mopanalangin, ug sa matarung nga paagi mo-impluwensya sa nanaglibut kanato ug kanato.

Ang atong hugot nga pagtuo mopuno og kamaayo ug kalinaw sa kalibutan.

Ang atong hugot nga pagtuo makausab sa kapungot ngadto sa gugma ug sa mga kaaway ngadto sa pagkahigala.

Ang mga makiangayon, magpakabuhi pinaagi sa paggamit sa hugot nga

pagtuo; magpakabuhi sila pinaagi sa pagsalig sa Dios ug pagsubay sa Iyang dalan.

Ug mao kana ang matang sa pagtuo nga makausab sa mga indibidwal, pamilya, kanasuran, ug sa kalibutan. ■

PAGTULUN-AN GIKAN NIINI NGA MENSAHE

Gipasabut ni Presidente Uchtdorf nga ang pagtuo labaw pa kaysa usa ka ekspresyon sa unsay gituohan. Ang tinuod nga pagtuo sa Langitnong Amahan ug ni Jesukristo nagkinahanglan og lihok, ug ang pagpakabuhi pinaagi sa pagtuo dunay gahum sa pag-usab og kinabuhi ug mga panimalay. Mahimo nimong dapiton kadtong imong gitudloan sa pagpaambit og mga panahon dihang nakita nila ang mga panalangin ug gahum pinaagi sa hugot nga pagtuo—gikan man sa personal nga mga ehemplo o sa mga obserbasyon sa uban. Awhaga sila sa pag-ampo alang sa giya aron masayud kon unsaon nga mas masunod ang ebanghelyo.

Pagserbiyo sa Uban inubanan sa Pagtuo

Si Presidente Uchtdorf misulti kanato nga ang atong pagtuo sa Dios *kinahanglan* nga “maubanan og lihok.” Kon ang atong pagtuo “nakayugo sa makanunayon nga buhat,” siya mipasabut, “mopuno kini . . . sa mga kalag sa kalinaw ug gugma.” Uban sa saad niini nga panalangin, kita *maka-himo* og kalainan, ug atong makita kini sa atong kinabuhi kon mogahin kita og panahon sa pagserbisyo nga puno sa pagtuo. Mahimo kamong mag-ampo matag buntag aron mangayo sa Ginoo og tabang sa pagserbisyo sa uban. Sama pananglit, pangayo Kaniya nga ipakita diha nimo ang nagkinahanglan og tabang sa buluhaton nga usa sa imong igsoon o usa ka higala nga nagkinahanglan og pagdayeg. Dayon, kon nadawat na nimo ang pag-aghat, buhata kini! Kon kini nga mga pag-ampo ug kini nga serbisyo imong himoon nga usa ka naandang buhat, niana ang imong matitud-anon, makanunayong buhat mopanalangin sa imong kinabuhi ug sa kinabuhi sa uban. Misaad si Presidente Uchtdorf nga ikaw “makausab sa mga indibidwal, pamilya, mga nasud, ug sa kalibutan.”

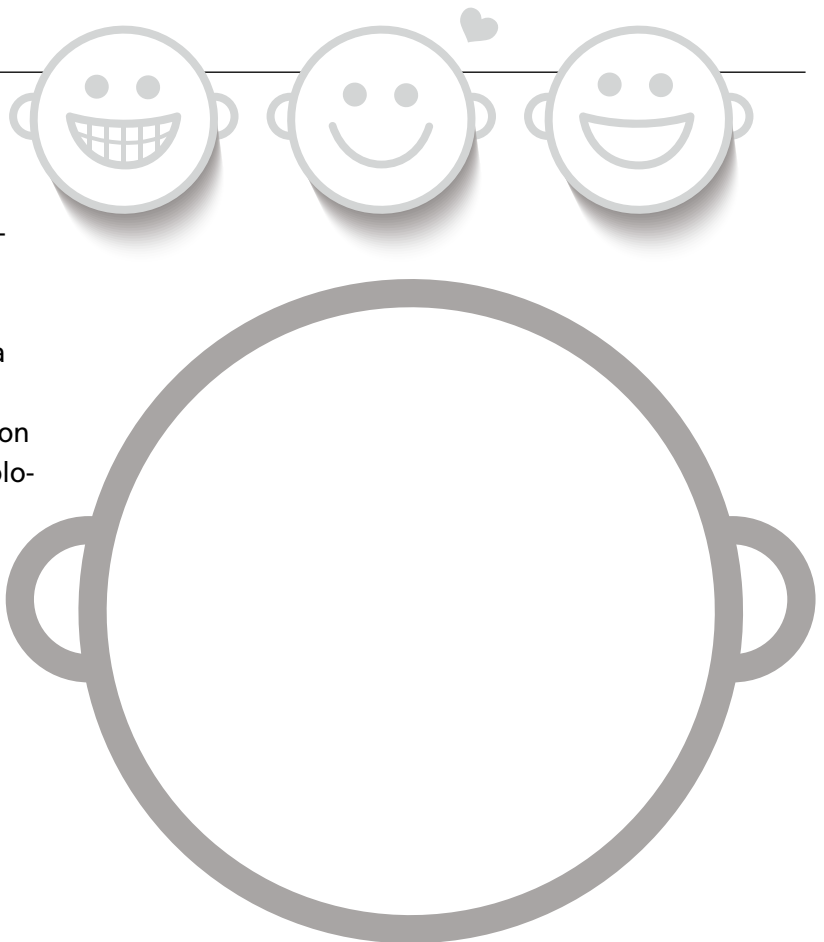
MGA BATA

Pagsalig

Sulayi kini nga kalihokan kauban sa usa ka **S**higala. Kinahanglan nga mosalig ka ug sundon pagtarung ang ilang mga direksyon.

Maggunit og ballpen o lapis, ipiyong ang imong mga mata. Ingna ang imong higala nga sultihan ka kon asa i-drawing ang mga mata, ilong, ba-ba, ug buhok niini nga nawong. Dayon tan-awa. Unsay nahitabo? Mahimo nimong koloran ang nawong ug pagdrowing na pud og lain aron makadula og usab!

Usahay lisud ang pagsunod sa mga direksyon. Apan kon maningkamot kita sa pagsunod sa Langitnong Amahan pinaagi sa pagpaminaw sa Espiritu Santo, Siya motabang kanato. Makasalig kita Kaniya sa kanunay.

Panumpa ug Pakigsaad sa Priesthood

Tun-i sa mainampuong paagi kining materyal ug tinguhaa ang inspirasyon aron masayud unsay angay nga ipakigbahin. Sa unsang paagi ang pagsabut sa katuyoan sa Relief Society nag-andam sa mga anak nga babaye sa Dios alang sa mga panalangin sa kinabuhing dayon?

Kitang mga sister kon magkadako ang atong pagsabut sa panumpa ug pakigsaad sa priesthood nga magamit nato sa personal nga paagi, mas mohangop kita sa mga panalangin ug mga saad sa priesthood.

Si Elder M. Russell Ballard sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles miingon, “Ang tanan nga mihimo og sagradong mga pakigsaad sa Ginoo ug kadtong mituman niadtong mga pakigsaad mahimong makadawat og personal nga pagpadayag, mapanalanginan sa pagpangalagad sa mga anghel, makigsulti sa Dios, makadawat sa kahingpitan sa ebanghelyo, ug, sa katapusan, mahimong mga manununod kauban ni Jesukristo sa tanan nga anaa sa atong Amahan.”¹

Ang mga panalangin ug mga saad sa panumpa ug pakigsaad sa priesthood moapekto sa mga lalaki ug babaye. Si Sister Sheri L. Dew, kanhi magtatambag sa Kinatibuk-ang Kapangulohan sa Relief Society, miingon, “Ang kahingpitan sa priesthood nga

nalakip diha sa pinakataas nga mga ordinansa sa balay sa Ginoo madawat lamang nga kauban ang lalaki ug babaye.”²

Si Sister Linda K. Burton, Relief Society General President, nanawagan niini, “dapiton ko kamo sa pagmemorya sa panumpa ug pakigsaad sa priesthood, nga makita sa Doktrina ug mga Pakigsaad 84: 33–44. Sa pagbuhat niini, mosaad ko nga ang Espiritu Santo mopalapad sa inyong pagsabut sa priesthood ug modasig ug mobayaw kaninyo sa talagsaong paagi.”³

Ang instruksyon ni Joseph Smith ngadto sa Relief Society gituyo aron pag-andam sa mga babaye nga “unsaon nga [sila] makabaton sa mga pribilehiyo, mga panalangin, ug mga gasa sa Pagkapari.” Kini matuman pinaa- gituyo sa mga ordinansa sa templo.

“Mga ordinansa sa templo mao ang mga ordinansa sa

priesthood, apan sila [wala] sila nagtugyan sa eklesyastikal nga mga katungdanan diha sa mga lalaki o babaye. [Kini nga mga ordinansa matuman] ang saad sa Ginoo sa iyang mga katawhan—mga lalaki ug babaye—nga ‘pagatugahan uban sa gahum nga gikan sa kahitas-an’ [D&P 38:32].”⁴

Dugang nga mga Kasulatan ug Impormasyon

Doktrina ug mga Pakigsaad 84:19–40; 121:45–46; reliefsociety.lds.org

MUBO NGA MGA SULAT

1. M. Russell Ballard, “Mga Lalaki ug mga Babaye ug ang Gahum sa Priesthood,” *Liahona*, Sept. 2014, 36.
2. Elaine L. Jack, sa *Anak nga mga Babaye sa Akong Gingharian: Ang Kasaysayan ug Buhat sa Relief Society* (2011), 152.
3. Linda K. Burton, “Gahum sa Priesthood—anaa Para sa Tanan,” *Ensign*, Hunyo 2014, 39–40.
4. Mga Hilisgutan sa Ebanghelyo, “Joseph Smith’s Teachings about Priesthood, Temple, and Women,” topics.lds.org.

Hugot nga Pagtuo
Kahupayan
Pamilya

Ikonsiderar
Kini

Unsay inyong mahimo aron mas hingpit nga masabtan ug makadawat sa gisaad nga mga panalangin sa panumpa ug pakigsaad sa priesthood?

GETHSEMANE, PINAAGINI J. KIRK RICHARDS

Ang Pag-ula sa Manluluwas:

ANG PUNDASYON SA TINUOD NGA KRISTIYANISMO

*Kitang tanan mabanhaw ug mahimong imortal tungod
sa maulaong sakripisyo ni Jesukristo.*

Si Propeta Joseph Smith (1805–44) gipangutana, “Unsa man ang sukaranang mga baruganan sa imong relihiyon?” Siya mitubag, “Ang sukaranan nga mga baruganan sa atong relihiyon mao ang pagpamatuod sa mga Apostoles ug mga Propeta, mahitungod ni Jesukristo, nga Siya namatay, gilubong, ug mibangon sa ikatulong adlaw, ug mikayab ngadto sa langit; ug sa ubang mga butang nga may kalabutan sa atong relihiyon sumpay lamang niini.”¹

Gusto nakong ihatag ang akong pagmatuod sa pamahayag ni Propeta Joseph. Ang sentro sa tanan natong gituohan mao ang atong Manluluwas ug ang Iyang maulaon nga sakripisyo—“sa pagpakig-angay sa Dios” (1 Nephi 11:16) diin ang Amahan mipadala sa Iyang Anak dinhi sa yuta aron matuman ang Pag-ula. Ang pinakatumong sa kinabuhi ni Jesukristo mao ang pagkompleto sa maulaong sakripisyo. Ang Pag-ula mao ang pundasyon sa tinuod nga Kristiyanismo.

Ngano nga ang Pag-ula sa Manluluwas mao ang importanting baruganan diha sa Simbahan ug sa atong kinabuhi?

Mga Artikulo sa Hugot nga Pagtuo 1:3

Ang ikatulong artikulo sa hugot nga pagtuo nag-ingon, “Kami nagtuo nga pinaagi sa Pag-ula ni Kristo, ang tanan nga mga katawhan mahimo nga maluwas, pinaagi sa pagsunod sa mga balaod ug mga ordinansa sa Ebanghelyo.”

“Giluwas” niining kinatibuk-ang kahulugan nagpasabut sa pagkab-ot sa kinatasang himaya sa celestial nga gingharian. Ang Pagkabanhaw gihatag sa tanan nga mianhi sa yuta, apan ang pagdawat og kinabuhing dayon, sa hingpit nga mga panalangin sa mahangturong pag-uswag, matag tawo kinahanglang mosunod sa mga balaod, modawat sa mga ordinansa ug mohimo og pakigsaad sa ebanghelyo.

Ngano nga Si Jesukristo, ug Siya lamang, ang maka-ula alang sa mga sala sa kalibutan? Anaa Kaniya ang tanan nga mga kwalipikasyon.

**Ni Elder
Robert D. Hales**

Sa Korum sa Napu-
log Duha ka mga
Apostoles

Ang Dios Nahigugma Kaniya ug Misalig Kaniya

Si Jesus natawo sa Langitnong mga Ginikanan sa usa ka premortal nga kalibutan. Siya ang Unang anak sa atong Langitnong Amahan. Siya gipili sukad pa sa sinugdanan. Siya nagmasulundon sa kabubut-on sa Iyang Amahan. Kanunayng gipamulong diha sa mga kasulatan ang kalipay sa Langitnong Amahan sa Iyang Anak.

Sa Mateo atong mabasa “ug ania karon, usa ka tingog gikan sa langit nag-ingon, Kini mao ang akong Anak nga pinalangga; kaniya may kalipay ako” (Mateo 3:17).

Si Lucas nagrekord, “Ug gikan sa panganud dihay tingog nga miabut nga nag-ingon, Mao kini ang Akong Anak: Akong pinili” (Lucas 9:35).

Ug didto sa templo sa yuta sa Bountiful human sa Pagkabanhaw sa Manluluwas, ang mga katawhan nakadungog sa tingog sa Amahan: “Tan-awa akong Hinigugma nga Anak, kinsa ako nahimuot kaayo” (3 Nephi 11:7).

Kini natandog gayud ang akong kasingkasingsa dihang akong nabasa nga samtang si Jesus nag-antus sa Tanaman sa Getsemani, ang Amahan, gikan sa Iyang dakong gugma ug kalooy alang sa Iyang Bugtong Anak, mipadala og anghel aron sa paghupay ug paglig-on Kaniya (tan-awa sa Lucas 22:43).

Migamit si Jesus sa Iyang Kabubut-on sa Pagsunod

Andam kaayo si Jesus sa paghatag sa Iyang kinabuhi alang kanato.

Diha sa dakong Konseho sa Langit, si Lucifer, “anak sa kabuntagon” (Isaias 14:12; D&P 76:26–27), miingon:

“Tan-awa, ania ako, ipadala ako, ako mahimo nga imong anak, ug ako motubos sa tanan nga mga katawhan, nga walay usa ka kalag nga mawala, ug sa pagkatinuod ako mobuhat niini; busa ihatag kanako ang imong dungog” (Moises 4:1).

Apan, tan-awa, ang akong Hinigugmang Anak, nga mao ang akong Hinigugma ug Pinili sukad sa sinugdanan, miingon ngari kanako—Amahan, ang imong pagbuot mao ang matuman, ug ang himaya imo sa kahangturan.” (Moses 4:1–2; tan-awa usab sa Abraham 3:27).

Tungod sa dakong gugma sa Anak alang sa Iyang Amahan ug sa matag usa kanato, Siya miingon, “Ipadala ako.” Sa dihang Siya miingon “ipadala ako”, Siya migamit sa Iyang kabubut-on.

“Maingon nga ang Amahan nakaila kanako ug ako nakaila sa Amahan: Ug igahalad ko ang akong kinabuhi sa pagpakamatay alang sa mga karnero. . . .

“Ako gihigugma sa Amahan sa katarungan nga mao kini, kay ako magahalad man sa pagpakamatay sa akong kinabuhi, sa paghalad niini aron mabawi ko ra usab kini.

“Walay tawo nga makakuha niini gikan kanako, hinonoa ginahalad ko kini sa kinaugalingon kong pagbuot. May kagahum ako sa paghalad niini, ug may kagahum ako sa pagbawi niini. Kining maong sugo nadawat ko gikan sa akong Amahan” (Juan 10:15, 17–18).

Kon gitinguha pa sa Manluluwas, miabut unta ang legion sa mga anghel aron sa pagkuha Kaniya gikan sa krus aron dad-on ngadto sa panimalay sa Iyang Amahan. Apan Siya migamit sa Iyang kabubut-on sa pagsakripisyo sa iyang Kaugalingon alang kanato, sa pagkompleto sa Iyang misyon dinhi sa mortalidad, ug sa paglahutay hangtud sa katapusan, pagkompleto sa mauaong sakripisyo.

Gusto ni Jesus nga moanhi sa yuta, ug Siya kwalipikado. Siya miingon, “Kay ako nanaug gikan sa langit, dili sa pagbuhat sa akong kaugalingong kabubut-on, kon dili sa kabubut-on sa nagpadala kanako” (Juan 6:38).

Si Jesus Gi-orden nang daan

Si Pedro nagtudlo nga si Jesus “gitana nang daan alang niini bisan sa wala pa ang pagbuhat sa kalibutan” (tan-awa sa 1 Pedro 1:19–21).

Ang mga Propeta sa tanang mga dispensasyon nanagna sa pag-anhi ni Jesukristo ug unsay mahitabo sa Iyang misyon. Pinaagi sa hugot nga pagtuo, si Enoch gipakita og talagsaon nga panan-awon sa pagkatawo, kamatayon, Pagsaka sa langit, ug ang Ikaduhang Pag-anhi sa Manluluwas:

“Ug tan-awa, si Enoch nakakita sa adlaw sa pag-anhi sa Anak sa Tawo, gani diha sa unod; ug ang iyang kalag nagmaya, nag-ingon: Ang Pagkamatarung gibayaw sa itaas, ug ang Kordero gipatay gikan sa katukuran sa kalibutan; ug pinaagi sa hugot nga pagtuo ako anaa sa sabakan sa

ECCE HOMO, PINAAGI NI J. KIRK RICHARDS

Amahan, ug tan-awa, ang Zion nag-uban kanako.

“Ug ang Ginoo miingon ngadto ni Enoch: Tan-awa, ug siya mitan-aw ug nakita ang Anak sa Tawo nga gituboy sa krus, sunod sa pamaagi sa mga tawo;

“Ug siya nakadungog og usa ka makusog nga tingog; ug ang mga langit gitabunan; ug ang tanan nga mga linalang sa Dios nagbangutan; ug ang yuta nag-agulo; ug ang mga bato nangabuak; ug ang mga santos mibangon, ug gikoronahan diha sa tuo nga kamot sa Anak sa Tawo, uban sa mga korona sa himaya;

“Ug si Enoch nakakita sa Anak sa Tawo nga mikayab sa itaas ngadto sa Amahan;

“Ug nahinabo nga si Enoch nakakita sa adlaw sa pag-anhi sa Anak sa Tawo, diha sa katapusan nga mga adlaw, aron mopuyo sa yuta diha sa pagkamatarung sulod sa gidugayon nga usa ka libo ka mga tuig” (Moses 7:47, 55–56, 59, 65).

Mga 75 ka tuig sa dili pa ang pagkatawo ni Kristo, si Amulek mipamatuod: “Tan-awa, ako moingon nganha kaninyo, nga ako nasayud nga si Kristo moanhi taliwala sa mga katawhan, aron sa pagdala diha kaniya sa mga kalapasan sa iyang mga katawhan, ug nga siya moula sa iyang dugo alang sa mga sala sa kalibutan; kay ang Ginoong Dios namulong niini” (Alma 34:8).

Si Jesus Adunay Talagsaon nga mga Kwalipikasyon

Bugtong si Jesukristo lang ang makahimo sa maulaon nga sakripisyo—isip natawo sa usa ka mortal nga inahan, si Maria, ug nakadawat sa gahum sa kinabuhi gikan sa Iyang Amahan (tan-awa sa Juan 5:26). Tungod niining gahum sa kinabuhi, Iyang gibuntog ang kamatayon, ang lubnganan wala nay gahum, ug Siya nahimong atong Manluluwas ug Tigpataliwala ug ang Agalon sa Pagkabanhaw—ang paagi diin ang kaluwasan ug pagka-imortal gihatag kanatong tanan. Kitang tanan mabanhaw ug mahimong imortal tungod sa maulaong sakripisyo ni Jesukristo.

Si Jesus Andam nga Moula alang sa Orihinal nga Sala

Ang ikaduhang artikulo sa hugot nga pagtuo namahayag, “Kami nagtuo nga ang mga tawo pagasilotan sa ilang kaugalingon nga mga sala, ug dili tungod sa mga kalapasan ni Adan.”

Pinaagi sa paggamit sa atong kabubut-on, kita mopili sa paggamit sa atong hugot nga pagtuo. Uban sa kakugi, kita makahimo sa paghinulsol; kon walay Pag-ula, kita dili makahimo.

Sa Moises natudloan kita nga, “Tungod Niini miabut ang panultihon sa lain nga dapit taliwala sa mga katawhan, nga ang Anak sa Dios mitubos sa unang sala, diin ang sala sa

GRAY ADLAW GOLGOTHA, PINAAGI NI J. KIRK RICHARDS

mga ginikanan dili pagatubagon diha sa mga ulo sa mga anak” (Moises 6:54).

Sa 2 Nephi gihatagan kita og talagsaong pagtulun-an:

“Kay tungod ang kamatayon modangat ngadto sa tanan nga mga tawo, aron pagtuman sa maloloy-on nga laraw sa makagagahum nga Tiglalang, gikinahanglan gayud nga adunay gahum sa pagkabanhaw, ug ang pagkabanhaw kinahanglan gayud modangat ngadto sa tawo tungod sa pagkapukan; ug ang pagkapukan modangat tungod sa kalapasan; ug tungod kay ang tawo mapukan sila isalikway gikan sa atubangan sa Ginoo.

“Busa, kini nagkinahanglan gayud og walay kinutuban nga pag-ula—gawas kon kini usa ka walay kinutuban nga pag-ula kini nga madunoton dili makasul-ob og dili madunoton. Busa, ang unang hukom nga midangat sa tawo kinahanglan nga magpabilin sa kahangturan. Ug kon mao, kini nga unod kinahanglan gayud nga mamatay aron madunot ug madugmok ngadto sa iyang inahan nga yuta, sa wala nay pagkabanhaw” (2 Nephi 9:6–7).

Si Jesus Mao lang ang Bugtong Hingpit nga Binuhat

Sa Doktrina ug mga Pakigsaad, ang Manluluwas nag-ingon: “Amahan, tan-awa ang mga pag-antus ug ang kamatayon kaniya kinsa wala makabuhat og sala, kinsa ikaw nahimuot; tan-awa ang dugo sa imong Anak nga gipaagas, ang dugo kaniya kinsa ikaw mihatag nga ang imong kaugalingon unta pagahimayaon” (D&P 45:4).

Si Jesus mao lang ang bugtong binuhat kinsa hingpit, walay sala. Ang sakripisyo sa Daang Tugon nagpasabut og pagsakripisyo sa dugo—nagpunting ngadto sa sakripisyo sa atong Ginoo ug Manunubos diha sa krus aron sa

pagtuman sa maulaong sakripisyo. Sa dihang gihimo pa ang pagsakripisyo sa dugo diha sa karaan nga mga templo, ang mga pari misakripisyo sa putli nga karnero, hingpit sa tanang paagi. Ang Manluluwas mao ang kanunayng gipasabut diha sa mga kasulatan isip “ang Kordero sa Dios” tungod sa Iyang kaputli (tan-awa, pananglit, Juan 1:29, 36; 1 Nephi 12:6; 14:10; D&P 88:106).

Si Pedro nagtudlo nga kita natubos “uban sa bililhon nga dugo ni Kristo, nga daw sa nating karnero nga walay buling o hugaw” (1 Pedro 1:19).

Si Jesus Mitangtang sa mga Sala sa Kalibutan

Ang mosunod nga mga bersikulo nagklaro nga pinaagi sa Iyang Pag-ula, ang Manluluwas mibayad sa bugti sa atong mga sala:

“Tanan kita, sama sa karnero, nangasaag; kita nasaag matag usa kanato sa iyang kaugalingon nga dalan; ug ang Ginoong mipahimutang nganha kaniya sa kadautan kanatong tanan” (Mosiah 14:6).

“Apan ang Dios nagapadayag sa iyang gugma alang kanato, pinaagi niini, nga bisan sa mga makasasala pa kita si Kristo nagpakamatay alang kanato. . . .

“Kay, kon sa diha nga mga kaaway pa kita sa Dios, kita gipasig-uli ngadto sa Dios pinaagi sa kamatayon sa iyang Anak, nan, karon nga napasig-uli na kita, labi pang luwason kita pinaagi sa iyang kinabuhi.

“Ug dili lamang kay kini ra, kondili nga nagakalipay usab kita diha sa Dios pinaagi sa atong Ginoong Jesukristo, pinaagi kang kinsa nakadawat kita karon sa pag-ula. . . .

“Kay maingon nga pinaagi sa pagkamasupilon sa usa ka tawo daghan ang nahimong makasasala, mao man usab, nga pinaagi sa pagkamasinugtanon sa usa ka tawo daghan ang mahimong matarung” (Mga Taga-Roma 5:8, 10–11, 19).

“Kini tuman sa gisulti pinaagi sa propeta nga si Isaias, nga nag-ingon, Gikuha niya ang atong mga kaluyahon ug gipas-an niya ang atong mga sakit” (Mateo 8:17).

“Apan ang Dios dili mohunong sa pagka-Dios, ug ang kalooy moangkon sa mahinulsulon, ug ang kalooy modangat tungod sa pag-ula; ug ang pag-ula magdala sa kahimoan sa pagkabanhaw sa patay; ug ang pagkabanhaw sa patay magdala pagbalik sa mga tawo ngadto sa atubangan sa Dios; ug sa ingon sila ipahiuli sa iyang atubangan, aron pagahukman sumala sa ilang mga buhat, sumala sa balaod ug sa kaangayan.

“Ug sa ingon ang Dios mopadangat sa iyang mahinungdanon ug walay katapusan nga mga katuyoan, diin giandam gikan sa katukuran sa kalibutan. Ug sa ingon modangat ang kaluwasan ug ang katubsanan sa mga

tawo, ug usab ang ilang pagkalaglag ug pagkauyamot” (Alma 42:23, 26).

Si Jesus Milahutay hangtud sa Katapusan

Si Jesukristo milahutay sa mga pagsulay, pag-antus, sakripisyo, ug kalisdanan sa Getsemani, ingon man usab ang kasakit sa Golgota diha sa krus. Dayon, sa katapusan, Siya miingon, “tapus na” (Juan 19:30). Natapus Niya ang Iyang buhat dinhi sa mortalidad ug milahutay sa katapusan, sa ingon nakompleto ang maulaong sakripisyo.

Sa tanaman sa getsemani Siya miingon, “Amahan ko, kon mahimo man, isaylo lang kanako kining kopa; ngani, dili sumala sa akong pagbuot kon dili sa imo” (Mateo 26:39).

Sa Doktrina ug mga Pakigsaad atong mabasa:

“Kansang pag-antus nakapahimo sa akong kaugalingon, gani ang Dios, ang labing halangdon sa tanan sa pagkurrog tungod sa kasakit, ug sa pag-agas sa dugo sa matag lungag sa panit, ug sa pag-antus sa lawas ug sa espiritu—ug buot nga Ako unta dili moinom sa mapait nga kopa, ug mobiya—

“Bisan pa niana, himaya ngadto sa Amahan, ug Ako nakaambit ug nakahuman sa akong mga pagpangandam alang sa mga katawhan” (D&P 19:16–19).

Si Jesus miingon sa iyang Amahan, “Dinhi sa yuta gipasidunggan ko Ikaw, sanglit natuman ko man ang buhat nga imong gitugyan kanako aron akong pagabuhaton” (Juan 17:4).

Dayon, diha sa krus, “Sa nakainom na si Jesus sa suka, siya miingon, Tapus na: ug siya, dinuko ang ulo, mitugyan sa iyang espiritu” (Juan 19:30).

ASA MANANILA GIDALA SIYAP PINAAGINI I. KIRK RICHARDS

Si Jesus mianhi sa yuta, nagpadayon sa Iyang kabalaan aron nga Siya makahimo sa maulaong sakripisyo, ug milahutay sa katapusan.

Hinumdumi Siya pinaagi sa Sakrament

Karon atong hinumduman ang sakripisyo sa Manluluwas uban sa mga simbolo sa pan ug tubig—ang mga simbolo sa Iyang lawas ug dugo—ingon nga gipasiugdahan ang Katapusang panihapon sa Ginoo uban sa Iyang mga Apostoles.

“Ug siya mikuha sa tinapay, ug sa nakapasalamat na siya, kini iyang gipikaspikas, ug gihatag niya, nga nag-ingon, Kini mao ang akong lawas nga gihatag alang kaninyo: buhata ninyo kini sa paghandom kanako.”

“Maingon man usab, human sa panihapon, ang kopa gikuha niya nga nag-ingon, Kining kopa nga giula alang kaninyo mao ang bag-ong pakigsaad diha sa akong dugo” (Lucas 22:19–20).

Sa Juan 11:25–26 atong mabasa:

“Ako mao ang pagkabanhaw, ug ang kinabuhi: ang mosalig kanako, bisan siya mamatay, mabuhi siya:

“Ug ang tanan nga buhi ug nagasalig kanako dili na gayud mamatay.”

“Ako mao ang buhing tinapay nga nanaug gikan sa langit: bisan kinsa nga mokaon niining maong tinapay, siya mabuhi sa dayon: ug ang tinapay nga akong igahatag alang sa kinabuhi sa kalibutan mao ang akong unod” (Juan 6:48–51).

“Ang kinabuhi sa kalibutan” nagpasabut sa kinabuhing dayon.

Kita kinahanglan nga mangandam sa atong kaugalingon ug sa atong mga pamilya matag semana nga mahimong takus nga moambit sa sakrament ug pagbag-o sa atong mga pakigsaad uban sa mahinulsulon nga mga kasingkasing.

Ang Amahan ug ang Anak Nahigugma Kanato

Ang Amahan mipadala sa Iyang Anak ngadto sa yuta—ang pagpakig-angay—sa pagtugot kaniya aron ilansang sa krus ug pagtuman ngadto sa tanan nga Siya kinahanglan nga motuman. Sa Juan atong mabasa:

“Si Jesus mitubag . . . , Ako mao ang dalan, ug ang kamatuoran, ug ang kinabuhi: walay bisan kinsa nga makaadto sa Amahan gawas kon pinaagi kanako.

“Kon nakaila pa kamo kanako, makaila usab unta kamo sa akong Amahan: ug sukad karon nakaila na kamo kaniya, ug nakakita na kaniya” (Juan 14:6–7).

“Niini ania ang gugma, dili nga kita nahigugma sa Dios kondili nga siya mao ang nahigugma kanato ug nagpadala

AYAW/PAGDUHA-DUHA, SI TOMAS PINAAGI NI J. KIRK RICHARDS

sa iyang Anak nga mga halad-pasighiuli alang sa atong mga sala” (1 Juan 4:10).

Halad-pasighiuli nagpasabut sa pakig-uli o pakigbalik.

Panapos

Ang tanan nga moanhi sa yuta ug makadawat og mortal nga lawas pagabanhawon, apan kita kinahanglang motrabaho aron makadawat sa panalangin sa kahimayaan pinaagi sa atong pagkamatitud-anon, sa atong kabubut-on, sa atong pagkamasulundon, ug sa atong paghinulsol. Ang kalooy mahatag uban sa kaangayan, nagtugot sa paghinulsol.

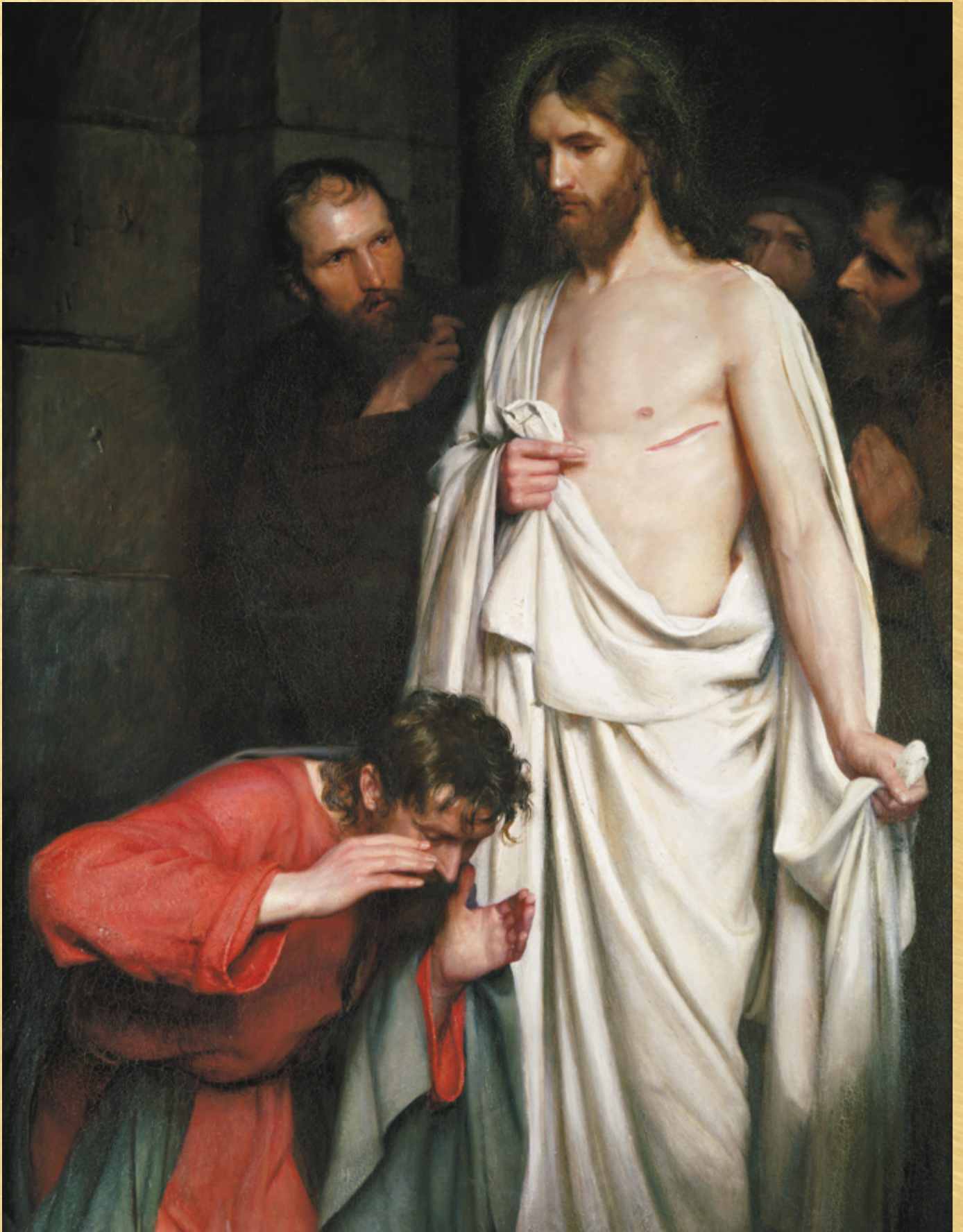
Tungod kay atong gipili nga mosunod ug modawat ni Jesukristo isip atong Manunubos, kita moambit sa Iyang pangalan ngari kanato sa bunyag. Kita mosunod sa balaod sa pagkamasulundon. Kita mosaad nga kita kanunayng mohinumdom Kaniya ug maghupot sa Iyang mga sugo. Atong bag-uhon ang mga pakigsaad kon kita moambit sa sakrament.”

Pinaagi sa pagbag-o sa atong mga pakigsaad, gihatagan kita sa mga saad nga makabaton sa Iyang Espiritu nga magauban kanato kanunay. Kon atong tugutan ang Iyang Espiritu moabut sa atong kinabuhi ug magdumala sa atong kinabuhi, kita makabalik sa presensya sa Langitnong Amahan ug sa Iyang Anak, si Jesukristo, nga mao ang Ilang plano sa kalipay alang kanato—ang plano sa kaluwasan. ■

Gikan sa pakigpulong, “Ang Pag-ula,” nga gihatag atol sa seminar sa bag-ong mga presidente sa misyon sa Provo Missionary Training Center niadtong Hunyo 24, 2008.

MUBO NGA SULAT

1. *Mga Pagtulun-an sa mga Presidente sa Simbahan: Joseph Smith* (2007), 58.

ANG Pagkabanhaw NI Jesukristo UG ANG MGA KAMATUORAN MAHITUNGOD SA LAWAS

Ni David A. Edwards

Mga Magasin sa Simbahan

“Siya miingon, Tapus na: ug siya, dinuko ang ulo, mitugyan sa iyang espiritu” (Juan 19:30). Nianang higayona, ang espiritu ni Jesukristo mibiya sa Iyang lawas—usa ka lawas nga milahutay sa pag-antus aron Siya makatubos sa mga sala sa tanang tawo ug makatabang kanila sa ilang mga kahuyang (tan-awa sa Alma 7:12–13). Kana nga lawas, karon sudlanan nga walay sulod, gitangtang gikan sa krus, giputos sa panapton, ug sa kata-pusan gibutang sa lubnganan. Sa ikatulong adlaw, ang mga babaye nangadto sa lubnganan aron sa pagkompleto sa pangandam sa lubong alang niana nga lawas.

Apan ang lawas wala na.

Ang pagkadiskubre sa walay sulod nga lubnganan sinugdanan pa lamang. Si Maria Magdalena, ang mga Apostoles, ug daghan pang uban sa wala madugay nakasaksi og milagro: ang nabanhaw, nahingpit nga si Jesukristo, sa mahikap ug tawhanon nga porma.

Gisiguro sa Manluluwas nga kadtong nakasaksi kaniya human sa Iyang Pagkaban-haw hingpit nga nakasabut kon unsa nga matang ang Iyang lawas. Gidapit niya ang mga Apostoles, sama pananglit, sa paghikap sa Iyang lawas aron sa pagsiguro sa ilang mga kaugalingon nga Siya pisikal ug dili

espiritu (tan-awa sa Lucas 24:36–40).¹ Mikaon pa gani Siya uban kanila (tan-awa sa Lucas 24:42–43).

Samtang ang mga Apostoles mituman dayon sa ilang sugo sa pagsangyaw sa ebanghelyo ni Jesukristo, nakasinati sila og oposisyon ug pagpanggukod, ang uban miabut tungod kay sila mitudlo nga nabanhaw si Jesukristo ug nga ang tanang katawhan mabanhaw isip resulta (tan-awa sa Mga Buhat 4:1–3).

Karon, ang Pagkabanhaw ni Jesukristo mahinungdanong bahin sa mensahe nga gisangyaw sa Iyang Simbahan ngadto sa kalibutan sama kaniadto. Sama sa gisulti ni Propeta Joseph Smith, “Ang sukaranan nga mga baruganan sa atong relihiyon mao ang pagpamatuod sa mga Apostoles ug sa mga Propeta, mahitungod ni Jesukristo, nga Siya namatay, gilubong, ug mibangon sa ikatulong adlaw, ug mikayab ngadto sa langit; ug sa ubang mga butang nga may kalabutan sa atong relihiyon mga sumpay lamang niini.”²

Ang Pagkabanhaw nagtabang sa pagtubag sa sukaranang mga pangutana bahin sa kinaiya sa Dios, sa atong kinaiya ug sa atong relasyon ngadto sa Dios, sa katuyoan sa kinabuhi, ug sa atong paglaum nga anaa diha

Pinaagi sa Iyang Pagkabanhaw, si Jesukristo mitudlo kanato og importanting mga kamatuoran mahitungod sa lawas.

S*i bisan kinsa nga mosalikway sa konsepto sa usa ka adunay lawas nga Dios nagsalikway sa mortal ug sa nabanhaw nga Kristo.*

— *Elder Jeffrey R. Holland*

ni Jesukristo. Ania ang pipila sa mga kamatuoran nga naklaro pinaagi sa Pagkabanhaw Ni Jesukristo.

Ang Langitnong Amahan Adunay usa ka Nahimaya nga Lawas

Ang ideya nga ang Dios porma og tawo siguradong makita diha sa Biblia,³ ug maoy hunahuna sa kadaghanan, apan daghang teyolohikal ug relihiyoso nga pilosopikanhong tradisyon misalikway niini pabor sa usa ka Dios nga “walay lawas, parte sa lawas, o pasyon,”⁴ tungod kay, niini nga panglantaw, ang lawas (ug ang bisan unsang butang) dautan o dili tinuod, samtang ang espiritu, hunahuna, o mga ideya maoy tinuod nga kahulugan sa labing mahinungdanong nilalang o reyalidad.

Nan, pagkanindot sa ka yano ug ka talagsaon sa pagpadayag sa kinaiyahan sa Dios pinaagi sa Iyang Anak, si Jesukristo.

Panahon sa Iyang pangalagad, ang Manlu-luwas miingon, “Ang nakakita kanako nakakita sa Amahan” (Juan 14:9). Labaw pa kining tinuod human sa Iyang Pagkabanhaw uban sa hingpit, imortal nga lawas, nga nagpakita nga “ang Amahan adunay lawas nga unod ug mga bukog nga mahikap ingon sa tawo; ang Anak usab” (D&P 130:22).

Ang pisikal nga kinaiyahan sa Langitnong Amahan gipadayag sa ingon. Sama sa gipasabut

ni Joseph Smith wala madugay, “Kanang walay lawas o parte walay bili. Walay laing Dios sa langit apan kana nga Dios nga adunay unod ug mga bukog.”⁵

Si Elder Jeffrey R. Holland sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles mipasabut niining paagiha: “Kon ang pagbaton og usa ka lawas wala kinahanglana ug dili magustohan sa Dios, nganong ang Manunubos sa katawhan mitubos man sa *Iyang* lawas, gitubos kini gikan sa gahum sa kamatayon ug sa lubnganan, migarantiya niini nga dili na gayud kini pagabulagon pag-usab gikan sa Iyang espiritu karon o sa kahangturan? *Si bisan kinsa nga mosalikway sa konsepto sa usa ka adunay lawas nga Dios nagsalikway sa mortal ug sa nabanhaw nga Kristo.*”⁶

Ang Langitnong Amahan Labing Gamhanan, Nahibalo sa Tanan, ug Mahigugmaan sa Tanan

Ang talagsaong mga hiyas sa kinaiya sa Langitnong Amahan napadayag usab diha mismo sa Pagkabanhaw ni Jesukristo. Sama sa gisulti ni Elder D. Todd Christofferson sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “Tungod sa katinuod sa Pagkabanhaw ni Kristo, ang mga pagduha-duha bahin sa pagkamakagagahum sa tanan, pagkasayud sa tanan, ug pagkamanggiloy-on sa Dios nga Amahan—kinsa mihatag sa Iyang Bugtong Anak alang sa katubsanan sa kalibutan—mawala.”⁷

Ang gahum, kahibalo, ug kaayo sa Dios gipamatud-an pinaagi sa Pagkabanhaw ni Jesukristo, nga naghatag og ebidensya sa kaalam ug gugma diha sa plano sa Langitnong Amahan ug sa abilidad (sa Iyang Anak) sa pagbuhat niini.

Kita mga Anak sa Dios

Sama sa gitudlo sa Biblia kanato, kita giu-mol “sa dagway sa Dios . . . lalaki ug babaye” (Genesis 1:27). Ang Pagkabanhaw ni Jesukristo naglig-on niini nga kamatuoran. Gani, sa takna mismo sa Iyang Pagkabanhaw, gihatagan og gibug-aton ni Jesukristo ang atong relasyon ngadto sa Langitnong Amahan, nag-ingon, “mosaka ako ngadto sa akong Amahan, *ug inyong Amahan*; sa akong Dios, ug inyong Dios” (Juan 20:17; emphasis gidugang).

Ang Manluluwas mipadayag nga ang Dios ug ang katawhan dili gayud managlahi sa usag usa sa kinauyukan sa ilang pagkatawo. Ang sukaranan nga porma sa atong mga lawas susama niana sa atong mga espiritu,⁸ ug ang atong mga espiritu gilalang sumala sa hitsura sa Dios tungod kay mao kana ang matang sa relasyon sa ginikanan ug anak.

Ang Lawas mao ang Makaabag ug Makapahalangdon nga Gasa

Pinaagi sa Iyang Pagkabanhaw, ang Manluluwas mipakita kanato nga ang pisikal, dunay lawas nga pagpakabuhi importante nga bahin sa mahangturong pagkatawo sa Dios ug sa Iyang mga anak. Sama sa gipadayag sa Ginoo kang Joseph Smith, “Ang mga elemento walay katapusan, ug ang espiritu ug ang elemento, dili gayud mabulag, makadawat sa kahingpitan sa himaya” (D&P 93:33). Kining dili mabulag nga koneksyon naghiusa sa matang sa espiritu ug pisikal aron kini mahimong usa ka imortal, dili madunot, mahimayaon, ug hingpit nga lawas—ang bugtong matang sa lawas nga makahimo sa pagdawat sa kahingpitan sa himaya nga anaa sa Dios.

Sa pagkumpara, human makabaton og pisikal nga lawas ug dayon mahimulag gikan niini aron mosulod sa kalibutan sa espiritu, “ang patay [motan-aw] diha sa . . . pagkawala sa ilang mga espiritu gikan sa ilang mga lawas ingon sa usa ka ulipon” (D&P 138:50; tan-awa usab sa D&P 45:17).

Bisan ang atong mortal nga lawas mahinungdanon nga bahin sa plano sa Langitnong Amahan ug usa ka balaan nga gasa. Sa dihang ang atong premortal nga mga espiritu mianhi sa yuta, sila “[gi]tugahan” (Abraham 3:26) og lawas. Sama sa gitudlo ni Propetang Joseph Smith: “Kita mianhi dinhi sa yuta aron kita makaangkon og lawas ug dad-on kini nga putli sa atubangan sa Dios sa celestial nga gingharian. Ang dakong baruganan sa ebanghelyo naglangkob sa pag-angkon og usa ka lawas. Ang yawa walay lawas, ug kini mao ang iyang silot.”⁹

Sama sa gitudlo ni Elder David A. Bednar sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles: “Ang atong pisikal nga lawas nakapahimong

posible sa kalapad, kaladmon, ug sa kadaghan sa kasinatian nga dili mahitabo didto sa kinabuhi sa wala pa dinhi sa yuta. Sa ingon, ang atong relasyon sa ubang mga tawo, atong kapasidad sa pag-ila ug paglihok sumala sa kamatuoran, ug atong abilidad sa pagsunod sa mga baruganan ug mga ordinansa sa ebanghelyo ni Jesukristo mapalambo pinaagi sa atong pisikal nga lawas. Sa eskwelahan sa mortalidad, kita makasinati og kalumo, gugma, kamabination, kalipay, kaguol, kasagmuyo, kasakit, ug gani mga hagit sa pisikal nga limitasyon sa paagi nga makaandam nato sa kahangturuan. Sa yanong pagkasulti, may mga leksyon nga angay natong makat-unan ug mga kasinatian nga angayang masinati, sama sa gihulagway sa kasulatan, ‘sumala sa unod’ (1 Nephi 19:6; Alma 7:12–13).”¹⁰

Agig dugang, sumala sa gitudlo ni Joseph Smith, “Ang tanang mga tawo kinsa adunay mga lawas adunay gahum niadtong wala.”¹¹ Si Satanas makatintal kanato, apan dili siya maka-pugos. “Ang yawa walay gahum ibabaw kanato gawas lamang kon ato siyang tugutan.”¹²

Sa katapusan, ang gasa sa usa ka nahingpit, nabanhaw nga lawas nagtabang kanato nga dili maapektuhan sa gahum ni Satanas sa kahangturuan. Kon walay Pagkabanhaw, “ang atong mga espiritu mahimo nga mangalagad

*Ang atong mortal
Anga lawas
mahinungdanon
nga bahin sa plano
sa Langitnong
Amahan ug usa ka
balaan nga gasa. Sa
dihang ang atong
mga espiritu mianhi
sa yuta, sila “[gi]
tugahan” (Abraham
3:26) og lawas.*

. . . [sa] yawa, sa wala nay pagkabanhaw. Ug ang atong mga espiritu mahimo nga sama ngadto kaniya, ug kita mahimo nga mga yawa, mga anghel ngadto sa usa ka yawa, nga isalikway gikan sa atubangan sa atong Dios, ug magpabilin uban sa amahan sa mga bakak, diha sa pagkauyamot, sama ngadto sa iyang kaugalingon” (2 Nephi 9:8–9).

Ang Espiritu ug ang Lawas Dili Magkaaway

Bisan og sila lahi, ang espiritu ug ang lawas wala mahisakop sa duha ka managlahi ug dili magkauyon nga reyalidad. Sama sa nakat-unan ni Joseph Smith, “Walay ingon nga butang nga walay lawas. Ang tanan nga espiritu mga butang, apan kini labaw nga dalisay o putli, ug makita lamang sa putli nga mga mata; kita dili makakita niini; apan sa panahon nga ang atong lawas malimpyohan kita makakita nga kining tanan nga butang” (D&P 131:7–8).

Sa Iyang nahimaya, nabanhaw nga kahimtang, si Jesukristo nagrepresentar sa hingpit nga panaghiusa sa espiritu ug lawas, naghulagway alang kanato nga “ang espiritu ug ang lawas mao ang kalag sa tawo” (D&P 88:15). Niining kinabuhia kita naningkamot nga mahimong “pagka-espirituhanon sa hunahuna” kay sa “pagkabalibutanon sa hunahuna” (2 Nephi 9:39), nga “isalikway ang . . . kinaiyanhon nga tawo” (Mosiah 3:19), ug nga “makapugong sa tanan [nato] nga mga mainit nga pagbati” (Alma 38:12). Apan wala kana magpasabut nga ang espiritu ug ang lawas magkaaway. Sama sa gipakita ni Jesukristo kanato, ang lawas dili angay nga kasilagan ug lupigon apan kontrolahon ug usabon.

Ang Kinabuhi diha sa Mortal nga Lawas Adunay Makahuluganon nga Katuyoan

Ang ideya nga kini nga kinabuhi usa ka pagsulay mas masabtan kon atong ikonsiderar unsay atong nahibaloan bahin sa atong mga kinabuhi sa wala pa kini ug

pagkahuman na niini. Kita nagpuyo isip mga espiritu sa wala pa kita moanhi sa yuta, ug tuyo sa Langitnong Amahan nga mamahimo kitang sama Kaniya ug magpuyo sa kahangturan nga dunay imortal nga pisikal nga mga lawas. Kini nga mga kamatuoran nagpasabut nga ang atong panahon sa pagsulay niining mortal nga mga lawas dili pinasulagma apan adunay tinuod nga kahulugan ug katuyoan.

Sama sa gipasabut ni Elder Christofferson: “Pinaagi sa atong mga pagpili atong mapakita sa Dios (ug sa atong kaugalingon) ang atong pasalig [commitment] ug kapasidad nga mosunod sa Iyang celestial nga balaod samtang naa sa gawas sa Iyang presensya ug diha sa pisikal nga lawas inubanan sa tanan niining gahum, kahinam, ug pagbati. Mahimo ba natong makontrolar ang unod aron mahimo kining instrumento imbis nga agalon sa espiritu? Masaligan ba kita dinhi ug sa kahangturan sa diosnong gahum, lakip na ang gahum sa paglalang og kinabuhi? Mabuntog ba nato sa tinagsa-tagsa ang dautan? Kadtong nakahimo ‘adunay himaya nga idugang diha sa ilang mga ulo hangtud sa kahangturan’ [Abraham 3:26]—usa ka talagsaong aspeto nianang himaya ang pagkahimong nabanhaw, imortal, ug nahimaya nga pisikal nga lawas.”¹³

Ang atong mga kasinatian sa atong kasamtangang mga lawas, lakip ang atong relasyon sa usag usa, makahuluganon tungod kay kini usa ka pagkasusama nianang moabut. Sama sa nakat-unan ni Joseph Smith, “Kana nga panag-uban nga ania kanato dinhi maanaa kanato didto, lamang kini pagaubanan sa walay katapusan nga himaya, nga ang mao nga himaya kita wala karon makatagamtam” (D&P 130:2).

Kita Adunay Paglaum kang Jesukristo

Sukad sa pagkakita sa walay sulod nga lubnganan, ang Pagkabanhaw ni Jesukristo nakadala og paglaum tungod kay atong nakita diha sa Iyang Pagkabanhaw ang umaabut

*Sa Iyang nahimaya,
Snabanhaw nga
kahimtang, si Jesukristo
nagrepresentar sa hing-
pit nga panaghiusa
sa espiritu ug lawas,
naghulagway nga “ang
espiritu ug ang lawas
mao ang kalag sa tawo”
(D&P 88:15).*

Sukad sa pagkaki-
Sta sa walay sulod
nga lubnganan,
ang Pagkabanhaw
ni Jesukristo naka-
dala og paglaum
tungod kay atong
nakita diha sa Iyang
Pagkabanhaw ang
umaabut natong
pagkabanhaw.

natong pagkabanhaw, nga “tanang nga nangawala [kanato] ihatag nganha [kanato] . . . , basta magpadayon [kita] nga matinud-anon.”¹⁴

Ang nag-unang mga Apostoles sa Manluluwas nakahimo og maisugon nga pagsaksi sa Iyang Pagkabanhaw tungod kay ilang nakita ug nahikap ang Iyang lawas. Apan adunay mas labaw pa niana. Sama nga si Jesukristo miayo sa lawas-nong mga kahuyang aron sa pagpakita nga Siya adunay gahum sa pagpasaylo sa mga sala (tan-awa sa Lucas 5:23–25), ang Iyang Pagkabanhaw—ang makita nga ebidensya sa Iyang gahum sa pagbuntog sa pisikal nga kamatayon—nahimong kasiguroan sa Iyang mga sumusunod sa Iyang gahum sa pagbuntog sa espirituhanong kamatayon. Ang mga saad nga Iyang gihatag diha sa Iyang mga pagtulun-an—kapasayloan sa mga sala, kalinaw niining kinabuhia, kinabuhing dayon sa gingharian sa Amahan—nahimong tinuod ug ang ilang pagtuo nahimong dili matarug.

“Kon si Kristo wala banhawa, nan, ang [atong] pagtuo wala lamay kapuslanan” (1 Mga Taga-Corinto 15:17). Apan

tungod kay Siya *nabanhaw* gikan sa patay, kita “magbaton og paglaum pinaagi sa pag-ula ni Kristo ug sa gahum sa iyang pagkabanhaw, aron mabanhaw ngadto sa kinabuhi nga dayon, ug kini tungod sa [atong] hugot nga pagtuo diha kaniya sumala sa saad” (Moroni 7:41).

Panahon sa Iyang mortal nga kinabuhi, si Jesukristo midapit sa mga tawo sa pagsunod Kaniya. Human sa Iyang kamatayon ug Pagkabanhaw, ang destinasyon nahimong mas klaro. Kon kita, pinaagi sa pagsunod sa mga balaod ug mga ordinansa sa ebanghelyo, mag-ugmad og “celestial nga espiritu” diha sa atong kaugalingon, kita “makadawat sa mao gihapon nga lawas nga mao ang kinaiyanhon nga lawas” ug “gipabuhing pinaagi sa usa ka bahin sa celestial nga himaya [ug] makadawat unya sa mao gihapon, gani sa kahingpitan” (D&P 88:28–29). Gipakita Niya ang dalan. Siya mao ang dalan. Pinaagi sa Iyang gahum—pinaagi sa Iyang Pag-ula ug Pagkabanhaw—nga posible kining celestial nga kahingpitan, nga naglakip sa kahingpitan sa kalipay diha sa nabanhaw nga lawas. ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. Sa dihang si Jesukristo mipakita ngadto sa katawhan sa Bag-ong Kalibutan, Siya mihangyo kanila—mga liboan kanila—sa pagduol, “tagsa-tagsa,” ug sa paghikap sa Iyang mga kamot, tiil ug kilid aron sila makasaksi nga ilang nahikap ug nakita ang nabanhaw nga Ginoo (tan-awa sa 3 Nephi 11:14–15; 18:25).
2. *Mga Pagtulun-an sa mga Presidente sa Simbahan: Joseph Smith* (2007), 58.
3. Tan-awa sa Genesis 1:27; Exodo 33:11; Mga Buhat 7:56.

4. Bisan og ang susama nga mga ideya anaa sa mga tinuohan sa nag-unang mga Kristiyano, kining piho nga tinuohan naggikan sa Thirty-Nine Articles of the Anglican Church (1563).
5. *Mga Pagtulun-an: Joseph Smith*, 49.
6. Jeffrey R. Holland, “Sa Bugtong Tinuod nga Dios ug kang Jesukristo nga Iyang Pinadala,” *Liahona*, Nob. 2007, 42.
7. D. Todd Christofferson, “Ang Pagkabanhaw ni Jesukristo,” *Liahona*, Mayo 2014, 113.
8. Bisan ang pinadayag sa premortal nga si Jesukristo usa ka pagpamatuod niini nga

katatuoran, tungod kay nagpakita kini nga ang lawas sa Iyang espiritu porma og tawo (tan-awa sa Ether 3:16).

9. *Mga Pagtulun-an: Joseph Smith*, 252.
10. David A. Bednar, “Kita Nagtuo sa Pagkaputli,” *Liahona*, Mayo 2013, 41.
11. *Mga Pagtulun-an: Joseph Smith*, 253.
12. *Mga Pagtulun-an: Joseph Smith*, 255.
13. D. Todd Christofferson, “Nganong Kaminyoon, Nganong Pamilya,” *Liahona*, Mayo 2015, 51.
14. *Mga Pagtulun-an: Joseph Smith*, 60.

Siya ang Duola

Kinasingking ♩ = 44-48

Mga pulong ni Steven K. Jones
Musika ni Michael F. Moody

mp

Tuo nga Kamol

1. Mi -
(2. Mi) -
(3. Sa) -

5

an - hi Si - ya; gi pang - ga ta N'ya. Ang ta - nan gus - to gyud Ni -
an - hi Si - ya, u - sa ka - ta - wo. Wa'y ka - ba - la - ka'ng di Ni -
ma ka - na - to, S'ya may ka - su - bo. Kon mo - tu - o ka, Si - ya

8

rall.

yang ta - ba - ngan; Wa - lay di - li N'ya ma - pa - sa - nag; Wa'y
ya ma - sab - tan; Ta - nang ka - sa - kit I - yang gi - ba - ti; Ka -
ang mo - hu - pay. I - yang ta - ba - ngan; pa - say - lo - on Kin - sa

11

a tempo

ka - gu - ol nga di - li N'ya ma - hu - pay. S'ya ang du - o -
gu - tom, ug ka - pa - it a - yu - hon N'ya. S'ya ang du - o -
ang Ka - ni - ya mag - ma - ti - nud - a - non. S'ya ang du - o -

2

14

la. _____
la. _____ Du - o - la, Siya'g mag - kat - on. _____ Ma -
la. _____

17

ag - hup Si - ya ug ma - pa - ub - sa - non. S'ya ang du - o -

20

la. _____ 1, 2. _____ 3. _____
2. Mi - _____ Da -
3. Sa - _____

23

rall.

li, du - o - la S'ya. _____

© 2016 ni Steven K. Jones ug Michael F. Moody. Tanang mga katungod gigahin.
Kini nga kanta mahimong pakopyahan alang sa panagsa, dili pangnegosyo nga paggamit sa simbahan o sa panimalay.

USA KA TAYTAYAN PADULONG SA UG Paglaum Pagkaayo

Uban sa tukma nga tabang, ang mga biktima sa sekswal nga pang-abuso makakaplag og pag-kaayo nga gitinguha nila pag-ayo.

Ni Nanon Talley

LDS Family Services, Texas, USA

Hunahunaa nga nagbarug kamo sa kilid sa pangpang ug gusto nga moadto sa pikas bahin sa usa ka lawom nga kimba, diin gisultihan kamo nga ang dakong kalipay naghulat kaninyo. Samtang nangita kamo og paagi sa pag-tabok, nakakita kamo og usa ka pundok sa suplay nga, kon husto nga maporma, makahimo og taytayan nga makatabok sa kimba.

Kon dili kamo makamao kon unsaon sa pagtukod og taytayan, ang mga suplay walay pulos ug mobati kamo og kasagmuyo ug kawalay paglaum. Apan kon maka-kuha kamo og tabang gikan sa usa ka tawo nga adunay kasinatian sa pagtukod og mga taytayan, ang inyong kahibalo ug panabut molambo ug mabuhat ninyo ang buluhaton.

Sa miaging 18 ka tuig, ang akong trabaho mao ang paghatag og mga himan ug giya sa pagtabang sa mga tawo nga makatabok sa bung-aw sa emosyonal o mental nga pag-antus. Sa tanang mga tawo nga akong gitambagan, walay laing kliyente nga moabut kanako nga apektado kaayo kay sa mga biktima sa sekswal nga pang-abuso. Akong nakita ang epekto niini nga hagit ngadto sa abilidad sa mga indibidwal sa paglahutay hangtud sa katapusan.

Hinoon, nasayran usab nako nga ang malungtarong kahupayan gikan sa atong mga panlimbasug ug pag-antus posible pinaagi sa atong Manluluwas. Ang Iyang gugma mohaw-as sa katawhan gikan sa kangitngit ngadto sa kahayag.

Nganong ang Sekswal nga Pang-abuso Makadaut Kaayo?

Ang mga biktima sa pang-abuso nagsulti kanako og kina-buhi nga puno sa depresyon, pagduha-duha, ug uban nga grabeng emosyonal nga kasakit. Si Presidente Gordon B. Hinckley (1910–2008) mitabang kanato nga makasabut nganong ang sekswal nga pang-abuso makahimo og ingon ka grabeng kasakit:

“Anaa ang makahahadlok, ngil-ad nga buhat sa seks-wal nga pang-abuso. Lapas kini sa panabut. Insulto kini sa kaligdong nga angay nga maanaa sa matag lalaki ug babaye. Usa kini ka *paglapas nianang sagrado ug balaan*. Makadaot kini sa kinabuhi sa mga bata. Salawayon kini ug *angay sa labing grabe nga panghimaraut*.

“Makauulaw ang bisan kinsang lalaki o babaye nga moabuso og bata sa sekswal nga paagi. Sa pagbuhat niini, ang nag-abuso wala lamang *magbuhat sa labing grabe nga matang sa kadaut*. Siya usab nagbarug nga gipanghimara-ut sa atubangan sa Ginoo.”¹

Ang gahum sa pagpasanay usa ka sagrado ug balaan nga gahum nga gihatag sa atong Amahan sa Langit ngadto sa Iyang mga anak. Si Elder David A. Bednar sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles mitudlo: “Ang gahum sa pagpasanay mahinungdanon sa espirital nga paagi. . . .

Ang atong Langitnong Amahan ug ang Iyang Pinalanggang Anak mga tiglalang ug gisaligan kita og bahin sa Ilang gahum sa paglalang.”² Nan, dili ikatingala nga ang pagsu-pak niining sagradong gahum, “angay sa labing grabe nga panghimaraut” ug maoy hinungdan sa “labing grabe nga matang sa kadaut.”

Pagsabut sa Kasakit

Ang sekswal nga pang-abuso mao ang bisan unsang walay pagtugot nga inter-aksyon nga naglakip sa paghikap o walay paghikap nga mga buhat diin ang usa ka tawo gamiton alang sa sekswal nga katagbawan sa laing tawo. Kasagaran, ang mga biktima sa sekswal nga pang-abuso mahabilin nga dunay kalibug sa hunahuna ingon man mga pagbati sa pagkadili takus ug kaulaw nga daw bug-at ra kaayo nga pas-anon. Ang kasakit ug pag-antus nga nasinati sa mga biktima kasagaran nga mosamut tungod sa mga komentaryo sa uban nga nagagikan sa sayop nga pagsabut sa sekswal nga pang-abuso ug sa mga epekto niini. Ang pipila sa mga biktima akusahan nga namakak o sultihan nga ang pag-abuso daw ilang sayop. Ang uban sayop nga mapatuo nga kinahanglan nilang maghinulsol, nga morag silay nakasala sa ilang pagkahimong biktima.

Daghan sa mga kliyente nga akong nakatrabaho kinsa nakasinati og sekswal nga pang-abuso sa ilang pagkabata o kabatan-onan giingnan nga “buntoga kana nga mga pagba-ti,” “kalimti na lang to” o “pasayloa na lang ug kalimti.” Kini nga mga matang sa mga pamahayag—ilabi na kon gikan sa suod nga mga higala, sakop sa pamilya, o mga lider sa Simbahan—makapasamut sa pagpakahilum ug sa kaulaw sa biktima imbis sa pagkaayo ug kalinaw. Susama sa gra-be nga samad o impeksyon sa lawas, kining emosyonal nga mga samad dili lang mahanaw kon baliwalaon. Hino-on, ang kalibug nga nagsugod sa panahon sa pag-abuso modako, ug uban sa miresulta nga sakit nga mga emosyon, ang panghunahuna sa usa ka tawo mahimong mausab, sa katapusan moresulta sa pagkamugna og dili maayo nga mga kinaiya. Komon alang sa mga biktima sa pang-abuso nga dili makaamgo nga ang nahitabo ngadto kanila usa ka pang-abuso, apan tingali makamugna gihapon sila og dili maayo nga mga kinaiya ug sakit nga mga emosyon.

Si Hannah (ang pangalan giusab) nakasinati og sekswal nga pang-abuso sa sayong bahin sa iyang pagkabata. Sama sa ubang mga biktima, nagdako siya nga mibati nga daw usa siya ka dautan nga tawo nga walay bili. Migahin siya og hapit tibuok niyang kinabuhi sa pag-alagad sa uban igo nga mohulip sa iyang mga pagbati nga dili “igo ang kama-ayo” aron higugmaon sa Langitnong Amahan o ni bisan

kinsa. Sa iyang mga pakigrelasyon, nahadlok siya nga kon ang tawo tinud-anay nga nakaila kaniya, ilang hunahunaon nga ngil-ad kaayo siya nga tawo sama sa iyang pagtuo sa iyang kaugalingon. Nakasinati siya og grabeng kahadlok nga isalikway nga miresulta sa kahadlok sa pagsulay og bag-ong mga butang sa kinabuhi o sa pagbuhat og yano nga mga buluhaton sama sa pagtawag og usa ka tawo gamit ang telepono. Napanalanginan siya og usa ka talento sa paghimo og mga buhat sa art apan giundangan kini sa pagpalambo tungod sa kahadlok nga dili makaagwanta sa mga pagpanaway.

Sulod sa sobra 50 ka tuig ang iyang mga pagbati nga walay mahimo, walay pulos, kahadlok, kasuko, kalibug, kaulaw, kasubo, ug pagkainusara maoy migiya sa iyang inadlaw-adlaw nga mga desisyon.

Pulihan og Kalinaw ang Kasakit

Ang Manluluwas miantus “sa mga sakit ug mga kasakit ug mga pagtintal sa matag matang.” Gibuhat Niya kini aron Siya “masayud sumala sa unod unsaon pagtabang ang iyang mga katawhan” (Alma 7:11–12). Ang iyang pag-antus dili lamang alang sa atong mga sala apan alang usab sa atong pagkaayo kon ang sala sa laing tawo maoy hinungdan nga kita nag-antus.

Kon anaa pa Siya karon, akong mahanduraw nga ang Manluluwas mohilak ug mopanalangin niadtong giabusohan sa sekswal nga paagi, sama sa Iyang paghilak ug pagpanalangin sa mga Nephite (tan-awa sa 3 Nephi 17). Bisan og wala Siya dinhi sa pisikal nga paagi, ang Iyang Espiritu mahimong mag-uban kanato, ug mihatag Siya kanato og paagi nga mamaayo, mobati og kalinaw, ug mopasaylo.

KOMON NGA MGA KINAIYA SA MGA BIKTIMA

Ang mga biktima kasagaran manlimbasug sa mga relasyon ug mahimong kanunay magtinguha sa pag-uyon gikan sa uban, mahimong hilumon, mobutang og mga babag aron dili makigsuod sa mga tawo aron dili na masakitan, mahimong sobra kaaktibo sa sekswal nga paagi aron magtinguha og pag-amuma pinaagi sa sekswal nga mga kalihokan (lakip ang pornograpiya ug pagpagana sa kaugalingon), o pagbuhat sa tukma nga katugbang ug molikay sa bisan unsa nga may kalabutan sa sekswal nga kalihokan. Ang kaulaw nga konektado niini nga mga kinaiya kasagaran mopugong sa mga indibidwal sa pagtinguha og tabang gikan sa mga ginikanan, mga lider sa priesthood, o mga propesyonal tungod kay wala sila makasabut sa koneksyon tali sa unsay nahitabo kanila ug sa ilang mga kinaiya.

Sa pagsunod sa ebanghelyo, ang mga biktima malagmit nga mobuhat sa usa sa duha ka nagsulabi nga mga buhat: Ang uban masobrahan sa pagkarelihiyuso. Sa pagpaningkamot nga matabunan ang unsay ilang gihunahuna nga ilang pagkadili takus, maningkamot sila sa pagbuhat sa tanang butang sa saktong paagi. Ang uban mobati nga dili gayud sila mahimong takus sa kinabuhing dayon ug usahay moundang na sa pagpaningkamot.

MGA LEKSYON GIKAN SA DOKTRINA UG MGA PAKIGSAAD 123

Samtang si Propeta Joseph Smith gibilango sa bilanggoan sa Liberty, Missouri, misulat siya og epistola ngadto sa Simbahan, nga naglangkob sa mga seksyon 121–124 sa Doktrina ug mga Pakigsaad, nga naglakip sa “katungdanan sa mga Santos kalabut sa ilang mga manggugukod” (D&P 123, ulohan sa seksyon). Wala niya sultihi ang mga Santos nga nag-antus og pag-panggukod ug pisikal nga kadaot nga itago lang ang ilang mga kasakit ug magpakaron-ingnon nga walay nahitabo. Ikonsiderar kon sa unsang paagi ang tambag nga gihtag diha sa seksyon 123 magamit sa problema sa pang-abuso.

ug kaguol nga mabati, madawat, ug mamatud-an. Kasagaran nga makatabang ang pakigtambayayong sa usa ka propesyonal nga sinati niini nga proseso sa pagkaayo. (Susiha sa inyong lider sa priesthood aron makat-on kon ang LDS Family Services anaa sa inyong dapit.)

May access man o wala ang biktima sa propesyunal nga tabang, labing maayo ang pag-ampo, pagtuon sa kinabuhi sa Manluluwas ug sa Iyang Pag-ula, ug pakig-istorya sa usa ka lider sa priesthood. Siya makatabang sa pagpagaan sa palas-anon ug makadawat og inspirasyon sa pagtabang sa biktima nga makasabut sa ilang balaanong bili ug relasyon uban sa Amahan sa Langit ug sa Manluluwas. Sama sa bag-o lang gitudlo ni Sister Carole M. Stephens, Unang Magtatambag sa Kapangulohan sa Relief Society: “Ang pagkaayo mahimong usa ka taas nga proseso. Magkinahanglan kini nga mainampuon kamong magtinguha sa giya ug angay nga tabang, lakip ang pag-pangayo og tambag ngadto sa tukma nga gi-orden nga mga naghupot sa priesthood. Samtang magkat-on kamo sa pakig-istorya nga dayag, paghimo og angay nga mga limitasyon ug tingali pagtinguha og propesyonal nga pagtambag. Ang pagmentinar og espirituhanong kalig-on sa tibuok proseso importante!”³

Alang kang Hannah, ang iyang kinabuhi nahimong dili gayud komportable nga

nangayo na siya og tabang. Nasayud siya gikan sa iyang pagpamatuod nga mahimo siyang mobati og kalinaw ug katagbawan sa kinabuhi apan wala siya mobati niini sa makanunayong paagi. Pinaagi sa pag-ampo ug pakig-istorya sa iyang bishop, gigiyahan siya ngadto sa pakigtambag [counseling], diin nakaangkon siya og mga himan nga iyang gikinahanglan aron mapagawas ang kamatuoran gikan sa kangitngit ug mapakigbahin ang pait nga palas-anon nga nag-inusara niyang gidala. Sa pagbuhat niini, nakahimo siya sa pagpagawas sa kasakit ug nakakaplag sa kalinaw nga gisaad sa Manluluwas (tan-awa sa Juan 14:27). Uban niini nga kalinaw ug kahupayan miabut ang tinguha ug abilidad sa pagpasaylo.

Ang Panginahanglan sa Pagpasaylo

Ang ideya sa pagpasaylo kasagaran lisud paminawon alang sa mga biktima sa pang-abuso ug kasagaran masaypan sa pagsabut. Kon ang ilang hunahuna sa pagpasaylo nga dili na manubag ang nang-abuso o moingon nga dili na importante kon unsay ilang nabuhat, ang biktima dili mobati nga namatud-an. Samtang gimandoan kita sa pagpasaylo (tan-awa sa D&P 64:10), sa mga sitwasyon diin grabe ang kadaut, ang pagkaayo kasagaran magsugod sa dili pa ang biktima hingpit nga makapasaylo sa nang-abuso.

Kadtong nag-antus sa mga kasakit nga resulta sa pag-abuso mahimong makakaplag og kahupayan niini nga tambag gikan sa Basahon ni Mormon: “Ako, si Jacob, mamulong nganha kaninyo nga mga putli og kasingkasing. Tan-aw ngadto sa Dios uban ang kalig-on sa hunahuna, ug pag-ampo ngadto kaniya uban sa hilabihan ka hugot nga pagtuo, ug siya mohupay kaninyo sa inyong mga kasakit, ug siya mohangyo alang sa inyong katuyoan, ug mopakanaog og kaangayan niadto kinsa nagtinguha sa inyong kalaglagan” (Jacob 3:1). Ang panginahanglan alang sa kaangayan ug ang katungod sa pag-uli mahimo nga itugyan ngadto sa Ginoo aron Iyang mapulihan ang atong mga kasakit og kalinaw.

Si Hannah sa katapusan nakakaplag nga mahimo niyang itugyan ang panginahanglan og kaangayan ngadto sa Manluluwas ug agi og balos makakaplag og pagbati sa kalinaw diha sa iyang kinabuhi nga wala pa niya masinati sukad. Kaniadto, nahadlok siyang motambong og mga panagpundok sa pamilya diin mahimong anaa ang nang-abuso. Karon, tungod sa iyang kaandam nga atubangon ang lisud nga emosyonal nga mga samad padulong sa iyang pagkaayo, dili na siya mahadlok nga maanaa sa iyang presensya ug makabaton pa gani og kalooy alang kaniya diha sa iyang katigulangon.

Gawasnon sa Wala Kinahanglana nga mga Palas-anon

Si Elder Richard G. Scott (1928–2015) sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles namahayag nga “ang hingpit nga pagkaayo moabut pinaagi sa inyong hugot nga pagtuo kang Jesukristo ug sa Iyang gahum ug kasarang, pinaagi sa Iyang Pag-ula, sa pag-ayo sa samad nga nagagikan sa dili makiangayon ug dili angay. . . .

“Siya nahigugma kaninyo. Siya mihatag sa Iyang kinabuhi aron kamo maluwas sa wala kinahanglana nga mga palas-anon. Siya motabang kaninyo sa pagbuhat niini. Ako nasa-yud nga Siya adunay gahum sa pag-ayo kaninyo.”⁴

Ang kaaway gusto nga mahigot ang katawhan diha sa kasakit ug pag-antus tungod kay siya miserable [nauyamot] (tan-awa sa 2 Nephi 2:27). Uban sa tabang sa atong Manluluwas, si Jesukristo, ang kasakit tinud-anay nga mapulihan sa kalinaw, sa paagi nga ang Manluluwas lamang ang makahatag, ug kita makapuyo uban sa hingpit nga kalipay. “Si Adan napukan aron ang mga tawo mahimo; ug ang mga tawo naingon, nga unta sila makabaton og hingpit nga kalipay” (2 Nephi 2:25). Ang pagpuyo uban sa kalipay makahimo sa mga panahon sa pagsulay nga mas madala ra ug makapahimo kanato nga makat-on ug molambo ug mas mahimong sama sa atong Amahan sa Langit.

Mibati ko og kamapainubsanon sa panalangin nga akong nadawat sa akong kinabuhi nga makauban kadtong napasakitan sa pag-abuso ug makita ang milagro sa pagkaayo nga tinud-anay nga moabut lamang pinaagi sa Manluluwas. Kon kamo nag-antus, palihug pagmainampoon nga mangayo og tabang. Dili ninyo kinahanglang dad-on ang bug-at nga palas-anon nga nag-inusara. Ako nasayud nga Siya moayo, kay naka-saksi ako niini sa dili maihap nga mga higayon. ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. Gordon B. Hinckley, “Save the Children,” *Ensign*, Nob. 1994, 54; emphasis gidugang.
2. David A. Bednar, “Kita Nagtuo sa Pagkaputli,” *Liahona*, Mayo 2013, 42.
3. Carole M. Stephens, “Ang Gamhanan nga Tig-Ayo,” *Liahona*, Nob. 2016, 11.
4. Richard G. Scott, “Aron Luwas sa Mabug-at nga mga Palas-anon,” *Liahona*, Nob. 2002, 88.

TAMBAG ALANG SA MGA LIDER, PAMILYA, UG MGA HIGALA

Kon ang biktima misalig og maayo kaninyo nga mopakigbahin kaninyo sa ilang mga pag-antus ug mga pagpang-abuso, ang pagpakig-istorya kanila kinahanglang sugdan sa gugma ug kalooy alang kanila. Kadaghan na kaayo nga ang mga biktima mipakigbahin kanako nga sa dihang miduol sila sa ilang bishop alang sa panabang, ang unang gitutokan mao ang panginahanglan nga mopasaylo sa nakasala. Makahimo kini sa biktima nga mobati nga ingon og mas importante pa ang nakasala. Kon mahitabo kini, ang mga indibidwal panagsa ra nga mobalik sa ilang mga bishop alang sa panabang ug dili makadawat sa espirituhanong pagkaayo nga posible uban sa eklesyastikal nga gugma ug suporta.

Ang pagpasaylo importante nga piraso sa proseso sa pagkaayo ug usa ka sugo—apan palihug salig nga ang pagtugot sa tawo nga mo-ila sa ilang pag-antus, mobati sa ilang mga pagbati, ug maghisgot niini uban sa gisaligan nga tawo moresulta ngadto sa pagkaayo nga moabut gumikan sa pagpasaylo sa nang-abuso.

Ang mga lider sa Simbahan mahimong mo-refer ngadto sa **ministering.lds.org** sa pagpangिता sa “Abuse: Help for the Victim [Pang-Abuso: Tabang alang sa Biktima]” alang sa dugang nga impormasyon.

Ang Karaan nga Album sa Pamilya

Ang Gahum sa mga Istorya sa Pamilya

Ang kabilin sa akong mga katigulangan nagpadayon pinaagi nako, kanunay nga nag-impluwensya sa akong kinabuhi sa mas maayo.

Ni Amneris Puscasu

Usa ka buntag sa ting-init sa wala pa ang Ikaduhang Gubat sa Kalibutan, ang akong apohan sa tuhod nga lalaki nakamata nga kanunay niyang gihimo—sa dili pa mosubang ang adlaw. Migawas siya sa iyang balay sa usa ka bungtod nga nag-umbaw sa usa ka berde nga walog ug sa iyang baryo sa Romania, ug milingkod sa balili nga nag-umog sa yamog sa kabuntagon, naghunahuna og lawom—sa sama nga mga hunahuna nga taud-taod na. Usa ka edukado nga tawo nga dunay maloloy-on nga kasingkasing ug mausisaon nga hunahuna, gimahal ug gitahud siya sa tanan sa baryo. Ang iyang baryo, nahimutang sa yuta sa karaang sapa sa Olt, nga mao ang sangli-tanan sa mahangturon nga imahe sa

baryo sa Romania, diin ang karaang kustombre inubanan sa daw ingkantasya [fairylant] nga porma sa yuta, usa ka bahandianon nga kustombre sa nindot kaayo nga talan-awon, ug ang natural nga responsibilidad sa pag-atiman sa mga butang ug mga tradisyon nga napanunod sa tawo gikan sa katigulangan ug gipasa kini ngadto sa sunod nga henerasyon.

Pagsubang na sa adlaw, misulod siya sa balay ug mitug-an sa iyang asawa nga siya ganahan nga motan-aw kon unsa kaha ang kahimtang sa iyang haya, ug gusto siya nga mag-rehearsal sa haya. Mitakda siya og petsa, mipalit sa lungon, misuhol og pari ug propesyunal nga mga tigbangutan, ug miandam sa tanang ubang mga butang nga gikinahanglan sa mga tradisyon sa Greek Orthodox. Ang adlaw sa rehearsal sa haya miabut. Ang mga lamesa gibutang sa tunga-tunga sa baryo alang sa kumbira sa paghinumdom, ang tanan sa pamilya nagsul-ob og itom, ang pari miabut, ang akong apohan sa tuhod nga lalaki mihigda sa lungon, gipahimutang ang unlan aron siya komportable nga makasud-ong, ug misugod ang prosesyon sa haya. Sa dihang nahuman ang seremonya, ang tibuok baryo gidapit sa kumbira, diin ang akong lolo sa tuhod mituman sa iyang damgo sa pagsayaw sa iyang kaugalingong haya. Nabuhi pa siya og laing 20 ka tuig, kanunay nga nagsusi kon masulod ba siya gihapon sa iyang lungon.

Dili Lamang sa mga Ngalan ug mga Petsa

Wala gayud nako ikahimamat ang akong lolo sa tuhod, apan ang iyang istorya maoy akong paborito nga gipasa ngari kanako pinaagi sa akong mga apohan. Kada adlaw

sila mosugilon sa akong mga igsoon ug kanako og mga istorya sa among mga katigulangan: diin sila gikan, unsa sila nahisama, sa ilang mga mithi, mga damgo ug mga pangandoy. Human mangaon matag Dominggo, ilang ipagawas ang karaan nga album sa pamilya, Sa kada pakli sa pahina, ang mga istorya mahimong buhi, ang nanglabay na ug ang kasamtangan ug isip mga kasingkasing nga nabugkos diha sa usa ka lakang ngadto sa gugma nga nakalahutay sa hagit sa panahon. Dili lang kay karaan na kini nga mga litrato nga dunay mga pangalan ug mga petsa sa luyo. Luyo sa matag nawong mao ang usa ka amahan o inahan, usa ka anak nga lalaki o anak nga babaye, usa ka igsoon nga lalaki o usa ka igsoon nga babaye. Para namo sila mga tinuod nga mga tawo nga may pangandloy ug mga damgo, panglimbasug ug mga kasagmuyo, mga kalampusan ug kapakyasan. Bisan og wala na sila sa pagkakaran, ang ilang mga estorya magpadayong buhi, ang ilang mga kabilin magpadayon sa sanag, ug ang ilang mga panagway magpadayon sa pagpahiyum gikan sa karaang album sa pamilya nga karon nabugkon diha sa gugma sa kasingkasing sulod sa unom ka generasyon.

Kalig-on sa mga Panahon sa Pagsulay

Sa dihang 19 na ko, ang akong mga ginikanan ug kasagaran sa akong pamilya patay na, ug daghan sa mga kabtangan nga akong napanunod nawala o gikawat. Ug gani adunay usa ka butang nga ang panahon, natural nga mga kalamidad, o bisan ang kamatayon dili gayud makalaglag: ang pagbati og gugma alang sa mga katigulangan ug kahibalo sa kasaysayan sa pamilya nga gibilin sa matag usa sa mga sakop sa akong pamilya. Tungod

sa ilang kakugi, ang mga butang nga nagbugkos sa among mga kasingkasing napamatud-ang mas lig-on kay sa bisan unsang mortal nga mga pagsulay ug naghatag kanako sa kalig-on sa pagbuntog sa malisud nga mga kahimtang.

Sa dihang namatay ang akong mga ginikanan ug apohan, akong gibati ang hilabihan nga kasubo nga naghunahuna ko kon ako aduna bay igong kalig-on sa pagpadayon. Apan akong nabati ang ilang impluwensya gikan sa pikas tabil, ug kana nakatabang nako nga makaangkon og usa ka dili matarug pagpamatuod sa kinabuhi human sa kamatayon, ug sa wala madugay, sa mga ordinansa sa templo. Wala gayud ko makahinumdom unsay hitsura sa akong inahan, ingon man ikahimamat ang akong mga apohan sa tuhod, apan sa matag higayon nga mopunit ko sa karaang album sa pamilya, akong makita akong kaugalingon sa ilang mga mata. Ako mao ako tungod sa tanan niadtong kinsa nag-una kanako ug ang ilang mga kasinatian ug kaalam mao ang mihulma sa akong kinaiya ug naggiya kanako subay sa akong dalan.

Kanunay maghunahuna ko sa akong pamilya sa pikas nga bahin sa tabil ug sa mga sakripisyo nga ilang gihimo alang kanako aron makabaton og mas maayong kinabuhi. Naghunahuna ko sa mga ordinansa sa templo nga nakapahimo kanato nga magkahiusa pag-usab isip usa ka pamilya sa pipila ka mga adlaw. Ug ako naghunahuna sa Pag-ula ni Kristo, kinsa mihimo sa tanan nga posible. Iyang gibayran ang bili aron kita mabuhi. Tungod niini kita nahigugma Kaniya ug mosimba Kaniya uban sa pasalamat sa karon ug sa kahangturan. ■

Ang tagsulat nagpuyo sa New York, USA.

**Ni Elder Larry R.
Lawrence**
Sa Seventy

Ang Gubat Nagpadayon

Ang gubat nga nagsugod didto sa langit nagpadayon hangtud karong adlawa. Sa pagkatinuod, ang gubat nagkagrabe samtang ang mga Santos nangandam sa pagbalik sa Manluluwas.

Si bisan kinsa nga nagsunod sa internasyonal nga mga balita mouyon nga kita nagpuyo sa panahon sa “mga gubat ug hungihong sa gubat” (D&P 45:26). Maayo na lang, kay ang tanang naa sa yuta beterano sa gubat. Kita nakigbisog sa mga panon sa dautan sa nagpadayon nga gubat nga gisugdan didto sa premortal nga kalibutan sa wala pa kita matawo.

Tungod kay kita wala pay pisikal nga mga lawas, nakig-away kita sa Gubat didto sa Langit nga walay mga espada, mga pusil, o mga bomba. Apan ang pakig-away sama ka grabe sa bisan unsang moderno nga mga gubat, ug adunay binilyon nga mga naangol.

Sa premortal nga gubat mao ang pakig-away sa mga pulong, ideya, debate, ug pag-agni (tan-awa sa Pinadayag 12:7–9, 11). Ang estratehiya ni Satanas mao ang pagpanghadlok sa mga tawo. Nasayud siya nga ang kahadlok mao ang labing maayo nga paagi sa pagguba sa hugot nga pagtuo. Mahimong maggamit siya sa mga argumento sama niini: “Lisud kini kaayo.” “Imposible nga malimpyo pa kini og balik.” “Risiko kaayo kini.” “Unsaon nimo pagkahibalo nga makasalig ka ni Jesukristo?” Masina kaayo siya sa Manluluwas.

Salamat na lang, ang plano sa Dios nagmadaugon batok sa mga bakak ni Satanas. Ang plano sa Dios naglakip sa moral nga kagawasan alang sa mga katawhan ug sa dakong sakripisyo. Si Jehova, nga nailhan nato nga mao si Jesukristo, miboluntaryo nga mahimo nga sakripisyo—aron moantus sa tanan natong mga sala. Andam siyang motugyan sa Iyang kinabuhi alang sa Iyang mga kaigsoonan aron nga kad-tong maghinulsol malimpyo pag-usab ug sa katapusan mamahimong sama sa ilang Langitnong Amahan. (Tan-awa sa Moises 4:1–4; Abraham 3:27.)

Ang lain nga mga bintaha nga nakatabang ni Jehova nga madaug ang mga kasingkasing sa mga anak sa Dios mao ang gamhanan nga pagpamatuod nga gihatag sa Iyang mga tigsuporta, gipangulohan ni Miguel, ang arkanghel (tan-awa sa Pinadayag 12:7, 11; D&P 107:54). Sa kinabuhi nga wala pa dinhi sa yuta, si Adan gitawag og Miguel, ug si Satanas gitawag og Lucifer, nga nagpasabut sa “tigdala sa

Sa gubat sa Langit, atong gihigugma ug gisuportahan ang atong Amahan sa Langit. Gusto kita nga mahisama Kaniya.

kahayag.”¹ Ingon nga usa ka katingalahan nga ngalan alang sa usa ka prinsipal sa kangitngit (tan-awa sa Moises 7:26), apan ang mga kasulatan nagtudlo nga si Satanas kanhi “ang anghel sa Dios kinsa may pagtugot diha sa atubangan sa Dios” sa wala pa siya napukan (tan-awa sa D&P 76:25–28).

Sa unsa kaha nga paagi ang espiritu nga dako kaayo og kahibalo ug kasinatian hilabihang pagkapukan? Tungod kadto sa iyang garbo. Si Lucifer misukol sa atong Amahan sa Langit tungod kay gusto niya ang gingharian sa Dios alang sa iyang kaugalingon.

Sa iyang walay paglubad nga pakig-pulong “Beware of Pride”, si Presidente Ezra Taft Benson (1899–1994) mitudlo nga si Lucifer “nangandoy nga tauron nga labaw sa tanan” ug nga “ang iyang mapahitas-on nga tinguha mao ang kuhaon ang truno sa Dios.”² Nakadungog usab kamo nga si Satanas gustong moguba sa sa kabubut-on sa tawo, apan dili lang kana mao ang bugtong rason nga siya wala na gidawat sa Dios. Siya gisalikway gikan sa langit tungod sa pagsukol batok sa Amahan ug sa Anak (tan-awa sa D&P 76:25; Moises 4:3).

Ngano nga kamo ug ako nakig-away batok sa yawa? Nakig-away kita tungod sa pagkamaunungon. Atong gihigugma ug gisuportahan ang atong Amahan sa Langit. Gusto kita nga mahisama Kaniya. Si Lucifer adunay laing tumong. Gusto niya nga pulihan ang Amahan (tan-awa sa Isaias 14:12–14; 2 Nephi 24:12–14). Hunahunaa kon sa unsang paagi nga nasakitan ang atong Langitnong ginikanan sa pagbudhi ni Satanas. Sa mga kasulatan, atong mabasa nga “ang mga langit naghilak tungod kaniya” (D&P 76:26).

Human sa usa ka grabe nga kampanya, si Miguel ug ang iyang mga kasundalohan mipatigbabaw. Duha sa tulo ka bahin sa langitnong mga panon mipili sa pagsunod sa Amahan (tan-awa sa D&P 29:36). Si Satanas ug ang iyang mga sumusunod gisalikway gikan sa langit, apan sila wala diha-diha dayon gipadala ngadto sa kawanangan sa kangitngit. Una, sila gipadala dinhi sa yuta (tan-awa sa Pinadayag 12:7–9), diin si Jesukristo matawo ug diin ang Iyang maulana nga sakripisyo pagahimuon.

Nganong ang mga panon ni Satanas gitugutan nga moanhi sa yuta? Miabut sila sa paghatag og mga katugbang alang niadtong kinsa gisulayan dinhi (tan-awa sa 2 Nephi 2:11). Itambog ba sila sa katapusan ngadto sa kawanangan sa kangitngit? Oo. Human sa Milenyum, si Satanas ug ang iyang panon isalikway sa kahangturan.

Si Satanas nahibalo nga limitado ang iyang panahon sa pagtrabaho. Sa Ikaduhang pag-anhi ni Jesus, si Satanas ug ang iyang mga anghel gapuson sulod sa 1,000 ka tuig (tan-awa sa Pinadayag 20:1–3; 1 Nephi 22:26; D&P 101:28). Samtang nagkaduol kana nga tagal, ang mga pwersa sa dautan despiradong nakig-away aron makadala sila og daghang kalag kutob sa ilang mahimo.

Si Juan ang Tigpadayag gipakita sa Gubat sa Langit isip kabahin sa usa ka mahinungdanon nga panan-awon. Gipakita ngadto kaniya kon sa unsang paagi nga si Satanas gitambog ngadto sa yuta aron motintal sa mga katawhan. Mao kini ang reaksyon ni Juan: “Alaut kamo, O yuta ug dagat, kay diha kaninyo nahilusad ang yawa nga puno sa dakung kapungot sanglit nasayud man siya nga hamubo na lamang ang iyang panahon” (Pinadayag 12:12).

Giunsa paggahin ni Satanas ang iyang mga adlaw, nasa-yud nga wala siyay usikan nga panahon? Si Apostol Pedro misulat nga “ang yawa nagalibutlibot sama sa leon nga nagangulob nga nangitag iyang matukob” (1 Pedro 5:8).

Unsa man ang mga makapadasig ni Satanas? Siya dili gayud makabaton og lawas, dili gayud siya makabaton og usa ka asawa o usa ka pamilya, ug siya dili gayud makabaton og hingpit nga kalipay, mao nga gusto niya himoon ang tanang mga lalaki ug babaye nga “mauyamot sama ngadto kaniya” (2 Nephi 2:27).

Ang yawa nagpunting sa tanang mga tawo, ilabi na niadtong adunay labing potensyal alang sa mahangturong kalipay. Tataw kaayo nga masina siya ni bisan kinsa nga anaa sa dalan padulong sa kahimayaan. Ang mga kasulatan nagtudlo nga si Satanas “nagpasiugda og gubat sa mga santos sa Dios ug miliyok kanila palibot” (D&P 76:29).

Ang gubat nga nagsugod didto sa langit nagpadayon hangtud karong adlaw. Sa pagkatinuod, ang gubat nagkagrabe samtang ang mga Santos nangandam sa pagbalik sa Manluluwas.

Si Presidente Brigham Young (1801–77) nanagna “nga ang Simbahan mokatap, mo-uswag, motubo ug mopadayon, ug dungan sa pagkatap sa Ebanghelyo sa taliwala sa mga nasud sa yuta, ingon usab ang pagsaka sa gahum ni Satanas magkakusog.”³

Nagtuo ko nga kitang tanan mouyon nga kining panagna natuman samtang kita magtan-aw sa dautan nga nakasulod sa mga katilingban sa kalibutan. Si Presidente Young mitudlo nga kinahanglan natong tun-an ang mga taktika sa kaaway aron sa pagbuntog kaniya. Akong ipaambit ang upat ka napamatud-an nga estratehiya ni Satanas ug sa pipila ka mga ideya kon unsaon sa pagbatok niini.

Ang Estratehiya ni Satanas

1. Tintasyon. Ang yawa walay lipud-lipod kon bahin na sa pagbutang og dautang mga ideya ngadto sa atong mga hunahuna. Ang Basahon ni Mormon nagtudlo nga si Satanas mohung-hong sa hugaw ug ngil-ad nga mga hunahuna ug magtisok og mga hunahuna sa pagduha-duha. Magsige siya og tulod kanato sa pagbuhat sa makaadik nga gana ug sa pag-abiabi sa kahakog. Dili siya gusto nga atong mailhan kon asa naggikan kining mga

ideya, mao nga siya mohunghong, “Ako dili yawa, kay walay yawa” (2 Nephi 28:22).

Unsaon nato sa pagbatok niining direkta nga mga tintasyon? Usa sa labing epektibo nga himan mao ang yanong pagpapahawa ni Satanas. Mao kana ang buhaton ni Jesus.

Ang istorya diha sa Bag-ong Tugon bahin sa tintasyon sa Manluluwas didto sa bukid mapuslanon. Human sa matag tintasyon nga gipresentar sa yawa ngadto Kaniya, si Jesus migamit sa usa ka depensa nga pamaagi: una, Siya mimando ni Satanas sa pagpahawa, dayon Siya mikutlo sa kasulatan.

Hatagan ko kamo og usa ka ehemplo: “Pahawa, Satanas!” mimando si Jesus, “kay nahisulat kini nga nagaingon, Maoy simbaha ang Ginoo nga imong Dios, ug siya lamang ang alagara” (Mateo 4:10). Ang sunod nga bersikulo narekord, “Unya ang yawa mipahawa kaniya, ug, tan-awa, ang mga anghel miabut ug mialagad kaniya” (Mateo 4:11). Ang depensa sa Manluluwas epektibo kaayo!

Ang biography ni Presidente Heber J. Grant (1856–1945) naghatag og panabut kon sa unsang paagi si Presidente Grant, isip batan-ong lalaki, nakigbatok sa yawa. Sa dihang si Presidente Grant miila nga si Satanas naghunghong ngadto kaniya, naningkamot sa pagtanom og pagduha-duha sa iyang kasingkasing, siya yanong miingon, “Mr. Yawa, paghilom.”⁴

Ikaw adunay katungod sa pagsulti ni Satanas nga biyaan sa higayon nga kamo nag-atubang og tintasyon. Ang kasulatan nagtudlo, “Sukli ninyo ang yawa, ug kini mokaratil pagdagan gikan kaninyo” (Santiago 4:7).

Ang laing bahin sa depensa sa Manluluwas mao ang pagkutlo sa kasulatan. Adunay dakong gahum ang pag-memorya sa kasulatan, sama sa gibuhat ni Jesus. Ang mga bersikulo sa Kasulatan makahatag og daghang epektibo nga espirituhanong kasangkapan pag-atubang sa mga tintasyon.

Kon ikaw gitintal, mahimo ka nga magmemorya og mga sugo sama sa “Hinumduman mo ang adlaw nga igpapahulay, aron sa pagbalaan niini,” “Higugmaa ang inyong mga kaaway” o “Himoa ang hiyas nga modayan-dayan sa inyong mga hunahuna nga walay paghunong” (Exodo 20:8; Lucas 6:27; D&P 121:45). Ang gahum sa Kasulatan dili lamang maghulga ni Satanas, apan kini usab makadala sa Espiritu sa inyong kasingkasing, magsiguro kaninyo, ug maglig-on kaninyo batok sa tintasyon.

2. Ang mga bakak ug pagpanglingla. Ang mga kasulatan nagpadayag nga si Satanas mao “ang amahan sa bakak” (2 Nephi 9:9). Ayaw pagtuo kaniya kon siya mohunghong og mga mensahe sama sa “Wala gyud kay gibuhat nga taron,” “Makasasala ra kaayo ka aron mapasaylo,” “Dili na ka mausab,” “Walay nagpakabana kaninyo”, ug “Kamo walay mga talento.”

Laing bakak nga iyang gamiton sa kanunay mao ang mosunod: “Kinahanglan kang mosulay bisan kausa lang—para lang makasinati. Ang kausa nga higayon dili na makadaut nimo.” Ang hugaw nga sekreto nga dili niya gusto nga inyong mahibaloan mao nga ang sala makaadik.

Laing epektibong bakak nga isulay ni Satanas diha ninyo mao kini: “ang Tanan nagbuhat niini. Ok lang na.” Dili Kini OK! Busa sultihi ang yawa nga dili kamo gustong moadto sa telestial nga gingharian—bisan kon ang tanan moadto didto.

Bisan og si Satanas mamakak kaninyo, kamo makasalig sa Espiritu nga mosulti kaninyo sa kamatuoran. Mao nga ang gasa sa Espiritu Santo mahinungdanon kaayo.

Ang yawa gitawag nga “ang dakong manlilingla.”⁵ Mosulay siya sa pagkopya sa matag barunganan nga gipresentar sa Ginoo.

Hinumdumi, ang mini, dili sama sa katugbang. Ang

katugbang sa puti ang itom, apan ang mini sa puti mahimong lagumon nga pagkaputi o abuhon. Ang mini maingon-ingon og dagway sa tinuod nga mga butang aron sa paglingla sa mga tawo nga walay pagduda. Mga bersyon kini sa mga maayong butang nga gituis, ug sama sa mini nga kwarta, wala kiniy bili. Tuguti ko sa pagpasabut.

Ang usa sa mga mini ni Satanas kabahin sa hugot nga pagtuo mao ang patuo-tuo. Ang iyang mini sa gugma mao ang kahigal. Iyang himoon nga mini ang priesthood pinaagi sa pagpaila sa pagpanapi sa mga pari, ug siya mosundog sa mga milagro sa Dios pinaagi sa paglamat.

Ang kaminyoon tali sa lalaki ug usa ka babaye gi-orden sa Dios, apan ang kaminyoon sa sama og sekso mini lamang. Dili kini makahatag og kaliwatan o kahimayaan. Bisan tuod og ang iyang imitasyon makalingla sa daghang mga tawo, kini dili ang tinuod nga mga butang. Dili kini makahatag og malungtarong kalipay.

Kamo makasalig sa Espiritu nga mosulti kaninyo sa kamatuoran. Mao nga ang gasa sa Espiritu Santo mahinungdanon kaayo.

Ang Dios nagpasidaan kanato mahitungod sa mga mini diha sa Doktrina ug mga Pakigsaad. Siya miingon, “Kana nga wala makahatag og kaayohan dili gikan sa Dios, ug iya sa kangitngit” (D&P 50:23).

3. Ang Panagbingkil. Si Satanas mao ang amahan sa panagbingkil. Ang Manluluwas nagtudlo, “Siya nagkutaw sa mga kasingkasing sa mga tawo sa panagbangi uban ang kasuko, sa usag usa” (3 Nephi 11:29).

Ang yawa nakakat-on gikan sa gatusan ka mga tuig sa kasinatian nga kon adunay panagbingkil, ang Espiritu sa Ginoo mobiya. Sukad sa una siya mikombinser kang Cain sa pagpatay ni Abel, si Satanas miimpluwensya sa mga managsoon nga mag-away. Siya usab mikutaw sa mga problema sa kaminyoon, tali sa mga sakop sa ward, ug tali sa misyonaryo nga kompanyon. Iyang ikahimuot ang pagtan-aw sa maayo nga mga tawo nga magkalalis. Maningkamot siya nga magkalalis ang pamilya sa dili pa moadto sa simbahan sa

Dominggo, sa dili pa magfamily home evening sa Lunes sa gabii, ug sa higayon magplano ang magtiayon nga motambong og sesyon sa templo. Matag-anan ang iyang katukma.

Kon adunay panagbingkil diha sa inyong panimalay o sa trabahoan, hunonga dayon kon unsay imong gibuhay ug tinguhaa nga makigdait. Dili igsapayan kon kinsa ang nagsugod.

Sa kasagaran ang panagbingkil magsugod sa pagpangita og sayop. Si Joseph Smith mitudlo nga “ang yawa nag-ulog-ulog kanato nga kita hilabihan ka matarung, kon kita namantay sa mga sayop sa uban.”⁶ Kon maghunahuna kamo mahitungod niini, ang kinaugalingong pagkamatarung usa lang ka mini sa tinuod nga pagkamatarung.

Si Satanas ganahan nga mopakatap sa panagbingkil diha sa Simbahan. Siya nagtutok sa pagtudlo sa mga sayop sa mga lider sa Simbahan. Si Joseph Smith mipahimangno sa mga Santos nga ang ang mismong lakang sa apostasiya nagsugod uban sa pagkawala sa kompiyansa sa mga lider niini nga simbahan.⁷

Hapit tanan nga literatura batok sa Mormon gibase sa mga bakak mahitungod sa kinaiya ni Joseph Smith. Ang kaaway nagtrabaho pag-ayo aron sa pagpakaulaw ni Joseph tungod kay ang mensahe sa Pagpahiuli nag-agad sa asoy sa Propeta sa unsay nahitabo didto sa Sagra-dong Kakahoyan. Ang yawa mas naningkamot og maayo karon kay sa kaniadto sa paghimo sa mga miyembro nga mokwestyon sa ilang mga pagpamatuod sa Pagpahiuli.

Sa unang mga adlaw sa atong dispensasyon, daghang mga kaigsoonan sa priesthood, sa ilang mga pagmahay, wala mipadayon sa pagkamaunungon ngadto sa Propeta. Usa kanila mao si Lyman E. Johnson, kinsa na-excommunicate tungod sa dili matarung nga pamatasan. Sa kaulahian nagbangutan nga mibiya sa Simbahan: “Akong ipaputol ang akong tuo nga kamot, kon ako makatuo pa ug usab niini. Kaniadto ako napuno sa kamaya ug kalipay. Ang akong mga damgo makapahimuot. Sa akong pagmata sa buntag ang akong espiritu malipayon. Malipayon ko sa adlaw ug sa gabii, puno sa kalinaw ug hingpit nga kalipay ug pagpasalamat. Apan karon kini mao ang kangitngit, kasakit, kasubo, kauyamot sa hilabihan. Wala gayud ko sukad nakakita og usa ka malipayon nga panahon.”⁸

Hunahunaa ang mahitungod niadto nga mga pulong. Nagsilbi kining usa ka pahimangno ngadto sa tanang miyembro sa Simbahan.

Usa ako ka kinabig sa Simbahan. Nabunyagan ko dihang 23 anyos pa ko nga young single adult nga nagtambong og medikal nga eskwelahan sa Arizona, USA. Ako mismo nahibalo sa unsang paagi si Satanas naglihok diha sa mga investigator sa paglibug kanila nga makapawala sa kadasig kanila kon sila nagtinguha sa kamatuoran.

Sa tanang panahon sa akong kabatan-onan, nakakita ako sa mga ehemplo sa mga higala sa nga Santos sa Ulahing mga adlaw. Nadani ako sa paagi nga sila midala sa ilang mga kinabuhi. Mihukom ko sa pagkat-on og dugang mahitungod sa Simbahan, apan dili ko ganahan nga mosulti ni bisan kinsa nga nagtuon ko sa Mormonismo. Aron malikayan ang pagpamugos gikan sa akong mga higala, nakahukom ko nga mohimo sa akong pagpangita og usa ka pribado nga pagsusi.

Mao kini ang daghang katuigan sa wala pa ang internet, busa miadto ko sa public library. Nakakita ko og kopya sa Basahon ni Mormon ug usa ka libro nga gitawag og *A Marvelous Work and a Wonder*, ni Elder LeGrand Richards (1886–1983) sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles. Misugod ko sa pagbasa niining basahon uban sa dakong tinguha, ug akong nakita nga makapadasig kini.

Samtang ang akong espiritu nangan-doy sa pagkat-on og dugang, si Satanas misugod paghunghong sa akong dunggan. Siya miingon nako nga aron mahimong hingpit nga patas, kinahanglan nakong basahon unsay gisulat usab sa mga kritiko sa Simbahan. Ako mibalik sa public library ug misugod sa pagtan-aw sa palibut. Sigurado gayud, akong nakit-an ang usa ka basahon nga mipakaulaw sa Propeta nga si Joseph.

Ang pagbasa niining anti-Mormon nga libro nakapalibog kanako. Nawala kanako kanang maayong espiritu ug impluwensya nga naggiya sa akong imbestigasyon. Nasagmuyo ko ug hapit na mobiya sa akong pagpangita sa kamatuoran. Ako nag-ampo alang sa tubag samtang nagbasa sa mga literatura batok sa Mormon!

Sa akong kasurprisa, nakadawat ko og tawag sa telepono gikan sa usa ka higala sa high school kinsa nag-eskwela sa Brigham Young University. Iya kong gidapit nga mobisita niya sa Utah, nagsaad nga ganahan kaayo ko sa maanindut nga talan-awon sa biyahe. Wala siyay ideya nga gitun-an nako sa hilum ang mahitungod sa iyang Simbahan.

Midawat ko sa iyang imbitasyon. Ang akong higala misugyot nga moadto kami sa Siyudad sa Salt Lake aron sa pagbisita sa Temple Square. Nasurprisa siya sa

kamadasigon sa akong tubag. Wala siyay ideya kon unsa ko ka interesado nga makat-on sa kamatuoran mahitungod ni Joseph Smith ug sa Pagpahiuli.

Ang mga sister nga misyonaryo sa Temple Square matanabangon kaayo. Wala lang damha nga, natubag nila ang daghan nakong mga pangutana. Ilang mga pagpamatuod nakaimpluwensya kanako “pagduhaduha sa [akong] mga pagduhaduha,”⁹ ug ang akong hugot nga pagtuo nagsugod sa pagtubo. Ang gahum sa kinasingkasing nga pagpamatuod dili masukod.

Ang akong higala mipakigbahin usab sa iyang pagpamatuod ngari kanako ug midapit kanako sa pag-ampo ug mangutana sa Dios kon ang Simbahan tinuod. Sa taas nga biyahe balik sa Arizona, ako misugod sa pag-ampo uban

Ang yawa nagpunting sa tanang mga tawo, ilabi na niadtong adunay labing potensyal alang sa mahangturong kalipay.

sa hugot nga pagtuo—sa unang higayon “sa kinasingsing, uban sa tinuod nga katuyoan” (Moroni 10:4). Pipila ka higayon niana nga biyahe, ingon nga ang akong tibuok nga sakyanan misanag sa kahayag. Akong nakat-unan mismo nga ang kahayag miiway sa kangitngit.

Human ako nakahukom nga magpabunyang, ang yawa mibutang sa katapusan nga pakigbisog. Iyang gitrabaho ang akong pamilya, kinsa mihimo kutob sa ilang mahimo aron sa pagbaliwala kanako, ug nagdumili sila sa pagtam-bong sa akong bunyang.

Nabunyan ko gihapon, ug sa hinay-hinay ang ilang mga kasingkasing nalukmay. Misugod sila sa pagtabang kanako sa pagsiksik sa akong family history. Pipila ka tuig ang milabay, gibunyan nako ang akong manghud nga lalaki. Ang higala kinsa midapit kanako sa pagbisita kaniya sa Utah akona na karong asawa.

4. Pagkawala sa kadasig. Si Satanas epektibong mogamit niining himan diha sa labing matitud-anong mga Santos kon ang tanan mapakyas. Alang nako, kon magsugod ko og walay kadasig, makatabang kini nako sa pag-ila kon si kinsa ang naningkamot sa pagpaubos kanako. Kini nakapahimo kanako nga maglipay—para lang masagmuyo ang yawa.

Pipila ka tuig ang milabay, si Presidente Benson mihatag og pakigpulong nga giulohan og “Ayaw Pagpakawala sa Paglaum.” Niana nga makahuluganong pakigpulong, siya mipasidaan, “si Satanas kanunay naningkamot sa pagbuntog sa mga Santos uban sa kawalay paglaum, pagkawala sa kadasig, kaguol, ug depresyon.”¹⁰ Si Presidente Benson miawhag sa mga miyembro sa Simbahan nga magmabinantayon, ug siya mihatag og 12 nga makab-ut nga mga sugyot alang sa pagbatok sa pagkawala sa kadasig.

Ang iyang mga sugyot naglakip sa pagserbisyo sa uban; pagtrabaho og maayo ug paglikay sa katapulan; pagpraktis sa mga kinaiya sa maayong panglawas, nga naglakip sa pag-ehersisyo ug pagkaon sa natural nga paagi; pagtinguha og panalangin sa priesthood; pagpaminaw sa makapadasig nga musika; pag-ihap sa inyong mga panalangin; ug paghimo og mga tumong. Ug labaw sa tanan, sama sa gitudlo sa mga kasulatan, kita kinahanglan nga mag-ampo kanunay aron kita makabuntog ni Satanas (tan-awa sa D&P 10:5).¹¹

*Si Satanas magkurog kon siya makakita
Ang mahuyang nga santos magluhod.*¹²

Importante nga masayud nga adunay mga utlanan ang gahum sa daotan. Ang Dios nga Kapangulohan ang

mitakda niadtong mga utlanan, ug si Satanas dili tugutan sa pagtabok niini. Sama pananglit, ang mga kasulatan nag-siguro kanato nga ang “gahum wala ihatag ngadto kang Satanas sa pagtintal sa gagmay nga mga bata” (D&P 29:47).

Laing importante nga mga utlanan mao nga si Satanas wala makahibalo sa atong gihunahuna gawas kon kita mosulti kaniya. Mipasabot ang Ginoo, “Walay lain gawas sa Dios nga nasayud sa imong mga hunahuna ug sa mga katuyoan sa imong kasingkasing.” (D&C 6:16).

Tingali mao kini ang hinungdan ang Ginoo mihatag kanato og mga sugo sama sa “Ayaw pagbagulbol” (D&P 9:6) ug “Dili kamo magsulti og daotan sa imong silingan” (D&P 42:27). Kon kamo makakat-on sa pagpugong sa inyong pinulongan (tan-awa sa Santiago 1:26), dili kamo mosangput nga naghatag og sobrang impormasyon ngadto sa yawa. Kon makadungog siya sa pagbagulbol, pagreklamo, ug pagpanaway, maampingon siyang magtimaan niini. Ang imong negatibong mga pulong magbutang nimo nga mabantang ngadto sa kaaway.

Aduna koy maayong balita para kaninyo. Ang mga kasundalohan sa Dios mas dako pa kay sa mga kasundalohan ni Lucifer. Mahimo kamong motan-aw sa palibut ug hunahunaa sa inyong kaugalingon, “Ang kalibutan nagkaanam og kadaotan. Si Satanas mahimong dumadaog.” Ayaw og pailad. Ang tinuod mao, atong nalabwan sa gidaghanon ang kaaway. Hinumdumi, duha sa tulo ka bahin nga mga anak sa Dios ang mipili sa plano sa Amahan.

Mga kaigsoonan, siguroha nga ikaw makig-away diha habig sa Ginoo. Siguroha nga kamo nagdala sa espada sa Espiritu.

Kini akong pag-ampo nga sa katapusan sa inyong kinabuhi, kamo makasulti uban ni Apostol Pablo, “gibugno ko na ang maayong pakigbugnoay, natapus ko na ang akong pagdalagan sa lumba, gikabantayan ko ang pagtoo” (2 Timoteo 4:7). ■

MUBO NGA MGA SULAT

1. Giya ngadto sa mga Kasulatan, “Lucifer,” scriptures.lds.org.
2. Ezra Taft Benson, “Beware of Pride,” *Ensign*, Mayo 1989, 5.
3. *Discourses of Brigham Young*, sel. John A. Widtsoe (1954), 72.
4. Tan-awa sa Francis M. Gibbons, *Heber J. Grant: Man of Steel, Prophet of God* (1979), 35–36.
5. Tan-awa, pananglit, Dieter F. Uchtdorf, “Kamo Importante ngadto Kaniya,” *Liahona*, Nob. 2011, 20; Gordon B. Hinckley, “The Times in Which We Live,” *Liahona*, Ene. 2002, 86.
6. *Mga Pagtulun-an sa mga Presidente sa Simbahan: Joseph Smith* (2007), 549.
7. Tan-awa sa *Mga Pagtulun-an: Joseph Smith*, 384.
8. Lyman E. Johnson, diha sa Brigham Young, *Deseret News*, Ago. 15, 1877, 484.
9. Dieter F. Uchtdorf, “Dali Pakig-uban Kanamo,” *Liahona*, Nob. 2013, 23.
10. Ezra Taft Benson, “Do Not Despair,” *Ensign*, Nob. 1974, 65.
11. Tan-awa sa Ezra Taft Benson, “Do Not Despair,” 65–67.
12. William Cowper, in Robert Andrews, comp., *The Concise Columbia Dictionary of Quotations* (1987), 78.

ANG MGA HULAGWAY SA HUGOT NGA PAGTUO

Si Skaidrīte maoy usa sa pinakamalipayong mga tawo nga akong nahimamat sukad. Ang iyang kinabuhi mora og perpekto. Apan sa bata pa nagpuyo siya uban sa iyang palahubog nga inahan, kinsa dili makahimo sa pag-atiman kaniya ug sa iyang igsoong babaye. Naggunit pa si Skaidrite sa mga kamot sa iyang igsoong babaye dihang namatay kini sa kagutom. Sugod sa edad nga utso, nagbalhin-balhin si Skaidrite og puyo sa mga balay sagupanan. Patiran siya, bunalan, ug did-an sa pag-ampo. Gitratar siya sama sa usa ka ulipon. Sulod sa mga katuiangan, naghunahuna siya nga maghikog.

Paglabay sa mga tuig, nangita og paglaum, si Skaidrīte misulod og usa ka meetinghouse sa LDS.

LESLIE NILSSON, TIGLITRATO

Skaidrīte Bokuma

Liepāja, Latvia

“Usa ka sister missionary miabi-abi nako ug mipahiyom. Abi nako usa siya ka anghel. Sukad nianang adlaw, ang akong kinabuhi nausab. 17 na ka tuig karon, ug ang mga hunahuna nga tapuson ang akong kinabuhi nahanaw. Karon, positibo na ko. Kon aduna koy mga palas-anon, ako kining ipakigbahin sa Dios. Nakat-on ko sa pagsalig Kaniya alang sa tanan. Nindot ang kinabuhi alang kanako.”

Pagkat-on kon unsaon sa pag-ila ug pagtabang niadtong kinsa naghunahuna sa paghikog bisitaha ang lds.org/go/41739

PALIHUG AYAW PATUKARA KANANG KANTAHA

Kaniadto, ang akong pamilya ug ako nagpuyo sa Veracruz, Mexico, diin didto nangiskwela ang akong mga anak sa elementarya. Kada buntag samtang akong tabangan ang akong tulo ka anak nga mangandam para sa eskwela, maminaw mi sa radyo—ang pinaka-popular nga estasyon sa siyudad—nga dunay matahum nga programa nga gidumala sa batan-ong lalaki nga radio announcer.

Nagsugod kami og paminaw og usa ka dali ra kaayong hinumduman nga kanta. Sa dihang gipaminaw nako og maayo ang lyrics, akong namatikdan nga ang gipangsulti niini, bisan dili bastos, makadaot sa hunahuna ug ngil-ad.

Akong giklaro sa pag-ingon ang akong mga anak, “Dili mahimong maminaw ta niini nga matang sa pinulongan.” Tingali wala sila magtagad sa lyrics sa kanta, apan nahatagan nila og igong pagtagad ang pag-hum sa tuno niini.

Nakita nilang gipalong nako ang volume sa stereo ug nangutana kon ngano. “Akong sultihan ang radio announcer nga tangtangan sa programa kana nga kanta.” Ang gipakita nilang katingala midasig kanako sa pagpadayon.

Dili sila makatuo niini ug ako usab, apan gipunit nako ang telepono ug gitawagan ang estasyon sa radyo. Wala ko magdahum nga matubag, apan sa akong katingala, ang mao nga radio announcer nga bag-o lang namong nadungog sa radyo mitubag sa akong tawag diha-diha dayon.

Giingnan nako siya nga wala ko kauyon nianang kantaha, kay dunay daghang pamilya nga naminaw

Dihang nadungog namo ang dali ra kaayong mahinumduman nga kanta sa radyo, gisugdan nako sa pagpaminaw og maayo ang lyrics.

sa radyo nianang orasa sa buntag. Nangutana siya nako unsay akong isugyot nga ipuli niini, apan ang iyang sinultihan disiplinado kaayo nga gihangyo lang nako siya nga dili niya ipatukar kadto nga kanta sa panahon nga ang mga bata naa sa balay.

Wala gyud ko kahibalo kon ang akong tawag nadungog sa kahanginan, apan nagpasalamat ko nga ang radio announcer naminaw. Ug sulod sa misunod nga pipila ka adlaw, akong masulti nga gituman ang akong hangyo.

Kadto nga kasinatian nagmatuod kanako nga kinahanglan kitang magmaisugon kon gikinahanglan kitang mohimo og desisyon ug mohimo sa butang nga gikinahanglan sa pagprotektar sa atong mga anak gikan sa negatibong mga impluwensya. Kon buhaton nato kini, ang Espiritu Santo magpadayon nga atong kauban. ■
Maria Hernandez, Texas, USA

ANG NAWALA NGA PITAKA

Bag-ohay lang mibalhin ko sa usa ka bag-ong panimalay ug mihangyo og pipila ka mga miyembro sa Simbahan nga magpatabang ko sa usa ka proyekto sa akong balay. Sa tunga-tunga sa paghimo sa proyekto, milakaw ko sa pagpalit og mga materyal nga among gikinahanglan aron matiwas. Dihang natiwas namo ang proyekto, akong namatikdan nga wala ang akong pitaka. Natarantar ko tungod kay naa sulod sa akong pitaka ang tanan nakong personal nga dokumento kauban sa kwarta nga bag-o lang nakong nadawat gikan sa kliyente nianang buntaga. Akong gisubay ang akong giagian sa akong gipalitan apan wala koy swerte. Mipauli ko ug gipangita basin nahulog ra kini didto, apan wala gihapon nako makit-i. Nagsugod ko sa paghunahuna sa posibilidad nga magpahimo na lang kog bag-ong mga kopya sa tanang dokumento. Dayon sa wala pa ko mobiya sa balay, usa ka higala nangutana, “Nag-ampo ka na ba?”

Naghunahuna dayon ko, “Oo nag-ampo na ko!”

Apan sa pagkatinuod, wala ko mag-ampo sa tinuod nga katuyoan. Hinoon, gusto nakong ipugos ang akong kabubut-on sa Langitnong Amahan ug Siya na ang bahala sa pagtabang nga makit-an nako ang akong pitaka. Apan dayon akong nahinumdu-man ang kasulatan sa Isaias 55:8: “Kay ang akong mga hunahuna dili mao ang inyong mga hunahuna, ni ang inyong mga dalan akong mga dalan, nagaingon ang Ginoo.”

Pagka-Dominggo misimba ko, ug ang miyembro nga akong kauban

Akong gihangyo ang Langitnong Amahan nga tubagon ang akong pag-ampo aron malig-on ang pagtuo sa akong asawa ug mga anak.

sa wala pa kadtong adlaw misulti nako nga nag-ampo gayud siya sa Langitnong Amahan nga unta akong makit-an ang akong pitaka. Miingon nga siya dunay pagbati nga kini akong makit-an. Sa wala madugay, samtang naglingkod ko alang sa personal nakong pagtuon, nagsugod ko sa pagbasa sa *Pagkadawat og Tubag sa Atong mga Pag-ampo* ni Elder Gene R. Cook, emeritus nga sakop sa Seventy. Ang unang pahina naghigot sa usa ka istorya nga susama sa akong problema: Ang anak ni Elder Cook nawad-an sa iyang pitaka, mao nga nagpundok ang iyang pamilya ug nag-ampo sa Ginoo nga ila kining makit-an.

Human og basa niana nga kasinatian, akong gigamit ang akong nakatunan ug akong gipundok ang akong asawa ug mga anak. Nagliyok kami ug ang matag usa mihalad og pag-ampo,

nangamuyo sa Ginoo nga tabangan kami nga makit-an ang pitaka kon Iya man nga kabubut-on.

Sa miagi nasaksihan na nako ang gahum sa pag-ampo, apan pagkahuman, diha nga pribado kong nag-ampo, mihangyo ko sa Langitnong Amahan nga tubagon ang among pag-ampo aron malig-on ang pagtuo sa akong asawa ug mga anak.

Pagkasunod adlaw usa ka tawo nanawag nako. Miingon siya nga nakit-an niya ang akong pitaka, lakip ang kwarta. Mibakho ko sama sa usa ka bata tungod kay ang akong pag-ampo natubag ug ang pagtuo sa akong pamilya nalig-on.

Nasayud ko nga ang Langitnong Amahan, bisan dunay daghang anak nga giatiman, motubag sa matag usa kanato sumala sa Iyang panahon ug sa Iyang paagi. ■

Luiz Marcelino, Goiás, Brazil

GILUWAS DIDTO SA LOBBY

Sa kasagaran motrabaho og Dominggo ang akong bana nga ako ra ang mahibilin nga moatiman sa among upat ka anak nga lalaki para sa Simbahan. Usa ka Dominggo niana atol sa sakrament miting, ang duha nako ka gagmayng anak wala magka-sinabut. Kon ang usa nila interesado sa usa ka libro, ang iyang igsoon gusto usab niini. Gisulayan nako sa paghatag og snacks, mga dulaan, ug mga koloranan, apan wala magsilbi. Naglisud ko sa akong mga anak nga dili man lang sila mahimong maglingkod og hilum sa usa ka oras.

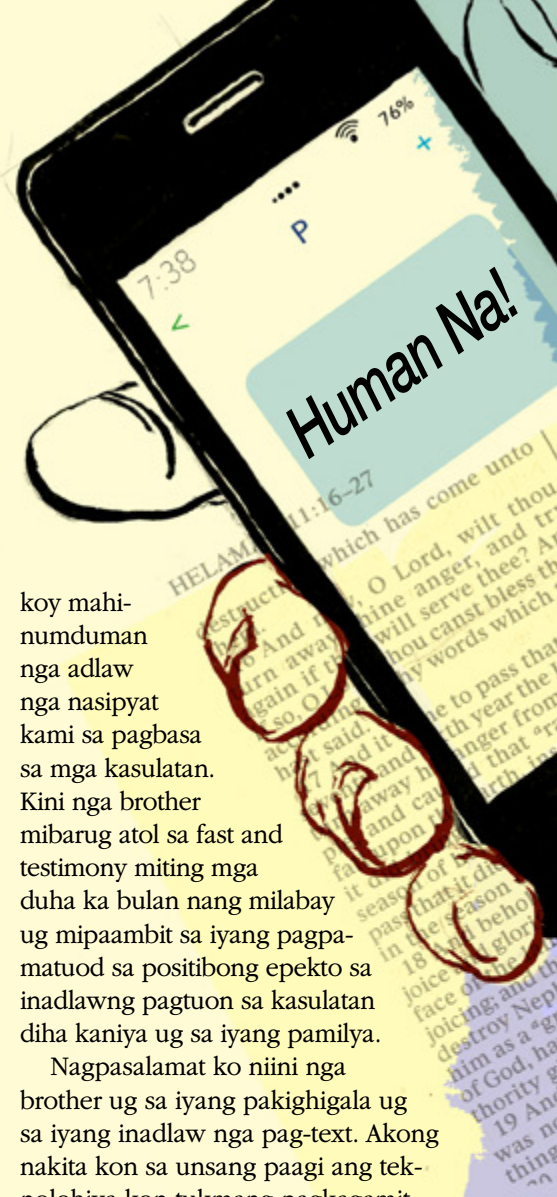
Gikuha nako ang gamayng dulaan sa akong bag ug gitunol ngadto sa akong anak nga nag-edad og usa ka tuig. Diha-diha dayon misinggit ang akong tres anyos nga anak nga si Tyson samtang gisumbag ang iyang manghud nga gustong mobawi sa dulaan. Naulaw ko samtang gidala nako sa lobby ang duha ka nagsininggitay nga gagmayng bata.

Napuno diha dayon sa init nga mga luha ang akong nawong. Nganong ingon man niini kalisud? Gibuhat nako ang gusto sa Langitnong Amahan nga akong buhaton pinaagi sa pagdala sa akong pamilya sa simbahan, di ba? Apan dili na nako kini mahimo. Makaluya ug makaulaw ang pagsagubang sa akong mga anak sa miting sa sakrament nga ako ra matag semana. Dili na gyud ko ganahang mobalik.

Naglingkod ko nga naghunahuna niini sulod lang sa 15 segundos, ug usa ka sister nga wala kaayo nako mailhi migawas sa lobby sunod nako. Ang iyang ngalan si Sister Beus. Sa kasagaran mag-inusara ra siyang maglingkod samtang ang iyang bana

Naglisud ko sa akong mga anak nga dili man lang sila mahimong maglingkod og hilum sa usa ka oras.

HUMAN NA!

nagserbisyo sa bishopric ug ang iyang mga anak dagko na. Miingon siya, “Kanunay kang mag-inusara! Akong nakita nga naningkamot ka og maayo. Mahimo bang itapad nako si Tyson?” Wa koy mahunahunaan nga tubag! Mitando lang ko samtang gigunitan niya si Tyson ug gidala, karon kalma ug malipayon balik sa chapel.

Gipahiran nako ang akong luha, gikugos ang akong anak, ug mapaub-sanong mibalik sa chapel aron tagamtamon ang kalinaw sa nahibiling oras sa miting.

Sa pagkasunod Dominggo samtang nagpaingon mi sa sakrament miting, si Tyson nangita sa bag-o niyang higala. Inig kagabii mag-ampo siya, “Salamat, Langitnong Amahan kang Sister Beus. Pinangga kaayo nako siya!”

Tulo ka tuig na, ug si Tyson sa gihapon kanunayng mangita ni Sister Beus sa chapel. Sa milabayng tuig gitawag siya nga Primary teacher ni Tyson. Siya ang pinakamalipayong bata karon.

Mapasalamaton kaayo ko kang Sister Beus ug sa iyang kaandam nga mohigugma ug moserbisyo sa uban. Nasayud ko nga mapanalanginan nato ang kinabuhi sa uban kon magserbisyo kita sama sa gibuhat sa Manluluwas. ■

Kristi Lewis, Utah, USA

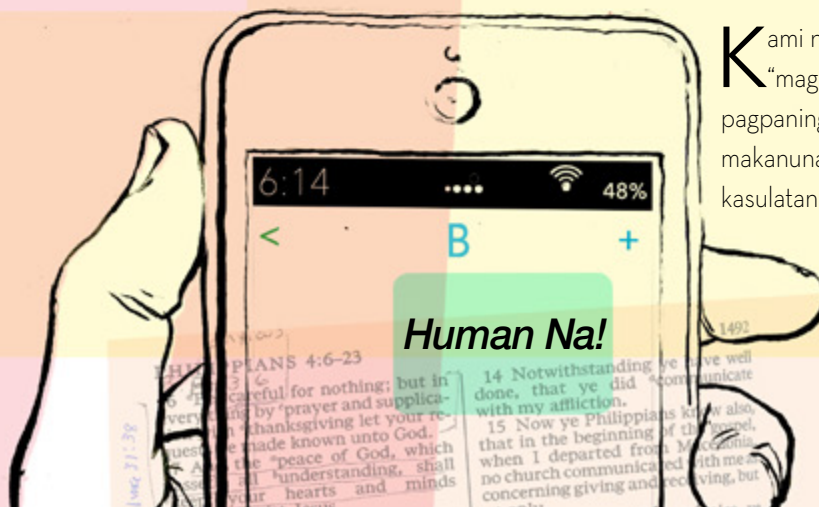
Atol sa mga pag-interbyu isip usa ka bishop usa ka Dominggo sa hapon, nalipay ko nga nakigsulti sa usa ka buotang higala mahitungod sa pipila ka mga hagit nga iyang gisagubang. Human maminaw sa iyang mga problema sulod sa pipila ka minutos, mibati ko nga ang iyang gikinahanglan mao ang kanunay nga pagbasa sa mga kasulatan. Napahinumduman usab ako nga isip iyang bishop, ako usab kinahanglan nga mas kanunay sa akong pagtuon sa kasulatan, butang usab nga akong gipanglimbasugan. Mao nga misugyot ko nga “mag-partner mi” sa pagpaningkamot nga mas maka-nunay ang among pagtuon.

Matag adlaw human namo og basa sa among mga kasulatan, mo-text mi sa usag usa sa pulong nga *Human na!* Ang pagkahibalo nga dunay tawo nga naghulat nga makahibalo kon nakahuman na ba o wala pa ang usa makabasa nianang adlaw usa ka talagsaong pagdasig para namong duha. Kon ang usa namo makalimot, ang pagkadawat og text maoy pahinumdom. Kon ang usa dili mag-text, siguradong wala siya mapahinumdomi niini. Gihimo namong duha kini nga hagit nga walay pagpasangil nga ang usa sad-an.

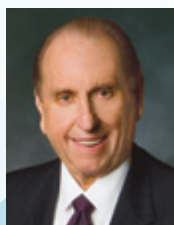
Gisugdan namo ang hagit unom ka bulan nang milabay karon, ug wala

koy mahinumduman nga adlaw nga nasipyat kami sa pagbasa sa mga kasulatan. Kini nga brother mibarug atol sa fast and testimony miting mga duha ka bulan nang milabay ug mipaambit sa iyang pagpamatuod sa positibong epekto sa inadlawng pagtuon sa kasulatan diha kaniya ug sa iyang pamilya.

Nagpasalamat ko niini nga brother ug sa iyang pakighigala ug sa iyang inadlaw nga pag-text. Akong nakita kon sa unsang paagi ang teknolohiya kon tukmang pagkagamit makapalambo sa atong kinabuhi. Nagpasalamat sab ko sa mga kasulatan ug sa unsang paagi kini nagpamatuod kang Kristo. Nasayud ko nga ang maulaon nga sakripisyo sa Manluluwas naghimong posible nga ang matag usa kanato makabalik sa pagpuyo uban kaniya ugma damlag. ■ Alex Whibley, British Columbia, Canada

Kami nahimong “magka-partner” sa pagpaningkamot nga mas makanunay ang pagtuon sa kasulatan.

ANG IMONG PERSONAL NGA LIAHONA

“Ang imong panalangin dili tarungon sa pagpilo ug dayon tagoan. Kini dili ikwadro o imantala. Hinoon, kini angay nga basahon. Kini angay nga higugmaon. Kini angay nga sundon. Ang imong patriyarkal nga panalangin makatabang kanimo sa imong labing lisud nga pagsulay. Kini makagiya kanimo sa mga kakuyaw sa kinabuhi. . . . Ang imong patriyarkal nga panalangin mao ang imong personal nga Liahona aron maplano ang imong padulngan ug mogiya sa imong agianan.”

Presidente Thomas S. Monson, “Your Patriarchal Blessing: A Liahona of Light,”
Ensign, Nob. 1986, 66.

Ang Pagsabut sa Imong Patriyarkal nga Panalangin

Ni Allie Arnell ug Margaret Willden

Ang kinabuhi puno sa himuonong mga desisyon: *Asa ko moeskwela? Unsa man ang akong tun-an? Magmisyon ba ko? Kinsa ang akong minyoan?* Kon gihatagan ka og personal nga mapa nga gamiton sa paghimo og mga desisyon sa kinabuhi, sundon ba nimo kini?

Ang Langitnong Amahan ug si Jesukristo mihatag kanato og ingon niana nga mapa—ang patriyarkal nga mga panalangin—aron mahatagan kita og direksyon sa atong kinabuhi. Bisan og gihatagan kita sa gasa sa kabubut-on sa paghimo og desisyon sa atong kaugalingong kabubut-on, ang patriyarkal nga mga panalangin makahatag og giya asa nga dalan ang maghatud sa pinakatalagsaong kalipay.

Apan ang pag-angkon lang og mapa dili igo. Kinahanglan natong tun-an, sabton, ug gamiton ang kahulugan nga naa sa mapa. Sa samang paagi, kon masabtan na nimo ang mga pulong nga gigamit sa imong patriyarkal nga panalangin—nga kaugalingon nimong giya sa kinabuhi—imong—mahibaloan nimo kon si kinsa ka sa mga mata sa Dios ug unsay posible nimong maabut.

Pagdiskubre sa Imong Kaliwat

Una ug labaw sa tanan, ang imong patriyarkal nga panalangin mopahayag asa ka nga kaliwat o sa piho nga tribo sa napulog duha ka tribo ni Jacob (kinsa sa wala madugay gitawag og Israel) asa ka nahisakop. Bisan og dili kitang tanan literal nga mga kaliwat ni Jacob, ang mga kasulatan nagtudlo kanato nga ang mga miyembro sa Simbahan gisagop sa balay ni Israel: “Kay kutob sa modawat niini nga Ebanghelyo pagatawgon sunod sa imong ngalan, ug pagaiphon nga imong binhi, ug mobarug ug mopanalangin kanimo, ingon nga ilang amahan” (Abraham 2:10).

Si Shelisa Schroepel sa Utah, USA, miingon, “Ang pagkahibalo nga ako gikan sa balay ni Jacob nakatabang nga akong masabtan ang katuyoan niini nga kinabuhi ug nganong gitawag ko niining piho nga calling sa Simbahan.”

Ang imong patriyarkal nga panalangin maghulagway usab sa bisan unsang susama nga mga panalangin mahitungod sa imong piho nga tribo. Sama pananglit, daghang miyembro sa Simbahan ang sakop sa tribo ni Ephraim, tribo nga dunay talagsaong responsibilidad sa pagpakatap sa mensahe sa gipahiuli nga ebanghelyo sa kalibutan (tan-awa sa Deuteronomio 33:13–17; D&P 133:26–34).

Ang pagtino sa mga kabahin sa imong panalangin makatabang sa imong pagkaplag og direksyon sa imong kinabuhi.

Pangitaa ang Personal nga Tambag

Kon gigamit sa tukmang paagi, ang mapa makatabang sa usa ka tigbiyahe nga dili masaag. Sa samang paagi, niining yutan-on nga biyahe, ang imong patriyarkal nga panalangin mohatag og tambag ug direksyon alang sa imong kinabuhi. Ang imong patriyarkal nga panalangin dili lamang magsulti unsay imong buhaton, apan makahatag kini og personal nga panabut kon asang mga dalan—nga kon subayon pinaagi sa hugot nga pagtuo—makatabang kanimo aron mahibalo kon nasubay ba ang imong kinabuhi sa kabubut-on sa

MGA TIP ALANG SA PAGTUON

- Ilha ang tambag, mga pasidaan, mga talento ug mga saad nga naa sa imong patriyarkal nga panalangin. Pag-ampo kon sa unsang paagi kini imong magamit sa imong kinabuhi karon.
- Tun-i og maayo ang imong panalangin ug tun-i kanunay sa tibuok nimong kinabuhi. Ang mao gihapon nga sentence posibling daghan og kahulugan diha nimo sa managlahing higayon.
- Hinumdumi nga ang patriyarkal nga panalangin dili maghisgot sa tanang aspeto sa imong kinabuhi. Bisan og ang piho nga tumong dili mahisgutan sa imong panalangin, butang gihapon kini nga importanting paningkamutan.
- Magmatinud-anon sa ebanghelyo. Ang mga panalangin nga naa sa imong patriyarkal nga panalangin mag-agad sa imong pagkamatarung.
- Paghimo og tumong nga mapangita ang mga gasa ug mapalambo ang mga talento nga nahisgutan diha sa imong panalangin.
- Pamalandungi kon asa ka padulong sa kinabuhi ug kon asa gayud ang gusto nimong kab-uton. Sa unsang paagi nga ang imong mga tumong nahiuyon sa imong patriyarkal nga panalangin?
- Hunahunaa ang paghimo og kopya sa imong patriyarkal nga panalangin aron magamit para sa pagtuon. Mahimo kang magsulat ug mga panabut, i-highlight ang mga pulong nga importante, ug timan-an ang mga kasulatan nga may kalabutan sa imong panalangin.

Langitnong Amahan. Samtang tun-an nimo ang imong patriyarkal nga panalangin ug magpakabuhi sa paagi nga magdapat sa Espiritu sa Ginoo, makapalagan nimo ang kasiguroan, kalipay, ug direksyon.

Si Gabriel Paredes sa Lima, Peru, miingon, “Pipila sa tambag nga gihatag kanako sa akong panalangin hingpit lang nakong nahimo sa akong pamilya human ko ma-seal sa akong asawa.

“Bag-ohay lang naglibug mi kon unsaon kaha namo sa paglig-on ug pagtukod sa among bag-ong pamilya. Ang among pangutana natubag pinaagi sa akong patriyarkal nga panalangin. Diha niini gitambagan ko nga akong i-prayoridad ang pagrespeto, pagsabut, ug gugma sa akong pamilya, tungod kay kini ang importanting mga pundasyon sa ebanghelyo ni Jesukristo.

“Samtang gitutukan namo kini, ako ug ang akong asawa nakabuntog sa mga problema. Panagsa aduna gihapon mi mga hagit sa pamilya, apan malipayon kami. Akong gibati nga ang Ginoo nagpahinumdum kon unsaon nako sa pag-angkon sa pamilya nga Iyang gisaad kanako. Nasayud ko nga ang Ginoo namulong pinaagi sa patriyarkal nga panalangin ug ang tambag nga anaa niini gamitunon sa atong kinabuhi.”

Mopatalinghug sa mga Pahimangno

Ang mapa wala magmarka sa tanang peligro sa atong agianan, apan maayo na lang kay ang patriyarkal nga panalangin naghatag kanato og pasidaan aron maprotektahan kita sa atong agianan. Pipila niining mga pahimangno makatabang nga maprotektahan kita gikan sa impluwensya ni Satan; ang uban niini molamdag kanato kon unsaon sa pagbuntog ang kinaiyanhong pagkatawo nga naa kanato.

Para ni Caitlin Carr sa Utah, ang uban nga pahimangno sa iyang patriyarkal nga panalangin dili dayon tin-aw diha-diha, apan sa kadugayan niyang pagtuon sa panalangin mitumaw ang bag-ong mga panabut.

“Dihang akong nadawat ang akong patriyarkal nga panalangin, gipasidan-an ko mahitungod sa mga tawo nga mosulay sa pagbira kanako gikan sa kamatuoran pinaagi sa makadani nga mga pulong. Wala kaayo nako kini hunahunaa; Duna koy hugot nga pagtuo sa mga doktrina nga gitudlo kanako.

“Apan sa misunod nga tuig gisamok ko sa mga ideya ug pilosopiya nga kon tan-awon nanukad sa pagkapatas ug gugma apan dili diay. Kini nga mga mensahe daw naggikan lang bisan asa: sa media, eskwelahan, gani sa suod nga mga higala. Bisan og nasayud ko nga kini nga mga pilosopiya sukwahi sa plano sa Dios, gusto kong mosuporta niining kalibutanong mga ideya ug sa atong Simbahan. Wala madugay nakaamgo ko nga ‘walay tawo nga makaalagad sa duha ka mga agalon’ (Mateo 6:24) ug nga dili ko mosalig sa kaalam sa tawo. Gisulbad sa Langitnong Amahan ang akong mga pagduha-duha pinaagi sa mga kasulatan ug namulong og kalinaw sa akong hunahunaa ug kasingkasing. Isip resulta, ang akong pagpamatuod nalig-on ug nahimo kong mas lig-on sa pagpanalipod sa butang nga nahibaloan nakong tinuod.”

Palambo ang mga Gasa ug Talento

Ang imong patriyarkal nga panalangin posibling maghisgot usab og espirituhanong mga gasa ug talento nga gihatag sa Ginoo kanimo sa pagtukod sa Iyang gingharian. Kon ang imong panalangin naghisgot sa usa ka talento nga dili pamilyar kanimo, kini

tungod tingali kay wala ka pa makahigayon sa pagdiskubre o pagpalambo niini nga talento. Pinaagi sa maku-gihong pagpangita ug sa tabang sa Ginoo, molambo ug mahanas ka niini nga talento ug sa daghan pa.

Ang pagpalambo sa imong mga talento makatabang nga imong mahibaloan ang lahi nga mga butang nga imong ikatampo sa buhat sa Ginoo. Gipamaladungan ni Johanna Blackwell nga taga-California, USA ang mga gasa ug talento nga naa sa iyang panalangin kon mobati siya nga gitintal sa pagkumpara sa iyang kaugalingon ngadto sa uban: “Samtang motan-aw ko sa mga pulong sa akong patriyarkal nga panalangin, mapahinumduman ko nga ako napanalanginan og mga gasa nga personal nakong gikinahanglan sa pagbuntog sa mga pagsulay ug makaapil sa pagpadali sa buhat sa Ginoo.

“Ang akong panalangin nagsulti kanako sa akong abilidad sa paghigugma, pagpasaylo, ug pagbaton og kaisug sa pakig-uban niadtong naglibut kanako. Dihang gigamit nako kini nga mga gasa, gipanalanginan ko sa Ginoo

og dugang nga tinguha sa paghima-mat ug pakighigala og bag-ong mga tawo ug kultura. Agi’g sangputanan, milambo ang akong pagpamatuod nga tanan kita mga anak sa mahigugmaong Langitnong Amahan, ug nakaserbisyo ko sa uban samtang kaming tanan naningkamot nga mahimong mas mahisama ni Kristo.”

Pangitaa ang Gisaad nga mga Panalangin

Sa katapusan, ang atong patriyarkal nga mga panalangin mopadayag sa gisaad nga panalangin sa Langitnong Amahan kanato kon magpabilin kitang matinud-anon Kaniya. Walay garantiya kon kanus-a matuman kining mga saad, apan masayud kita nga samtang magmasulundon kita sa ebanghelyo matuman kini, niining kinabuhia o sa sunod.

Si Sergio Gutierrez sa Nevada, USA, misalig sa saad sa iyang patriyarkal nga panalangin sa matag higayon nga mobati siyag kabalaka mahitungod sa iyang mga plano sa umaabut nga panarbaho: “Usahay mobati kog kabalaka mahitungod sa kawalay

siguro sa akong umaabut, apan dunay saad sa akong patriyarkal nga panalangin nga kanunayng maghatag og kalinaw sa akong hunahuna. Kini nga saad nakatabang nako nga mahibalo nga basta maningkamot lang ko ug magpabiling matinud-anon, maangkon nako ang gikinahanglang mga kapanguhaan aron makaatiman ko sa akong pamilya ug makapalig-on sa Simbahan. Wala pa ko masayud kon unsa gayud nga trabaho ang gusto nakong ipadayon, apan tungod niini nga saad nakabaton ko og pagtuo ug kamasaligon.”

Kon naglibug ka man kon unsay gusto sa Langitnong Amahan kani-mo, wala ka mag-inusara. Ang Ginoo nakasabut nga mag-atubang ka og daghang lain-lain nga dalan nga mahimo nimong subayon sa imong kinabuhi, mao nga mihatag Siya kanimo og personal nga mapa aron padayon nga mahiuyon ang imong kinabuhi sa Iyang ebanghelyo. Ang patriyarkal nga mga panalangin dili makahimo og mga desisyon para kanato, apan mogiya kini kanato sa atong personal nga pagpadayag. Pinaagi sa atong patriyarkal nga mga panalangin, gipakita kanato kon sa unsang paagi kita mohaum sa plano sa Ginoo sa pagpundok sa Israel pinaagi sa pagkat-on bahin sa atong tribo; gihtagan kita og personal nga tambag, mga pahimangno, ug saad; gitudloan kita mahitungod sa talagsaong mga gasa ug talento nga gihatag sa Langitnong Amahan kanato sa pagserbisyo Kaniya. Samtang maningkamot ka sa pagpakabuhi nga magsubay sa tanan niining elemento nga naa sa imong kaugalingong patriyarkal nga panalangin, mahibaloan nimo kon ang imong mga desisyon mao ba ang kabubut-on sa Ginoo alang sa imong kinabuhi. ■

Ang tagsulat nga si Allie nagpuyo sa Illinois, USA, ug si Margaret sa New York, USA.

Ang Ginoo mihatag kanimo og usa ka personal nga mapa aron mapahiuyon ang imong kinabuhi sa Iyang ebanghelyo.

Pagpangandam alang D sa usa ka Bag-ong Panaw

Ni Karina Martins Pereira Correia de Lima

Mga semana nalang padulong sa akong kaminyoon ug sa pagbugkos diha sa templo, gikulbaan nako og gamay mahitun- ngod sa tanan nga mga butang nga kinahanglan nakong buhaton sa dili pa ko magsugod sa akong bag-ong pamilya. Bisan pa sa tanang hingpit nga kalipay nianang higayuna, gibati nako ang kaluya sa pag-organisar sa among bag-ong buluhaton, paghan- ay sa among panalapi, pagpangita og kabutangan sa among mga butang, ug sa akong bag-ong mga responsibi- lidad isip usa ka asawa. Ganahan ko nga makasiguro nga husto ang among pagsugod sa kaminyoon pinaagi sa paggahin og panahon alang sa impor- tanting mga butang sa among mga kalihokan sama sa pagsunod sa mga sugo ug paggahin og panahon isip bana ug asawa bisan pa sa ka-busy sa among kinabuhi.

Samtang nagkaduol ang adlaw sa kasal, nahibulong kaayo ko sa nagsunod-sunod nga mangil-ad

nga damgo nga naglakip sa tanang matang sa kasamok nga makaapekto sa usa ka pamilya. Tungod kay nag- dako ako sa usa ka mahigugmaong pamilya apan anaa sa kalisud, kanu- nayng nahulga sa hilabihang panag- lalis ug kagul-anan sa kasingkasing, ang bati nga mga damgo mas grabing naakapekto kanako. Mao nga usa ka gabii, human sa pipila ka sama niini, nakamata ko nga gipaningot ug nakahukom sa pagsunod sa tam- bag ni Sister Neill F. Marriott, Ikadu- hang Magtatambag sa Kinatibuk-ang Kapangulohan sa Young Women, nga mihatag sa iyang mensahe sa “Pagtugyan sa Atong Kasingkasing ngadto sa Dios” (*Liahona*, Nob. 2015, 30–32). Mipiyong ko ug nag-ampo, “Pinalanggang Langitnong Amahan, unsay akong buhaton aron mahilayo ang akong pamilya gikan niining mga dautang mga butang?”

Ang tubag ingon ka paspas ug ingon ka dali nga daw naay tawo nga mibukas sa akong hunahuna ug mibutang sa ideya diha sa hunahuna.

Sama ni Nephi nga naglawig ngadto sa wala mahibaloi, nag- kinahanglan ko nga mogamit og hugot nga pagtuo diha sa Ginoo mahitungod sa pagsugod og pamilya.

Ang ligdong, hinagawhaw nga tingog miaghat kanako, “Himoa lang unsa ang angay nimong buhaton. Pagmati- nud-anon sa matag lakang.” Ang Espiritu mihunghong og pipila ka piho nga tambag, ug mibati ko nga kon ako mobuhat niadtong mga butang, ang tanan mamaayo ra.”

Mipahiyom ako ug gibati nga ang akong dughan napuno sa kadasig.

Ang tanan nga mga kabalaka diha-diha dayon nakalimtan, tungod kay ako nasayud nga kini tinuod. Nabati na nako ang Espiritu Santo kaniadto, apan dili gayud sama kakusog nianang gabhiona. Nabati nako ang gugma sa atong Langitnong Amahan ug atong Manluluwas nga mipalibut kanako, ug ako nasayud nga ang kahupayan ug kaluwasan sa akong pamilya ingon ka importante alang Kanila sama nga kini importante alang kanako.

Isip dugang nga kasiguroan, usa ka istorya gikan sa mga kasulatan misantop sa akong panumduman—sa higayon nga ang Ginoo mimando kang Nephi sa paghimo og usa ka barko: “Ug nahinabo nga ang Ginoo namulong ngari kanako, nag-ingon: Ikaw maghimo og usa ka barko, *subay sa paagi diin ako mopakita kanimo*, nga ako unta modala sa imong mga katawhan tabok niini nga mga tubig” (1 Nephi 17:8; *empasis gidugang*).

Si Nephi ug ang iyang pamilya didto sa kamingawan sulod sa daghang katuigan, nag-antus sa tanang matang sa kalisdanan. Mahimong mibati siya og kahadlok sa pagsugod og usa ka panaw tabok sa dagat ug mitugot nga ang iyang kahadlok mahimong mas kusgan kay sa iyang hugot nga pagtuo. Apan wala siya motugot. Siya midawat ug misunod sa mga sugo sa Dios. Adunay siyay hugot nga pagtuo nga ang Iyang mga saad matuman. Ang Ginoo wala misulti ni Nephi nga ang mga unos dili mahitabo o ang mga balud dili mohapak sa barko. Apan Siya misulti kang Nephi

nga kon siya mosunod sa Iyang mga direksyon, makahimo siya sa paggiya sa iyang pamilya nga makatabok sa kadagatan nga luwas paingon sa gisaad nga yuta.

Nakaamgo ko nga mibyahe usab ko ngadto sa kamingawan sulod sa daghang katuigan, apan karon ingon og nag-atubang na ko sa dagat, nag-andam alang sa usa ka bag-ong panaw: kaminyoon. Ako gitawag—ug tingali mao kana ang sitwasyon sa tanang mga pamilya sa mga Santos sa Ulahing mga adlaw—sa paghimo og usa ka barko sumala sa mga instruksyon sa Dios.

Sa dihang ang akong bana og ako nagminyo, miabut ang mga kalisud. Nasakit ko, ug nanglimbasug kami nga mabalanse ang among pinansyal nga mga kalihokan ug migamit sa tanang maayong kinaiya nga kami mihukom nga among sundon.

Apan ang tambag nga nadawat nako nianang gabhiona nagpabilin sa akong kasingkasing. Naningkamot kami kada adlaw sa pagkat-on ug gibahandi ang pulong sa Dios diha sa among mga kasingkasing, sa pagsunod sa maayong ehemplo sa among minahal nga mga lider—lakip si Jesukristo—ug sa pagpalambo sa among kaugalingong kinaiya. Naka-baton ko og mas lig-on nga pagpamatuod sa pag-ampo ug tinuoray nakatagamtam sa gugma sa Amahan alang kanamo. Nagsugod ko nga mas mosalig ug dili kaayo mahadlok. Nakaamgo kami nga ang mga kalisdanan nga among gisagubang nahimong mga lakang ngadto sa kalamboan. Karon

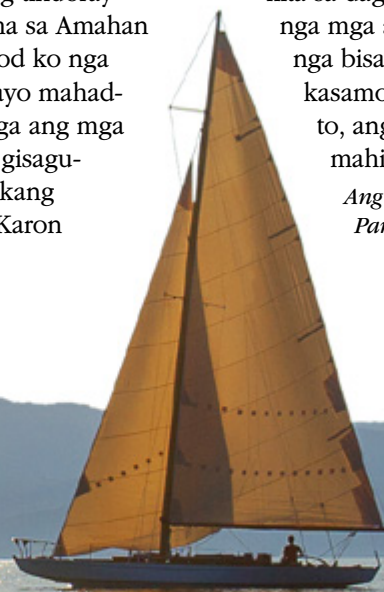
ang among panimalay daw sama sa usa ka gamay nga piraso sa langit.

Anaa pa gihapon kami sa sinugdanan sa among panaw, apan ang pagminyo ug pagsugod og usa ka pamilya mao ang labing maayo nga pagpili nga akong nahimo. Akong kasingkasing napuno sa kalipay kon maghunahuna ko mahitungod sa mga ordinansa sa templo nga among nadawat ug nasayud nga kini nabugkos pinaagi sa awtoridad sa Dios. Kon magkadako ang akong pagsabut sa kaimportante sa pamilya diha sa plano sa Langitnong Amahan ug sa ka sagra-do sa pakigsaad nga among gihimo, mas magkadako ang akong gusto sa pagtabang sa ubang mga pamilya nga makadawat sa samang ordinansa.

Akong nakat-unan nga dili kita angayang mabalaka mahitungod sa unsay mahitabo, tungod kay “kay kita wala sa Dios hatagig espiritu sa katalaw; kondili sa espiritu sa gahum, ug sa gugma ug sa pagpugong sa kaugalingon” (2 Timoteo 1:7). Kita nagkinahanglan lang nga magmasulundon, magsunod sa mga instruksyon nga gihatag diha sa mga kasulatan ug sa mga pulong sa modernong mga propeta, ug mangayo diha sa pagampo alang sa personal nga mga instruksyon. Kon atong buhaton

kining mga butanga, makatabok kita sa dagat niining katapusan nga mga adlaw nga masaligon nga bisan unsa nga matang sa kasamok nga mohapak kana-to, ang atong mga minahal mahimong luwas. ■

Ang tagsulat nagpuyo sa Paraná, Brazil.

Sa unsang paagi ako Makatuon pinaagi sa ug sa **AKONG KASINGKASING?**

Susiha unsay imong mahimo kon duna kay pangutana.

Unsay imong buhaton kon ikaw dunay pangutana bahin sa doktrina, kasaysayan, o personal? Unsaon nimo pagpangita og tubag? Ang Ginoo misaad, “Ako mosulti kanimo diha sa imong hunahuna ug sa imong kasingkasing pinaagi sa Espiritu Santo” (D&P 8:2). Unsaon nimo paggamit sa imong hunahuna *ug* kasingkasing nga makaila og inspirasyon? Ania ang pipila ka mga ideya.

HUNAHUNA

Pagtuon, Pag-ampo, Pagpaminaw

Si Elder Robert D. Hales sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles miingon nga kon kita naghimo og “dagkong mga desisyon sa atong kinabuhi . . . , naglaum ang Langit-nong Amahan nga gamiton nato ang atong kabubut-on, tun-an ang sitwasyon diha sa atong hunahuna sumala sa mga baruganan sa ebanghelyo, ug ipresentar ang desisyon ngadto Kaniya pinaagi sa pag-ampo” (“Ang Espiritu Santo,” *Liahona*, Mayo 2016, 105).

Pareha ra kini sa bisan unsa nga pangutana. Samtang ikaw magtuon, mag-ampo nga matinud-anon mahitungod sa mga tubag nga imong nakit-an. Ang Espiritu Santo mohatag kanimo og mga pag-aghat—pinaagi sa mga ideya, mga pulong sa imong hunahuna, o uban pang personal nga mga pahinumdom—sa paggiya kanimo ngadto sa dugang nga mga tubag nga imong gikinahanglan.

Gamita ang mga Kapanguhaan

Siksika ang mga kasulatan, lakip ang Giya ngadto sa mga Kasulatan ug ubang mga tabang sa pagtuon. Makasiksik usab kamo sa ubang mga kapanguhaan sa LDS sama sa mga pakigpulong sa kinatibuk-ang komperensya, Gospel Topics sa LDS.org, mga magasin sa Simbahan, sa Joseph Smith Papers Project, ug uban pa. (Tan-awa sa pahina 54 alang sa lista sa makatabang nga mga kapanguhaan sa Simbahan.)

Hisguti kini

Ayaw kahadlok sa pagpangayo og tabang. Si Elder Ronald A. Rasband sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles miawhag, “Mohatag ko nimo og hagit. . . Kinahanglan kang maghunahuna og usa ka tawo [nga makatabang kanimo sa pagpangita og mga tubag]—usa ka kasaligan nga higala, usa ka ginikanan o mga ginikanan, apohan, magtutudlo, bishopric, [o] tigtambag. . . —ug kinahanglan nga matubag kining mga pangutanaha” (Face to Face broadcast, Ene. 20, 2016). Sulayi kini! Pakigsulti og usa ka tawo nga imong gisaligan mahitungod sa imong mga pangutana ug pangita kamo og mga tubag.

Pag-ampo

Paminaw

Pakig-sulti

PAGHULAGWAY PINAAGI NI JOSH TALBOT

AKONG HUNAHUNA

MGA TUBAG GIKAN SA DIOS

“Ang pagtubag sa matinuorong mga pangutana usa ka importante nga bahin sa pag-ugmad og pagtuo, ug gamiton nato ang atong salabutan ug ang atong mga pagbati. Ang Ginoo miingon, ‘Ako mosulti kanimo diha sa imong hunahuna ug sa imong kasingkasing’ [D&P 8:2]. Dili tanang tubag moabut diha-diha dayon, apan kasagaran sa mga pangutana masulbad pinaagi sa sinsero nga pagtuon ug pagtinguha sa tubag gikan sa Dios.”

Elder Neil L. Andersen sa Korum sa Napulog Duha ka mga Apostoles, “Ang Pagtuo Dili pinaagi sa Sulagma, apan pinaagi sa Pagpili,” *Liahona*, Nob. 2015, 66.

KASINGKASING

Pagtuon, Pag-ampo, Pagpaminaw

Kini mao ang importante nga lakang alang sa pagpamalandong uban sa imong hunahuna ug sa imong kasingkasing. Si Presidente Dieter F. Uchtdorf, Ikaduhang Magtatambag sa Unang Kapangulohan, miingon, “Kon gusto ninyong mailhan ang espirituhonong kamatuoran, kinahanglan ninyong gamiton ang tukma nga mga instrumento. Dili ninyo masabtan ang espirituhonong kamatuoran gamit ang mga instrumento nga dili makamatikod niini” (“Pagdawat og usa ka Pagpamatuod sa Kahayag ug Kamatuoran,” *Liahona*, Nob. 2014, 22). Ang Espiritu Santo mao ang instrumento diin kita makakat-on og espirituhonon nga mga butang. Busa kon kamo mag-ampo ug maminaw sa Espiritu, moabut ang panahon nga imong makita ang mga tubag.

Pagmapailubon

Mipasabut si Presidente Uchtdorf, “Kon mas ipaduol nato ang atong kasingkasing ug hunahuna ngadto sa Dios, mas dugang nga langitnong kahayag ang ihatag kanato. . . . Anam-anam, ang mga butang nga kaniadto lubog, ngitngit, ug layo magkaklaro, magkahayag, ug mas mapamilyar ngari kanato” (“Pagdawat og usa ka Pagpamatuod sa Kahayag ug Kamatuoran,” *Liahona*, Nob. 2014, 22). Ang pagpangita sa mga tubag mahimong usa ka taas nga proseso. Apan kon kamo andam sa pagpaminaw alang sa mga tubag, bisan kon nagkinahanglan og panahon, kamo makakita niini.

Pagpraktis sa Pag-ila sa Pag-aghat

Kon mas daghan ang imong mailhan nga mga pag-aghat ug andam nga mobuhat kon ang Espiritu mohung-hong sa imong kasingkasing, mas masayon ang pag-ila sa dugang nga mga pag-aghat sa umaabut. Kamo “mobati nga kini husto” o makasinati og “mga kasamok sa hunahuna” kon kini sayop (tan-awa sa D&P 9:8-9). Kamo tingali mobati usab og malumo nga pahinumdom, pagbati sa kalinaw, o lain nga mga pagbati nga piho alang kaninyo. Ang Ginoo nakaila kaninyo, ug Siya nasayud kon sa unsang paagi kamo makasabut sa Espiritu. Siya mohatag kanimo sa mahigugmaong giya nga talagsaon alang kanimo. Busa padayon sa pagpaminaw ug sa pagpraktis. ■

Pagtuon

Pagtuon

Pag-ampo

Paminaw

Pailub

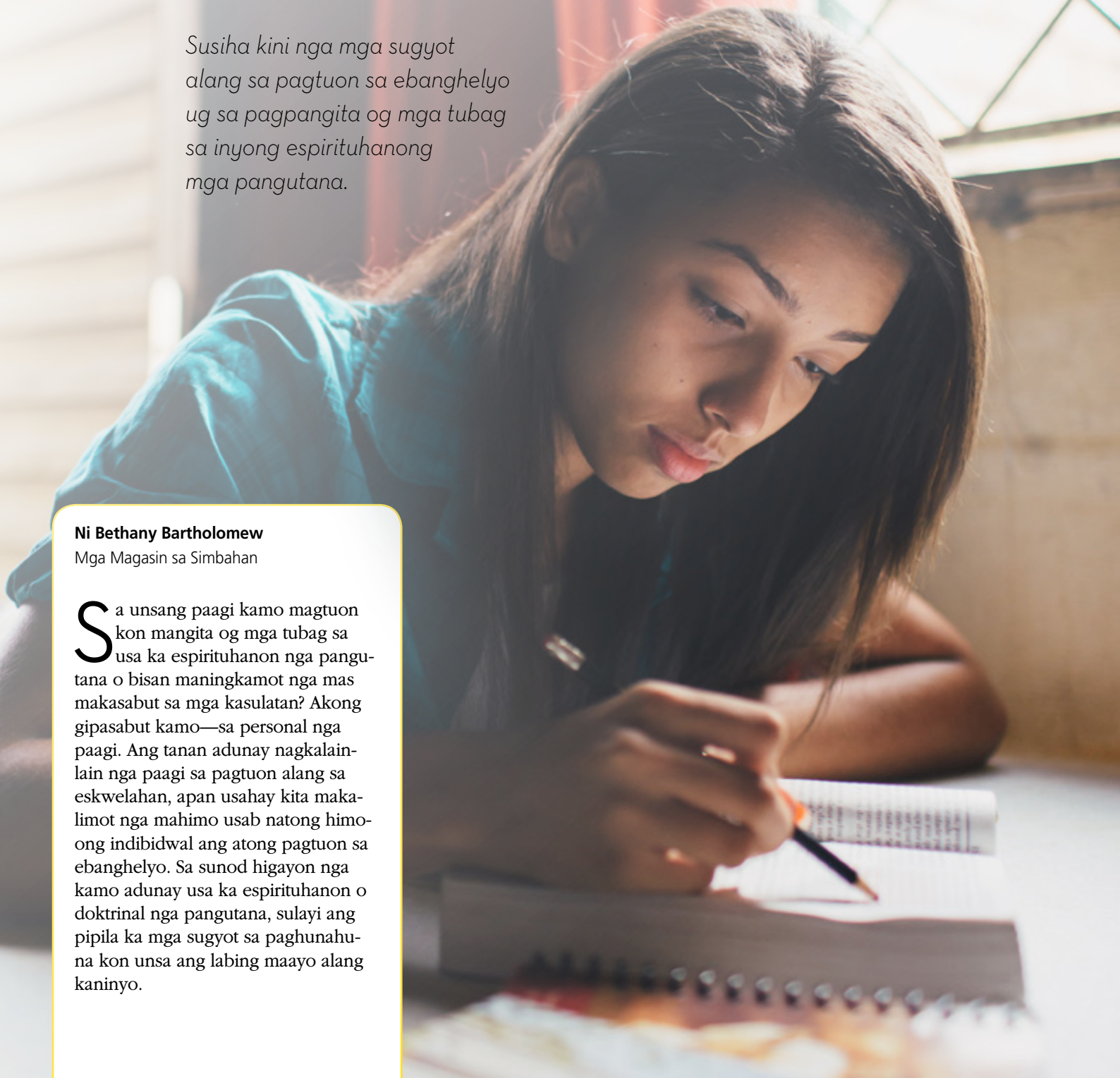
I-PERSONALIZE ANG *Inyong* PAGTUON SA EBANGHELYO

*Susiha kini nga mga sugyot
alang sa pagtuon sa ebanghelyo
ug sa pagpangita og mga tubag
sa inyong espirituhanong
mga pangutana.*

Ni Bethany Bartholomew

Mga Magasin sa Simbahan

Sa unsang paagi kamo magtuon kon mangita og mga tubag sa usa ka espirituhanon nga pangutana o bisan maningkamot nga mas makasabut sa mga kasulatan? Akong gipasabut kamo—sa personal nga paagi. Ang tanan adunay nagkalain-lain nga paagi sa pagtuon alang sa eskwelahan, apan usahay kita makalimot nga mahimo usab natong himong indibidwal ang atong pagtuon sa ebanghelyo. Sa sunod higayon nga kamo adunay usa ka espirituhanon o doktrinal nga pangutana, sulayi ang pipila ka mga sugyot sa paghunahuna kon unsa ang labing maayo alang kaninyo.

1. PAGHIMO

Paghimo og lista, usa ka tsart o usa ka mapa. (Tan-awa sa ubos ang ehemplo.)

Paghimo og study web. Isulat ang mga pulong ug mga ideya ug dayon isumpay kini pinaagi sa mga linya ug mga bula-bula sa pagpakita kon unsay relasyon niini.

PAGHIMO OG LISTA, MGA TSART, O MGA MAPA

Usahay makatabang ang pag-organisar pinaagi sa paghanduraw sa inyong mga hunahuna atol sa pagtuon sa ebanghelyo pinaagi sa pagbutang niini ngadto sa usa ka lista, tsart, o mga mapa. Aniyay usa ka ehemplo sa matang sa tsart nga mahimo kon magtuon sa mga epistola ni Pablo diha sa Bag-ong Tugon. Makahimo kamo og usa ka lista, tsart o mapa sa inyong kaugalingon gamit ang bisan unsa nga mga format nga labing makatabang kaninyo. Pagmamugnaon! Pangita og makalingaw nga mga paagi sa pag-organisar sa inyong pagtuon sa ebanghelyo.

MGA EPISTOLA NI PABLO

EPISTOLA	UBAN SA USA KA KOMPANYON?	PAGSULAT GIKAN SA ...?	LABING IMPORTANTE NGA MGA HILISGUTAN SA EPISTOLA
Pananglit: 1 Timoteo	Wala hisguti	Laodicea (tan-awa sa sulat sa tumoy sa 1 Timoteo 6)	Tinuod nga doktrina, ang Manluluwas, pag-ampo, hugot nga pagtuo ug gugma nga putli, mga kinaiya sa pagkapangulo, apostasiya, pag-atiman sa kabus, pagpabilin nga matinud-anon, paglikay sa kalibutanong mga bahandi

2. PAGSULAT

Irekord ang mga hunahuna ug mga impresyon nga inyong nadawat atol sa inyong pagtuon sa kasulatan diha sa study journal ug ribyuha kadto nga mga hunahuna kanunay.

Isulat ang inyong mga hunahuna ug mga impresyon human sa inyong mga pag-ampo, bisan kon ang mga impresyon dili direkta nga may kalabutan sa hilisgutan nga inyong gitun-an. Tan-awa unsa ang gitudlo sa Espiritu kaninyo.

Isulat ang inyong mga pangutana

diha sa usa ka notebook, diha sa inyong telepono, o sa usa ka papel sa inyong higdaanan aron sa pagpahinumdom kaninyo ug sa pagtabang ninyo nga magpadayon sa paghunahuna kon unsay inyong nakat-unan kada adlaw.

3. PAMINAWA UG HISGUTI

Pakigsulti sa usa ka ginikanan o kasaligan nga lider. Buhata ninyo kini. Tingali mataudtauran, apan kamo molambo diha sa proseso.

Pagtudlo og laing tawo. Pagpuli-puli sa pagpakigbahin sa unsay inyong *nahibaloan*. Hisguti kon unsay inyong nakat-unan gikan sa usag usa.

Paminaw sa mga kasulatan o sa laing LDS nga mga istorya ug mga kapanguhaan.

4. PAGSIKSIK

Pangitaa ang mga tabang sa pagtuon diha sa kasulatan ug sa online (tan-awa sa ubos ang lista sa makatabang nga mga kapanguhaan sa LDS).

Pangitaa sa LDS.org ang mga video ug mga kanta mahitungod sa unsay inyong gitun-an.

Tun-i ang konteksto. Siksika ang kasaysayan o ang mga kapitulo kalabut sa hilisgutan o kasulatan nga inyong gitun-an.

HIMOA NGA ANG TABANG SA PAGTUON MAKATABANG NINYO

Adunay daghang bililhong mga kapanguhaan anaa sa mga kasulatan ug sa online nga makatabang kaninyo samtang magtuon kamo sa importante nga mga hilisgutan. Ania ang lista sa pipila ka mga kapanguhaan nga anaa kaninyo ug asa kini makit-i:

SA MGA KASULATAN

- Giya ngadto sa mga Kasulatan
- Kronolohiya sa Biblia (panghitabo gikan sa Daan ug Bag-ong Tugon nga gibutang sa kronolohiya nga paagi nga dunay gibana-bana nga mga petsa)
- Panag-uyon sa Ebanghelyo (mga istorya mahitungod sa Manluluwas gikan sa Ebanghelyo ni Mateo, Marcos, Lucas ug Juan gi-organisar pinaagi sa mga panghitabo, mga dapit, ug gibana-bana nga mga petsa)
- Ang Hubad ni Joseph Smith sa Biblia
- Mga mapa ug mga litrato
- Giya sa pagmubo

SA LDS.ORG

- Mga Kasulatan (scriptures.lds.org)
- Kinatibuk-ang komperensya (conference.lds.org)
- Mga Hilisgutan sa Ebanghelyo (topics.lds.org)
- Mga magasin (liahona.lds.org)
- Kasaysayan sa simbahan (history.lds.org)
- Tabang sa pagtuon (scriptures.lds.org)
- Mga leksyon ug mga kapanguhaan sa pagtudlo (lds.org/go/41754a)
- LDS Media Library (lds.org/lds.org/media-library)
- Tabang uban sa mga hagit (lds.org/go/41754b)

UBANG MGA KAPANGUHAAN SA ONLINE

- Family history (familysearch.org)
- Mormon Channel (mormonchannel.org)
- Mga kasulatan nga gigamit sa kinatibuk-ang komperensya (scriptures.byu.edu)
- Mormon Newsroom (mormonnewsroom.org)
- Misyonaryo nga buhat ug pagpakigbahin sa ebanghelyo (mormon.org)
- Joseph Smith Papers Project (josephsmithpapers.org)

5. BUHATA

I-drama ang mga istorya gikan sa mga kasulatan o sa ubang mga kapanguhaan. Sa unsang paagi nga ang pagbutang sa inyong kaugali- ngon sa kahimtang sa tawo maka- tabang ninyo sa pagsabut unsay inyong gitun-an? Unsa nga susama nga mga sitwasyon anaa sa inyong kinabuhi?

Paghimo og scripture chain nga nagsumpay sa mga tubag nga inyong makit-an sa mga kasulatan. (Tan-awa sa ubos ang ehemplo.)

PAGHIMO OG SCRIPTURE STUDY CHAIN

Usahay makatabang ang paghimo og lista sa pipila ka mga kasulatan nga naghigot sa samang hilisgutan. I-tsek ang Giya ngadto sa mga Kasulatan alang sa mga kasulatan nga may kalabutan sa hilis- gutan nga imong gitun-an. Dayon gamita ang footnote ug konteksto sa pagsumpay sa mga kasulatan uban sa dugang nga impormasyon sa samang hilisgutan. Isulat ang kasulatan nga sunod sa kutay diha sa margin sa nangagi nga mga kasulatan ug padayon. Kamo usab makasiksik sa mga pakigpulong sa komperensya mahitu- ngod sa usa ka piho nga hilisgutan nga makatabang ninyo sa inyong pagsiksik (tan-awa sa mga hilisgutan sa paglista diha sa conference.lds.org). Ang scripture study chain sa hilisgutan nga paglaum usa ka ehemplo.

SCRIPTURE STUDY CHAIN

Mga Kasulatan mahitungod sa paglaum:

Mga pakigpulong mahitungod sa paglaum:

- Bishop Dean M. Davies, “Ang mga Panalangin sa Pagsimba,” kinatibuk- ang komperensya sa Okt. 2016.
- Elder Paul V. Johnson, “Ug Wala Nay Kamatayon,” kinatibuk-ang komperen- sya sa Abr. 2016.
- Presidente Dieter F. Uchtdorf, “Pas- anon Ka Niya sa Iyang Abaga ug Dad- on Pauli,” kinatibuk-ang komperensya sa Abr. 2016.
- Si Elder L. Whitney Clayton, “Pagpili nga Motuo,” kinatibuk-ang komperen- sya sa Abr. 2015.
- Presidente Boyd K. Packer (1924– 2015), “Ang Rason sa Atong Paglaum,” kinatibuk-ang komperensya sa Okt. 2014.
- Presidente Henry B. Eyring, “Usa Ka Labing Bilihon nga Kabilin sa Pagla- um,” kinatibuk-ang komperensya sa Abr. 2014. ■

**Ni Elder
Quentin L. Cook**
Sa Korum sa Napulog
Duha ka mga Apostoles

UNSAON SA PAGPANGITA OG TINUOD NGA KALINAW

Ang langitnong tinguha sa maa-yong mga tawo bisan asang dapita sa kanunay mao gayud ang kalinaw sa kalibutan. Kinahanglang dili kita mohunong sa pagkab-ot niini nga tumong. Apan, si Presidente Joseph F. Smith (1838–1918) nagtudlo, “Dili gayud moabut sa kalibutan kanang espiritu sa kalinaw ug gugma . . . hangtud ang mga tawo makadawat sa kamatuoran ug mensahe sa Dios . . . , ug moila sa iyang gahum ug awtoridad nga balaan.”

Naglaum ug nag-ampo gayud kita alang sa kinatibuk-ang kalinaw, apan anaa sa mga indibidwal ug pamilya nga atong makab-ot ang matang sa kalinaw nga mao ang gisaad nga **ganti sa pagkamatarung**. Kini nga kalinaw mao ang gisaad nga gasa sa misyon ug maulaong sakripisyo sa Manluluwas.

Ang kalinaw dili lang kahilwasan o walay gubat, walay kabayolente, walay panagbangi, ug walay panagbingkil. Ang kalinaw nagagikan sa **pagkahibalo nga ang Manluluwas nakaila kinsa kita** ug nakahibalo nga kita **adunay hugot nga pagtuo Kaniya, nahigugma Kaniya**, ug **mosunod sa lyang mga sugo**, bisan ug ilabi na sa grabe nga mga pagsulay ug trahedyo sa kinabuhi (tan-awa sa D&P 121:7–8).

“Ang kalinaw asa ko pangitaa?

Kon ubang adtoan di katabang?” (“Where Can I Turn for Peace?” *Hymns*, nu. 129). **Ang tubag mao ang Manluluwas**, kinsa mao ang tinubdan ug tigpasiugda sa kalinaw. Siya mao ang “Prinsipe sa Pakigdait[Kalinaw]” (Isaias 9:6).

Pagpaubos sa atong kau-galingon atubangan sa Dios, **pag-ampo** kanunay, **paghinulsol** sa sala, **pagkanaog** ngadto sa tubig sa **bunyang** uban sa usa ka **masulub-on nga kasingkasing** ug **mahinulsulon nga espiritu**, ug **pagkahimong tinuod nga disipulo** ni Jesukristo mao ang mga ehemplo sa pagkamatarung nga gantihan og kalinaw.

Ang Simbahan mao ang dangpanan diin ang mga sumusunod ni Kristo makaangkon og kalinaw. Ang ubang mga batan-on sa kalibutan moingon nga sila espirituhanon apan dili relihiyoso. Ang pagkaespirituhanon usa ka maayong unang lakang. Hinoon, dinhi sa Simbahan kita **nakigdait, gitudloan**, ug **giamumahan sa maayong pulong** sa Dios. Labi na, ang awtoridad sa priesthood diha sa Simbahan ang nagpahigayon sa **sagrado nga mga ordinansa ug mga pakigsaad** nga nagbugkos sa mga pamilya ug naghatag nato og kahigayunan nga makabalik ngadto sa Dios nga Amahan ug ni

Jesukristo sa celestial nga gingharian. Kini nga mga ordinansa makahatag og kalinaw tungod kay kini mga pakigsaad uban sa Ginoo.

Diha sa mga templo kining daghang sagrado nga mga ordinansa ipahigayon ug mao usab ang tinubdan sa malinawong dangpanan gikan sa kalibutan. Kadtong **mobisita sa nataran sa templo** o moapil sa open house sa templo mobati usab niini nga kalinaw.

Ang Manluluwas mao ang tinubdan sa tinuod nga kalinaw. Bisn sa mga pagsulay sa kinabuhi, tungod sa Pag-ula ug grasya sa Manluluwas, ang matarung nga pagpuyo pagagantihan og personal nga kalinaw. (tan-awa sa Juan 14:26–27; 16:33). ■

Gikan sa pakigpulong sa Abril 2013 nga kinatibuk-ang komperensya.

Nakalimtan nga mga Basahon, Nahinumduman nga mga Pagpamatuod

Ang tanan nagtan-aw ngari kanako. Makapanalipod ba ako sa Simbahan sa akong yano nga pagpamatuod?

Ni Abegail D. Ferrer

Usa ka tuig ako adunay tumong sa pagpalambo sa akong espirituhanon nga pagkat-on. Magdala ko og mga basahon, pamphlet, mga manwal ug mga kasulatan sa Simbahan bisan asa, lakip na sa eskwelahan, samtang gigutom ko sa mga pulong sa Dios. Apan mihinay ang akong mga paningkamot sa dihang nagkapuliki ko sa pagtuon sa umaabut nga eksamen.

Usa ka adlaw ang among magtutudlo nangulo sa usa ka panaghisgot diin gihangyo niya ang tanan nga mga estudyante nga dili mga Katoliko sa pagbarug. Ako ra ang Santos sa Ulahing mga Adlaw sa klase. Unom ka laing mga estudyante mibarug usab.

Dayon gipangutana mi: Unsa nga simbahan nga kamo nahisakop? Kinsa ang nagtukod? Sa unsang paagi giestablisar ang inyong simbahan?

Ako ang katapusan nga mitubag. Gikulbaan ko sa dihang nakaamgo ko nga wala nako madala ang mga libro sa Simbahan, apan naningkamot ko sa paghinumdom sa mga butang nga akong gitun-an. Usa ka bersikulo sa Biblia misantop sa hunahuna:

“Sumalig ka sa Ginoo sa bug-os mong kasingkasing, ug ayaw pagsalig sa imong kaugalingong salabutan.

Sa tanan nimong mga dalan ilha siya, ug siya magamando sa imong mga alagianan” (Mga Proverbio 3:5–6).

Mibarug ko atubangan sa klase nga nagmaisugon ug nakalimot sa akong mga kahadlok. Miingon ko nga ako miyembro sa Ang Simbahan ni

Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw. Gipakigbahin nako ang istorya sa usa ka batan-on, nga si Joseph Smith, kinsa nakakita sa Dios. Mibati ko og kainit sa dughan, ug mga luha nangatagak sa akong mga mata. Gipakigbahin nako nga ang Simbahan naorganisar niadtong Abril 6, 1830, ug ako nagpamatuod nga usa ka propeta sa Dios gitawag ug mipahiuli sa priesthood. Nagpamatuod ko nga ako nasayud nga kining tanan tinuod.

Ang daghang mga oras sa pagtuon sa ebanghelyo bililhon. Nakatabang kini nako sa pagpanalipod sa akong hugot nga pagtuo ug sa pagpakigbahin sa ebanghelyo. Nalipay kaayo ko, sa dihang pipila ka semana ang milabay, upat sa akong mga kauban nagpasakop sa simbahan.

Kana nga kasinatian mitudlo kanako sa importansya sa pagpamatuod. Sa sinugdanan naghunahuna ko nganong ang Ginoo wala moaghat nako sa pagdala sa akong mga libro niana nga adlaw. Nakatabang unta kini kanako sa pagtubag sa mga pangutana. Apan dayon ako nakaamgo nga dili kinahanglan nga atong sag-ulohon ang tanan mahitungod sa Simbahan o nagasalig sa pakisayran sa kasulatan—kinahanglan nga magtuon kita, magsunod, ug magpakigbahin sa ebanghelyo, mosalig sa Espiritu Santo. Tingali wala nako ang mga basahon, apan duna koy pagpamatuod. ■

Ang tagsulat nagpuyo sa Cagayan, Philippines.

SILA NAKAKITA KANIYA

Kini nga mga indibidwal tinuoray nga nakakita sa nabanhaw nga Manluluwas, apan kamo usab mahimong usa ka saksi ni Kristo sa inyong kaugalingong paagi.

Sama sa unsa kaha nga makasaksi sa nabanhaw nga Manluluwas? Alang sa gatusan ka mga tawo sa panahon ni Jesus, dili na sila angay nga maghanduraw—sila mismo nakasaksi niini. Ang mga kasulatan naghisgot og dili mominos usa ka dosena nga narekord nga mga panghitabo sa Bag-ong Tugon ug pipila pa diha sa Basahon ni Mormon sa dihang ang nabanhaw nga Ginoo mipakita ngadto sa katawhan. Kini nga mga indibidwal nakasaksi sa usa sa pinakadakong milagro sa kasaysayan: Ang pagbuntog ni Jesukristo sa kamatayon ug ang paghimong posible nga ang matag usa kanato mabuhi pag-usab. Talagsaon kaayo, di ba?

Busa unsa man gayud ang ipasabut nga mahimong saksi ni Kristo? Atong susihon ang pipila niini nga mga higayon diha sa mga kasulatan ug maghunahuna kon sa unsang paagi kita, bisan wala makakita Kaniya sa pisikal, mamahimo usab nga mga saksi ni Kristo.

Maria Magdalena

Si Maria Magdalena mao ang una nga saksi. Sa Dominggo sa buntag human sa Pagkalansang sa Krus, miadto siya sa lubnganan uban sa pipila ka mga babaye aron sa pagdihug sa lawas sa Ginoo. Sa dihang nadiskubrihan ni Maria ang lubnganan nga walay sulod, mihilak siya. Dunay miduol kaniya gikan sa luyo ug nangutana, “Babaye, nganong nagahilak ikaw?” Hunahunaa ang iyang kasurprisa dihang nadiskubrihan niya nga si Jesus kadto, nabanhaw gikan sa mga patay. (Tan-awa sa Juan 20:1–18.)

PENNANT © ISTOCK/GETTY IMAGES

Duha ka mga Disipulo sa Dalan padulong sa Emmaus

Si Cleopas ug laing disipulo naglakaw padulong sa Emaus dihang dunay mikuyog kanila nga usa ka estranghero. Wala sila makaila sa ilang bag-ong kauban, apan atol sa ilang dungan nga pagpanihapon, ang estranghero mipikaspikas og tinapay. Dayon ang ilang mga mata nabuksan, ug sila nakaamgo nga kauban diay nila ang Manluluwas sa ilang pagbiyahe. “Dili ba ang atong mga kasingkasing nagdilaab man sa sulod nato ... ?” nangutana sila sa usag usa, namalandong sa kumpirmasyon nga ilang gibati nga tinud-anay gayud nga nakauban nila Siya. (Tan-awa sa Lucas 24:13-34.)

Ang Napulo ka mga Apostoles

Ang duha ka mga disipulo kinsa mibiyahe ngadto sa Emmaus uban ni Kristo mibalik sa Jerusalem ug misulti sa napulo sa mga Apostoles mahitungod sa ilang kasinatian. Samtang namulong sila, ang Manluluwas Mismo mipakita kanila,

nga nag-ingon, “Tan-awa ninyo ang akong mga kamot ug mga tiil nga mao gayud ako: hikapa ninyo ako ug tan-awa kay ang espiritu walay unod ug mga bukog ingon sa inyong nakita nga ania kanako.” (Tan-awa sa Lucas 24:36-41, 44-49.)

Si Apostol Tomas

Si Apostol Tomas wala didto sa dihang ang Manluluwas unang mipakita ngadto sa ubang mga Apostoles, mao nga wala siya motuo nga si Kristo nabanhaw. Paglabay sa usa ka semana, si Kristo mipakita pag-usab ngadto sa mga Apostoles. Niining higayuna si Tomas anaa didto, ug tungod kay nakakita siya ni Kristo, siya mituo nga Siya nabanhaw. Ang Manluluwas mipahimangno kang Tomas batok sa pagtuo lamang human makakita “Mitoo ba ikaw tungod kay nakita mo ako? Dalaygon kadtong wala managpakakita, ngani nanagpanuo.” (Tan-awa sa Juan 20:24-29.)

PAINTING NI TOMAS PINAAGI NI BRIAN CALL

Ang Napulog Usa ka mga Apostoles sa Lanaw sa Tiberiades

Usa ka adlaw wala madugay human sa Pagkabanhaw, pipila sa mga Apostoles nangisda sa Lanaw sa Tiberiades apan wala kaayoy swerte. Pagkasunod buntag, ang Manluluwas mipakita ug mitambag kanila nga itaktak ang pukot diha sa tuo nga bahin sa sakayan. Dihang ila kining gihimo, ang pukot nakakuha og daghan kaayong isda nga naglisud sila sa pagbira niini! Human magdungan sa pagpangaon, ang Manluluwas mitudlo mahitungod sa importansya sa pagpangalagad sa uban, nga nag-ingon, “pakan-a ang akong mga karnero.” Ang mga Apostoles mogahin sa tibuok nilang kinabuhi sa pagbuhat gayud niini—nagtudlo sa katawhan mahitungod ni Kristo—ug sa ubang sitwasyon, ilang gibuhi ang ilang kinabuhi alang sa kawsa. (Tan-awa sa Juan 21:1-22.)

ANG NABANHAW NGA KRISTO SA DAGAT SA TIBERIADES, NI DAVID LINDSLEY

USA KA MAGBALANTAY SA KARNERO, NI HOWARD LYON

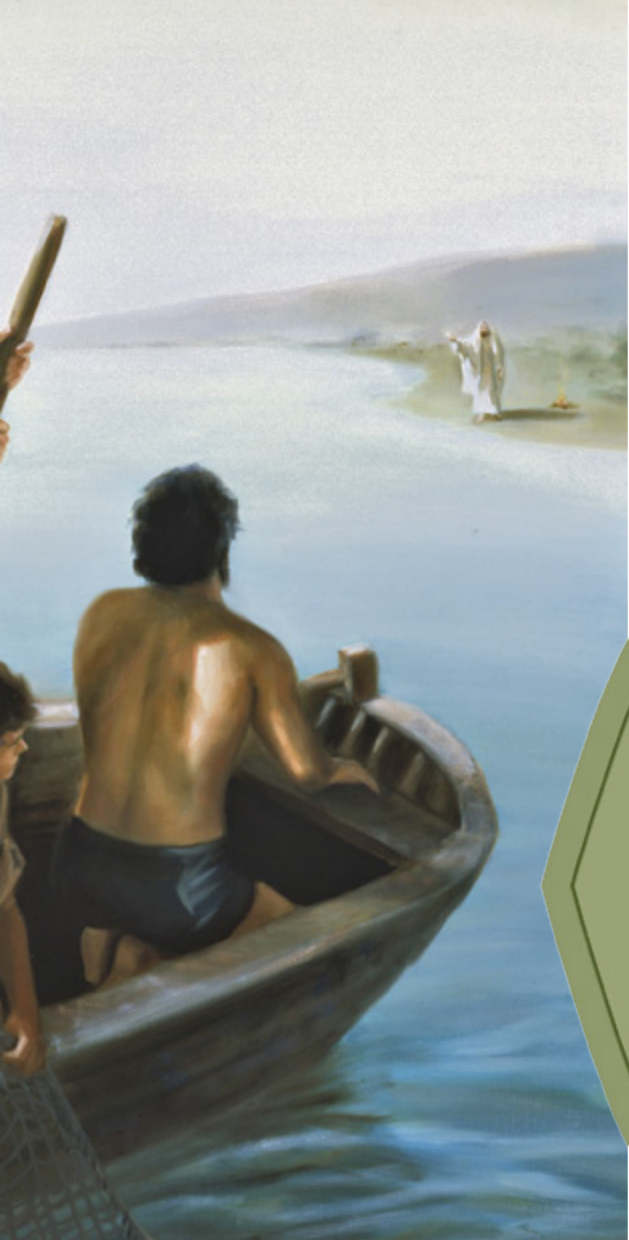
Ang mga Nephite sa Amerika

Atol sa Paglansang sa Krus, ang yuta sa Amerika nadaut tungod sa mga linog, mga sunog, ubang natural nga mga kalamidad, ug tulo ka adlaw nga kangitngit sa pagti-maan sa kamatayon sa Manluluwas. Wala madugay, si Kristo mikunsad gikan sa langit ug mibisita sa usa ka pundok sa 2,500 ka mga tawo nga nagtapok duol sa templo sa Bountiful. Gidapit Niya ang mga tawo nga hikapon ang mga uwat sa samad sa Iyang mga kamot ug tiil ug kilid, mihalad og usa ka sermon, ug mipanalangin sa mga bata nga Nephite sa tagsa-tagsa. Mas daghan pang tawo ang nagpundok pagkasunod adlaw, ug ang Manluluwas mibisita ug mitudlo kanila. Ang mga disipulo sa katapusan mipor-ma sa Simbahan ni Kristo, ug ang mga Nephite nakadawat og ingon ka gamhanang saksi nga sila ug ang mga Lamanite usab nakabig ngadto sa Ginoo. (Tan-awa sa 3 Nephi 11-18; tan-awa usab sa 3 Nephi 8-10; 4 Nephi 1.)

Mga Saksi Kaniadto ug Karon

Si Kristo mipakita usab ngadto sa daghan pang uban, lakip sa pipila ka mga babaye kinsa miadto sa lubnganan aron motabang kang Maria Magdalena sa pagdihug sa lawas ni Kristo, sa usa ka grupo sa sobra 500 ka mga tawo, kang Santiago, ug kang Pablo. (Tan-awa sa Mateo 28:9; Mga Buhat 9:4-19; 1 Mga Taga-Corinto 15:6-7; tan-awa usab sa 3 Nephi 19; 26:13.)

Tingali wala kitay oportunidad nga makakita sa Manluluwas sama niini nga mga saksi, apan mahimo gihapon kamo nga saksi ni Kristo. Mahimo kamong magtinguha sa Manluluwas sa personal nga paagi, sama sa gibuhat ni Maria sa dihang miadto siya sa lubnganan, pinaagi sa pagkat-on og dugang mahitungod Kaniya. O mahimo kamong magpakita sa inyong hugot nga pagtuo diha Kaniya pinaagi sa pagsunod sa mga sugo ug pagsunod sa tambag sa mga propeta. O mahimo ninyong ilhon ang mga panalangin sa Manluluwas diha sa inyong kinabuhi, sama sa gibuhat sa duha ka disipulo nga naglakaw padulong sa Emaus. Niining panahon sa pasko sa Pagkabanhaw, hunahunaa kon unsay gipasabut nga mahimong saksi ni Kristo. Kining mga tawhana literal gayud nga mga saksi kinsa tinud-anay nga nakakita sa nabanhaw nga Kristo—apan dili lang kana ang bugtong paagi nga makasaksi kamo Kaniya sa inyong kinabuhi. ■

MAGKAT-ON KABAHIN NIYA

“Samtang kamo mobati sa pagpamatuod sa Balaang Espiritu mahitungod [ni Kristo], nga gipanghimatuoran ug gipanghimatuoran pag-usab ngadto sa inyong espiritu sa daghang lain-lain nga mga kasinatian ug mga kahimtang, samtang kamo naninguha sa paghupot sa kahayag sa Iyang ehemplo diha sa inyong kaugalingong kinabuhi sa inadlaw-adlaw, ug samtang kamo mohatag og pagpamatuod ngadto sa uban ug motabang kanila nga makakat-on ug mosunod Kaniya, kamo saksi ni Jesukristo.”

Elder D. Todd Christofferson sa Korum sa Napulog Duha Ka mga Apostoles, “Mahimong usa ka Saksi ni Kristo,” *Liahona*, Mar. 2008, 63.

ATONG LUNA

ANG DIOS NAGHATAG KANATO OG MGA HIMAN

Ang akong tiyo usa ka artist ug naghimo og gagmay nga kahoy nga mga barko sa sulod sa bildo nga mga botelya. Nagkinahanglan kini og dakong panahon, konsentrasyon, ug paningkamot sa paghimo niini.

Usa ka adlaw akong nakita ang tanan niyang mga himan ug nakamatikod kon sa unsang paagi ang matag himan gigamit alang sa usa ka piho nga detalye o sa paghulma sa barko. Samtang nagtan-aw ko niya nga nagtrabaho, nasurprisa ko sa paagi nga iyang gamiton ang mga himan sa paghimo niini nga mga barko. Nahinumdom ko sa istorya ni Nephi nga naghimo og barko (tan-awa sa 1 Nephi 17–18). Gihimo niya kini sumala sa pamaagi sa Ginoo, dili sa pamaagi sa tawo. Ang Dios naghatag kanato og mga himan sa paghimo og atong kaugalingong mga barko sa Iyang paagi. Ang mga kasulatan, hugot nga pagtuo, ug gugma sa Dios mao ang mga himan nga kinahanglan nakong gamiton sa akong kinabuhi aron mainam-pingong mohimo sa akong kaugalingong barko nga walay bisan unsang liki. Nagkat-on ko matag adlaw nga mahimong disipulo sa Ginoo. ■

María Mercedes G., Monagas, Venezuela

PAGBATI NGA NAG-INUSARA

Usa kadto ka bugnaw nga ting-pamulak sa Denmark. Mao pay pagsugod nako sa akong full-time nga misyon, ug nanlimbasug ko sa akong pagpamatuod. Usa ko ka kinabig sulod sa 19 pa lamang ka bulan ug napuno ko sa kahadlok nga moatubang og langyaw nga nasud, usa ka pinulongan nga dili ko makasulti, ug makalibog nga mga dalan nga maglisud ko sa pagsubay. Ang ako kanhi puno sa pasalamat nga mga pag-ampo sa wala madugay nahimong pait nga mga pasangil: “Dios, nganong gipasagdan man ko nimo nga nag-inusara?”

Usa ka buntag nangamuyo ako Kaniya pinaagi sa pag-ampo. Apan imbis nga mangutana og “ngano”

nga may kasuko sa akong kasingkasing, nangamuyo ako alang sa usa ka saksi sa kamatuoran sa ebanghelyo ug nga mapugngan ang akong mga pagduha-duha.

Human sa pag-ampo, akong gipakli ang akong mga kasulatan. Naablihan nako ang Deuteronomio 31:6: “Magmakusganon kamo ug magmadasigon kamo; dili kamo malisang kanila, ug dili kamo mahadlok kanila: kay ang Ginoo nga imong Dios mao ang magauban kanimo; dili ka pasagdan niya, ni pagabiyaan ikaw niya.”

Ang akong kasingkasing napuno sa kalipay samtang akong naamguhan ang tubag sa akong pag-ampo: Ang Dios kanunay diay nga nagauban kanako. Nagpaabut lamang Siya sa

sinsero nga pag-ampo imbis sa mga pasangil sa pagbiya.

Ang Dios dili gayud mobiya nako, bisan kon ang tanan daw wala nay paglaum. Ug atong mabati ang kainit sa Iyang gugma pinaagi sa pag-ampo ug sa Iyang mga kasulatan. ■

Clayton E., Texas, USA

INYO NANG TURNO

Ang *Liahona* modawat sa inyong mga kasinatian ug mga panabut sa pagsunod sa ebanghelyo. Isumiter ang inyong istorya sa liahona.lds.org o i-email kini sa liahona@ldschurch.org. Palihug ilakip ang inyong tibuok pangalan, ward ug stake, ug ang pagtugot sa ginikanan.

PADAYON

MGA KRISTIYANONG SUNDALO

“Ang mga lalaki ug mga babaye, nga nagtinguha nga makaangkon
og bahin sa celestial nga gingharian, nasayud nga kinahanglan
sila makigbisog kada adlaw.”

(Mga Pagtulun-an sa mga Presidente sa Simbahan: Brigham Young [1997], 339.)

“Unsaon nako sa pagkahibalo nga ang Dios naminaw sa akong mga pag-ampo?”

Ang pag-ampo usa ka dakong panalangin, ug gisaaran kita nga ang Langitnong Amahan kanunayng maminaw, apan sa kasagaran nagkinahanglan og pipila ka lihok ang pag-ila sa Iyang mga tubag.¹

Hunahunaa kini: ang Dios maminaw kanimo o dili Siya maminaw. Kon dili Siya maminaw, nan walay pulos ang pag-ampo. Apan kon Siya maminaw (ug kay Siya maminaw man gayud!), kinahanglan nga atong hibaloan kon unsaon *gayud* sa pakig-istorya Kaniya pinaagi sa pag-ampo, pag-ila sa mga tubag, ug matinud-anong magpadayon.

Kon gibati nato nga wala Siya maminaw, tingali kinahanglan nato nga masinati ang pipila ka personal nga kalamboan. Mahimong pangutan-on nimo ang imong kaugalingon: Limpyo ba ako? Maayo ba ang akong mga motibo? Andam ba kong mobuhat sa Iyang ipabuhat?² Kon ang tubag sa matag usa niini, oo, makasalig kamo nga “ang Ginoo nga imong Dios . . . mohatag kanimo og tubag sa imong mga pag-ampo” (D&P 112:10). Hinumdumi nga usahay ang mga tubag moabut nga dili direkta o sa wala damhang mga paagi.

Kon dili ang imong gitubag sa ubang pangutana, dili pa gayud ulahi ang tanan! Himoa ang gikinahanglang mga kausaban sa imong kinabuhi aron mabatunan nimo ang Espiritu. Himoa nga andam ka sa mga pag-aghat nga imong madawat.

Ug ayaw kalimti nga ang tanan makadawat sa tubag sa lahi-lahi nga paagi. Pag-ampo nga ang Espiritu Santo makatudlo unsaon *nimo* sa pag-ila sa mga tubag. Tingali dili sayon ang pag-ila niini sa sinugdanan, apan susama ra kini sa uban pang mga kahanas: ang paglihok maghimo nga kini mahingpit. Batuni ang pagtuo ug pagsalig nga ang Langitnong Amahan *kanunay* nga maminaw.

MUBO NGA MGA SULAT

1. Tan-awa sa Mateo 7:7; Santiago 1:5–6; Alma 33:4–11; Doktrina ug mga Pakigsaad 8:1–2.
2. Tan-awa sa Richard G. Scott, “Learning to Recognize Answers to Prayer,” *Ensign*, Nob. 1989, 32.

Paminaw sa Espiritu

Paningkamuti ang pag-paminaw sa Espiritu Santo. Sa lahi-lahi nga paagi madungog sa mga tawo ang Espiritu Santo, mao nga tingali naminaw ka sa hinay, hinagawhaw nga tingog samtang ang pag-aghat moabut nga usa ka pagbati. Ako nasayud nga ang Espiritu Santo mosulti kaninyo sa tanan nga kinahanglan ninyong mahibaloan—kinahanglan lamang nimo ang pagpaminaw.

Elise G., edad 13, Alberta, Canada

Mga tubag sa Simbahan

Kausa dako ang akong pagduha-duha kon makig-date ba ko og dili miyembro sa simbahan. Usa ka Domingo sa sakrament miting, usa ka sister mihatag og pakigpulong nga daw personal nga gitumong ngari nako. Nianang higayona, nakadawat ko og kasiguroan nga ang Ginoo mitubag sa akong pag-ampo. Kaniadto, naglibug ko kon unsay buhaton, apan dayon gihupay ko sa Espiritu Santo, nga mipuno og kalipay sa akong kasingkasing ug kaisug. Motubag ang Dios kanato pinaagi sa mga pagbati, hunahuna, sa mga kasulatan, ug gani sa mga mamumulong sa simbahan!

Karen V., edad 19, Minas Gerais, Brazil

Hinumdumi Kon si Kinsa Ka!

Nasayud ko nga ang Dios maminaw kanato tungod kay ang pag-ampo momugna og pagbati sa kalinaw, kahupayan, ug gugma sa akong kasingkasing. Akong nakita nga Iya kong gilikay sa mga peligro sa matag adlaw ug Iyang gipanalipdan ang akong pamilya, ug akong gibati nga Iya kong gihigugma. Sa dili pa ko moeskwela, kanunay nakong litukon ang Young Women theme; nakatabang kini nga mahinumdom ko

nga ako anak sa Langitnong Amahan nga nahigugma kanako.

Nicol M., edad 19, Lima, Peru

Pag-ampo sa Usa ka Bata

Nahibalo ko nga ang Langitnong Amahan maminaw sa akong mga pag-ampo tungod

niini nga mga pulong sa kanta sa Primary nga “Ampo sa Usa ka Bata” (*Songbook sa mga Bata*, 6): “Amahan namo, naa ba gyud ka? Sa pag-ampo sa bata naminaw ba gyud ka? Ingon nila ang langit layo, apan duol ra kon ako mag-ampo.” Kon hinumduman nako kana nga kanta, nahibalo ko nga naminaw Siya tungod kay mibati ko sa Espiritu ug sa walay kinutuban Niya nga gugma alang kanako. Sa akong paghinumdom nga Siya nahigugma kanako, bation nako ang kahupayan ug nahibalo nga maminaw Siya sa akong mga pag-ampo.

Elaine B., edad 16, North Carolina, USA

Salig Kaniya

Ang Langitnong Amahan maminaw kanunay sa atong mga pag-ampo, apan usahay ingon og dili Siya motubag sa atong mga pag-ampo tungod kay tingali Siya dili motubag kanato sa unsang paagi o kon kanus-a nato gus-to ang tubag. Kinahanglan nga andam kitang motugyan sa atong kabubut-on ngadto sa Iyang kabubut-on ug magbaton og pagtuo nga Siya nahibalo unsay pinakamaayo para kanato. Nahigugma kanato ang Langitnong Amahan ug kanunay Siyang maningkamot sa pagtabang kanato nga makat-on ug motubo samtang tubagon Niya ang atong mga pag-ampo.

Mosiah M., edad 17, Utah, USA

Pangayo ug Kamo Makadawat

Pinaagi sa mga kasulatan, natudloan kita nga ang Dios maminaw kanunay sa atong mga pag-ampo ug motubag

niini kon tawagon nato Siya uban sa pagtuo ug tinuod nga katuyoan. Sa atong kasingkasing bation nato ang kumpirmasyon nga Siya maminaw gayud kanato, usa ka pagbati sa kalinaw ug kakalma. Mobati usab kita nga maayo ra ang tanan kon mosunod kita sa kabubut-on sa Amahan. Kon magduha-duha kita nga Siya maminaw kanato, kinahanglan nga tinguhaon nato ang giya gikan sa mga kasulatan ug dayon mangutana kon ang mga butang nga atong gibasa tinuod ba.

Constanza L., edad 20, Bío Bío, Chile

Siksika Kini

Kausa naghunahuna ko kon ang Dios maminaw ba sa akong mga pag-ampo, ug dayon akong gibati ang tubag sa akong kasingkasing. Nakadungog ko og tawo nga mihatag og pagpamatuod bahin sa pag-ampo, ug akong gibati ang Espiritu Santo. Ang uban pa nakong tambag mao ang pagpangutana sa imong mga ginikanan, bishop, o ubang miyembro sa imong ward. Gani mahimo kang mag-ampo alang sa tabang niini nga hilisgutan!

Joshua S., edad 13, Oregon, USA

Mag-ampo nga Tinuoray

Human sa imong pag-ampo, mahimo kang maminaw sa mga pagbati ug katuyoan nga moabut sa imong

AYAW OG HUNONG

“Magmasulundon, hinumdumi ang mga nangaging panahon dihang

mibati kamo sa Espiritu, ug mangayo pinaagi sa pagtuo. Ang tubag para kaninyo moabut, ug kamo mobati sa gugma ug kalinaw sa Manlu-luwas. Mahimong dili dayon kini moabut o sa pamaagi nga gitinguha ninyo, apan ang tubag moabut.

Ayaw og hunong!”

Elder James B. Martino sa Seventy, “Dangup ngadto Kaniya ug ang mga Tubag Moabut,” Liahona, Nob. 2015, 59.

kasingkasing. Ang usa niini mao tingali ang tubag sa imong pag-ampo. Kon mag-ampo kita inubanan sa tinuod nga katuyoan ug sinserong kasingkasing, ang atong Langitnong Amahan motubag sumala sa atong hugot nga pagtuo nga anaa Kaniya. Dili siya motubag aron lang sa pagtagbaw sa atong kakuryuso.

Jean-Claude N., edad 16, Kasai-Central, Democratic Republic of the Congo

UMAABUT NGA PANGUTANA

“Unsaon nako sa paghangyo ang akong mga higala sa dili pagsulti og butang nga dili mabination o dili tukma bahin sa uban?”

Isumiter ang imong tubag ug, kon ganahan, usa ka klaro kaayo nga litrato hangtud sa Mayo 15, 2017, sa liahona.lds.org (i-klik ang “Submit an Article”) o i-email ngadto sa liahona@ldschurch.org.

Palihug ilakip ang mosunod nga impormasyon: (1) kompleto nga pangalan, (2) petsa sa pagkatawo, (3) ward o branch, (4) stake o district, (5) imong sinulat nga pagtugot, ug, kon ikaw ubos sa 18 anyos, ang sinulat nga pagtugot sa imong ginikanan (ang email dawaton) nga imantala ang imong tubag ug litrato.

Ang mga tubag tingali i-edit alang sa gitag-on o sa pagklaro.

Si Andrei ug ang Ngil-ad nga Pulong

Ni Julie C. Donaldson

Gibase sa tinuod nga istorya

*“Maningkamot ko nga maghinulsol,
mahimong mas maayo, mag-ampo”*
(Children’s Songbook, 98).

“Nagtuong ka nga mas maayo ka sa tanan kay dili ka mamalikas,” miingon si Nikolai pagka-recess.

“Dili kana tinuod,” miingon si Andrei.

“Unya nganong dili man ka mosulti og usa ka pulong sa pamalikas? Usa lang? Dili man na makapatay nimo. Ang tanan mamalikas man.”

Mikibo si Andrei. “Dili lang ko gusto.”

Nasayud si Andrei nga sayop ang pagpamalikas ug makapabiya sa Espiritu Santo. Gusto ni Andrei nga uban kaniya ang Espiritu Santo. Busa dili siya mamalikas.

Bag-o lang si Andrei sa eskwelahan, ug sa pagkakaran, bugtong si Nikolai lang sa iyang klase sa grade six ang gusto nga mahimo niyang higala. Apan si Nikolai magsigeg samok niya bahin sa pagpamalikas kada adlaw. Ug matag adlaw mas kapuyon na si Andrei sa pagbabad. Gawas pa, nahadlok si Andrei nga mohunong unya sa pagpakighigala kaniya si Nikolai, ug dayon mag-inusara na gayud siya.

“Sulti lang og usa ka pulong sa pagpamalikas,” miingon si Nikolai human sa klase.

“Dayon pasagdan na ka nako.”

Sa katapusan gikapoy na kaayo si Andrei nga samukon mao nga misulti siya og usa ka pulong sa pagpamalikas —usa ka pulong nga

dili *kaayo* ngil-ad.

Miyango si Nikolai.

“Maayo, karon parehas na ka namo.”

Human niana, ang ubang mga higala ni Nikolai makig-istorya na usab kang Andrei. Maniudto sila uban niya ug makigdula og football uban kaniya panahon sa recess. Apan ang

pakig-uban sa grupo sa mga higala ni Nikolai susama sa paglakaw ngadto sa huyong-huyong. Samtang nagsige og kuyog si Andrei kanila, mas nagkapareha na ang iyang sinultihan ug linihokan kanila. Ug silang tanan mamalikas. Sobra. Ilang kataw-an ug insultuhon ang usag usa. Mosulti sila og bastos nga mga butang mahitungod sa ilang mga magtutudlo. Masuko sila ug mangisog kanunay. Hinay-hinay nga nagsugod na si Andrei nga pirmeng masuko ug nagkadaghan na ang nakit-an nga mga rason aron mamalikas.

Usa ka gabii sa dihang wala si Mama ug Papa, si Andrei ug ang iyang magulang nga babaye nga si Katya nagkalalis mahitungod sa salida nga tan-awon. Sa wala pa gani makahunahuna si Andrei niini, nakasulti na siya og usa ka pulong sa pagpamalikas.

Si Katya daw nakalitan. “Akong sultihan si Mama.”

Midagan si Andrei padulong sa iyang kwarto ug gilamba ang pultahan. Naunsa na man ni silang tanan? Nganong pirme man nila siyang pakasuk-on? Pag-abut sa iyang mga ginikanan, giablihan ni Andrei og gamay ang pultahan ug nadunggan si Katya nga nag-ingon, “Ma, si Andrei namalikas nako.”

“Unsa?” Nakalitan si mama. “Dili gyud na mamalikas si Andrei.”

Gisirad-an ni Andrei ang pultahan ug mipahapla sa iyang higdaanan. Gihunahuna niya kon unsa na siya ka lahi sukad misugod siya sa pagpamalikas. Dugay na kaayo sukad nabati niya ang Espiritu Santo.

Miluhod si Andrei sa iyang higdaanan ug nag-ampo. “Pinalanggang Langitnong Amahan, pasayloa ko nga pirme ko nga mangisug ug masuko. Pasayloa ko nga nagsugod ko sa pagpamalikas. Akong buhaton nga mahimong mas maayo.”

Samtang nag-ampo si Andrei, usa ka mainit nga pagbati mipuno sa iyang kasingkasing. Sa unang higayon sukad nga misugod siya sa pagpamalikas, gibati niya nga tinud-anay nga malipayon. Nasayud siya nga ang Dios nahigugma kaniya, ug iyang mabati ang Espiritu Santo. Iyang gibati nga napasaylo ug nasayud nga mahimo siyang mausab ug mahimong mas maayo.

Human sa iyang pag-ampo, iyang gisultihan si Mama sa kamatuoran ug nangayo og pasaylo kang Katya. Arang-arang na ang gibati ni Andrei human niana. Nindot ang bation kon maghinulsol.

Pagkasunod adlaw sa eskwelahan, si Andrei wala makigdungan og paniudto sa grupo ni Nikolai. Hinoon, milingkod siya tupad sa pipila ka mga bata nga dili niya kaila. Magkinahanglan og taas nga panahon, apan nasayud si Andrei nga makakaplag siya og mga higala nga mga maayo ug malipayon ug dili mamalikas. Sama gayud kaniya. ■

Ang tagsulat nagbuyo sa Utah, USA.

NGA HAGIT

“Gamiton nako ang mga ngalan sa Langitnong Amahan ug ni Jesukristo nga may balaang pagtahud. Dili ko mamalikas o mogamit og bastos nga mga pulong” (Ang Akong mga Sumbanan sa Ebanghelyo).

Sa atubangan sa usa ka piraso nga papel, isulat o i-drawing kon unsay bation nimo sa maayong mga pulong. Sa luyo, isulat o i-drawing kon unsay bation nimo sa ngil-ad nga mga pulong.

Basaha ang Levitico 19:12. Nganong importante man nga mogamit sa mga ngalan sa Langitnong Amahan ug ni Jesukristo uban sa pagtahud?

Pangutan-a ang usa ka ginikanan o lider nganong kinahanglan kitang mogamit og maayo nga mga pinulongan ug sa unsang paagi kini nakapanalangin kanila.

Akong gihagit ang akong kaugalingon sa . . .

Ni Elder
David A. Bednar

Sa Korum sa
Napulog Duha ka
mga Apostoles

Unsaon nako sa pagtabang ang akong pamilya nga magmalig-on?

Sultihi ang imong pamilya nga ikaw nahigugma kanila ug ipakita kini pinaagi sa imong buhat.

Ipakigbahin ang imong pagpamatuod sa mga butang nga imong nahibaloan nga tinuod pinaagi sa pagsaksi sa Espiritu Santo. Ipakigbahin ang imong pagpamatuod uban sa mga tawo nga imong gihigugma pag-ayo.

Andam nga moapil sa imong pamilya diha sa pag-ampo sa pamilya ug pagtuon sa kasulatan. Aktibong moapil sa family home evening ug himoa kini nga makalingaw.

Pagmatinud-anon sa pagkat-on, pagsunod, ug paghigugma sa gipahiuli nga ebanghelyo ni Jesukristo.

Ni Joy D. Jones

Kinatibuk-ang
Presidente sa
Primary

Mangandam alang sa TEMPLO Matag Adlaw

Sa nuybe anyos pa ko, duna koy usa ka maayo kaa-
syong magtutudlo sa Primary nga ginganlan og Sister
Kohler. Maulawon kaayo ko ug siya buotan kaayo nga
ganahan kaayo ko nga kauban siya. Usa ka adlaw giha-
tagan niya ang matag usa namo og usa ka pirasong
papel. Kaming tanan misulat sa unsay gusto namong
buhaton kon kami managko na. Misulat ko: “Moeskwela
sa kolehiyo ug magminyo sa templo.” Akong gipapilit
ang akong papel ibabaw sa pultahan sa akong kabinet.
Inig kagabii, ang kahayag gikan sa suga sa karsada
mohayag lahus sa akong bintana. Motan-aw ko sa akong
gibitay nga papel. Magpahinumdon kini nga gusto kong
moadto sa templo.

Kaniadto dunay 12 lang ka templo sa kalibutan. Gusto
nakong adtoon ang tanan.

Sa matag higayon nga magplano og bakasyon ang
akong mama ug papa, kanunay nilang dad-on ang
among pamilya sa templo. Nagpuyo kami sa Oregon,
USA. Ang pinakaduol nga templo mga 600 ka milya
(965 km) gikan sa Cardston, Alberta, Canada. Ang
among sakyanan walay aircon. Ang akong mga igsoon
ug ako sa luyo manglingkod. Ihayhay namo ang basa
nga panapton gawas sa bintana sa sakyanan. Dayon
ibutang namo kini sa among liog para makapabugnaw.

Makalipay kaayo kon sa katapusan makita na namo
ang templo. Wala kaayo koy nahibaloan unsay nanghita-
bo sa sulod, apan ang akong mga ginikanan kanunayng
malipayon inig gawas nila. Nahibalo ko nga ang templo
importante kaayo. Nahibalo ko nga balay kini sa Ginoo.
(Sa litrato, ako kanang nagsinina og puti.)

Dihang nag-12 na ko, mihimo ko og mga pagpa-
bunyag sa daghang higayon sa templo. Dayon dihang
nahimamat nako ang akong umaabut nga bana, akong
nasayran nga ganahan sab diay siya sa templo! Nakasal
kami sa Manti Utah Temple.

Makapangandam ka para sa templo matag adlaw.
Moadto sa templo kon makahimo ka. Hikapa ang mga
bongbong niini. Sa dihang ang akong apo si Jarret 11
anyos na. Mitrabaho siya sa family history kada Dominggo
uban sa iyang papa. Karon nga 12 na siya, naghimo siya
og mga pagbunyag sulod sa templo alang niini nga mga
katigulangan!

Kon naa ka sa templo, mahimo nimong subayon ang
giagian ni Jesus. Iya kini nga balay. Manghinaut ko nga
mag-ampo ka sa matag adlaw sa Langitnong Amahan
aron matabangan ka nga makasulod sa templo ug
mobati sa Iyang gugma. ■

Mihayag si Star

Ni Jane McBride

Gibase sa tinuod nga istorya

“*Nindot nga makauban mo dinhi sa Primary*” (Children’s Songbook, 254).

Gisul-ob ni Star ang iyang sinina. Gil-as gihapon nga magsul-ob og sinina sa simbahan. Sa iyang karaan nga simbahan ang mga babaye magsul-ob og karsones o short sa Dominggo. Apan dili sa iyang bag-o nga simbahan. Siya ug ang iyang mama bag-o lang nabunyagan sa Ang Simbahan ni Jesukristo sa mga Santos sa Ulahing mga Adlaw.

Nanghupaw si Star samtang nagtan-aw sa samin. Siya naghinam-hinam nga moadto sa simbahan sa unang higayon isip usa ka opisyal nga miyembro, apan siya gikulbaan usab. Kani-actdo, siya nagpabilin uban ni Mama sa tibuok panahon sa simbahan. Apan niining higayuna moadto siya sa Primary.

Sa kalit nakahunahuna si Star. Unsa kaha kon dili siya mahiangay? Unsa kaha kon ang ubang mga bata dili ganahan niya?

“Star? Andam ka na ba? Tawag ni Mama.

Nanaog si Star. “OK ra ba ko tan-awon?” nangutana siya.

Mipahiyom si Mama. “Gwapa ka tan-awon.”

Mikulismaot ang nawong ni Star. “Kinahanglan kang mosulti niana. Ikaw ang akong mama.”

“Sakto ka. Kinahanglang ko *mosulti* niana. Tungod kay kana tinuod.”

Mipahiyom og gamay si Star. Si mama kanu-

nay nga dunay paagi nga siya mobati og nindot. Apan adunay nagdaguok sa iyang tiyan. Unsa kaha kon walay usa sa mga bata ang gusto nga makig-istorya kaniya? Siya adunay mga higala sa eskwelahan, apan sila dili mga miyembro sa iyang bag-o nga simbahan. Nanghinaut siya nga siya adunay bisan usa ka higala nga moadto sa simbahan uban kaniya.

“Nahinumduman nako ang usa ka butang nga kinahanglang akong buhaton,” iyang gisultihan si Mama.

Midagan siya og balik sa taas ug miluhod tupad sa iyang higdaanan. “Pinalanggang Langitnong Amahan, palihug tabangi ko nga makahigala. Mituo ko unsay gitudlo sa mga misyonaryo tinuod, apan nahadlok ko.”

Nagpabilin siyang nagluhod ug naminaw. Pagkataud-taod siya mibati og usa ka matam-is, malinawon nga pagbati, ug wala na kaayo siya makuyawi.

Sa simbahan si Star ug si Mama milingkod tupad sa usa ka pamilya uban sa tulo ka gagmayng anak nga babaye. Ang mga ginikanan mipaila sa ilang kaugalingon ug misugod sa pagpakig-istorya uban ni Mama sa wala pa magsugod ang miting. Si Star mitabang sa mga babaye sa pagkolor sa litrato ni Jesus.

Si Bishop Andrews mipadulong ngadto kanila. “Sister Cunningham! Star! Nindot nga nagkita ta karon.” Mipahiyom siya kanila ug milamano. Nakalimot si Star nga buotan ang tanan sa simbahan. Tingali siya makakita og higala sa katapusan.

Human sa sakrament miting si Star miadto sa Primary. Mitan-aw siya sa ubang mga bata nga gikulbaan samtang siya milingkod. Nag-istoryahanay sila sa usag usa ug sa ingon og wala sila makamatikod kaniya. Nahugno ang kasingkasing ni Star. Nag-inusara ra siya.

Dayon usa ka batang babaye nga kaedad ni Star misulod sa kwarto. “Gikulbaan usab siya,” naghunahuna si Star. “Mahimo kong makig-istorya kaniya.”

Miginhawa og lawom si Star, dayon miduol sa batang babaye. “Hi, ako si Star. Bag-o ko dinhi. Gusto ka bang molingkod tupad nako?” Gipugngan ni Star ang iyang ginhawa. Gusto ba kaha sa batang babaye nga mahimo niyang higala?

Mipahiyom ang batang babaye. “Ako si Sarah. Bag-o sad ko dinhi. Ang akong pamilya bag-o lang mibalhin gikan sa Ontario.”

“Ang akong mama ug ako gibunyagan duha ka semana ang milabay,” miingon si Star. “Dili ko sigurado unsa ang angay nakong buhaton.”

Midako ang pahiyom ni Sarah. “Atong susihon kini og dungan.”

Si Star ug Sarah nagtupad sa paglingkod sa ilang klase. Usahay si Star makasiplat ni Sarah ug mipahiyom. Mibawos sa pagpahiyom si Sarah. Gibati ni Star ang kakalma ug kalipay. Nasayud siya nga ang Langitnong Amahan mitubag sa iyang pag-ampo ug mitabang kaniya nga makakita og higala.

Diha sa klase ang magtutudlo mihangyo ni Star ug Sarah sa pagpaila sa ilang mga kaugalingon.

Mitindog si Star. “Ang akong ngalan mao si Star Cunningham. Ang akong mama ug ako gibunyagan duha ka semana ang milabay.” Mihunong siya, ug pahiyom siya samtang mitan-aw siya sa iyang bag-ong higala. “Ug kini mao ang akong higala nga si Sarah.” ■

Ang tagsulat nagbuyo sa Colorado, USA.

HUNAHUNAA KANA

Unsaon ninyo sa pag-abiabi ang usa ka tawo kinsa bag-o sa simbahan?

Magmahimong usa ka Kahayag!

Ni Elizabeth Pinborough

pag-awhag

Pasaylo

Gugma

Dili Manglibak

Suporta

Pag-imbatar

Makighigala

Paminaw

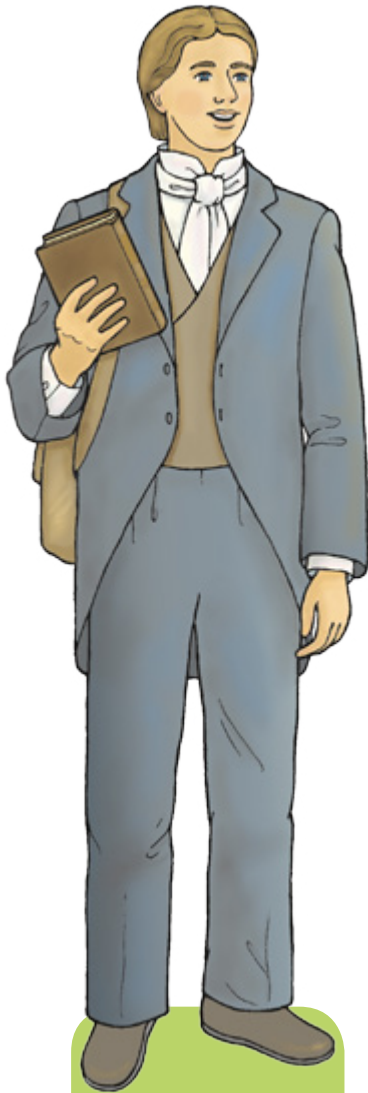
*“Ipakita ninyo ang inyong kahayag aron kini moiwag sa kalibutan. Tan-awa
Ako mao ang kahayag diin kamo mopakita” (3 Nephi 18:24).*

Mamahimo kitang kahayag ngadto sa uban pinaagi sa pagkahimong usa
ka tinuod nga higala. Basaha ang mga ideya sa ubos ug dugangi og pipi-
la sa inyong kaugalingon. Matag higayon nga kamo mosulat og ngalan sa usa
ka tawo nga gusto ninyong pakitaan og gugma, dugangi og kolor ang adlaw.

- Higugmaa ang uban:** Makahimo kamo og dakong kalainan sa ilang kinabuhi! Si Kristo dunay gugma alang kanila, busa paningkamuti sa pagpakita kanila niana nga gugma.
Kinsa: _____
- Pagpasaylo:** Kon dunay tawo nga nakapasakit ninyo, paningkamuti nga makakita sa mga butang gikan sa ilang panglantaw. Makatabang kamo nga mahumok ang ilang kasingkasing kon kamo mopasaylo.
Kinsa: _____
- Awhaga:** Dayega ang inyong mga higala sa ilang mga kalig-on. Tan-awa ang labing maayo diha kanila bisan kon kinahanglan nilang mouswag. Ang pagpakita sa inyong labing maayo makatabang usab kanila!
Kinsa: _____
- Paminaw sa Espiritu Santo:** Ang inyong mga pulong maka-usab sa ngil-ad nga sitwasyon ngadto sa maayo. Ang Espiritu Santo makatabang kaninyo nga masayud unsay isulti ug unsaon sa pagpakita og kamabination.
Kinsa: _____
- Dili manglibak:** Ang ngil-ad nga pulong makapasakit. Ayaw pagduda sa uban, ug ibaliwala ang negatibo nga mga hunahuna.
Kinsa: _____
- Suportahi ang inyong mga higala:** Ang yanong pagtambong sa kalihokan sa sports o drama sa eskwelahan sa usa ka higala makatabang kanila nga mobati sa inyong gugma.
Kinsa: _____
- Dapita ang uban nga makat-on mahitungod sa ebanghelyo:** Bisan og dili sila modawat sa unsay inyong isulti, gipakita ninyo nga nagpakabana gayud kamo aron mopakigbahin.
Kinsa: _____
- Pakighigala sa lain-laing matang sa mga tawo:** Ang uban adunay daghang maayo kaayo nga mapakigbahin. Si Kristo mitabang ug mihigugma sa tanang katawhan bisan unsa pa man.
Kinsa: _____

Pagsabwag sa Ebanghelyo

Gamita kini sa pagpakigbahin sa mga istorya sa kasaysayan sa Simbahan!

Samuel Smith

Hyrum Smith

Parley P. Pratt

Human maorganisar ang Simbahan, ang Langitnong Amahan gusto nga madungog sa tanan ang mahitungod sa ebanghelyo. Ang unang misyonaryo mao ang igsoon ni Joseph Smith nga si Samuel. Si Hyrum, magulang ni Joseph, mitudlo usab sa uban mahitungod sa ebanghelyo. Usa ka adlaw may tawo nga ginganlan og Parley P. Pratt migahin sa tibuok adlaw sa pagbasa sa Basahon ni Mormon. Si Hyrum mitudlo kaniya og dugang mahitungod sa Simbahan, ug siya nabunyagan. Dayon si Parley miserbisyo og misyon! Siya nahimong usa ka lider sa Simbahan.

Pagpangita og dugang nga mga tawo sa kasaysayan sa Simbahan sa liahona.lds.org.

Maghunahuna kang Jesus

Ni Lindsay Tanner

Gibase sa tinuod nga istorya

Naghinam-hinam si Mía. Mao kadto ang iyang unang higayon diha sa simbahan! Ang mga misyonaryo misulti sa iyang pamilya mahitungod niini nga simbahan. Nakahukom sila nga motambong.

Mitan-aw sa palibut si Mía. Nakakita siya og puti nga panapton diha sa lamesa. Dunay butang diha sa ilalum niini.

“Unsay naa sa ilalum sa panapton?” Si Mía nangutana sa usa sa mga misyonaryo.

Mipahiyum si Sister Hanson. “Kana ang sakrament.”

Sakrament. Taas kadto nga pulong. Nakadungog si Mía sa mga misyonaryo nga misulti ni Mama ug Papa

mahitungod niini. Apan dili siya sigurado kon unsa kadto.

Ang tanan nanganta og awit. Duha ka lalaki miukab sa puti nga panapton. Dunay mga tray sa pan ilalum niini! Mitan-aw si Mía kanila nga nagpikas-pikas sa pan ngadto sa mga piraso.

Human sa kanta usa ka lalaki nagampo. Ang ubang mga lalaki mipasa sa pan ngadto sa tanan.

“Ang pan nagtabang kanato sa paghinumdom sa lawas ni Jesus,” mihunghong si Sister García.

Mipunit si Mía og usa ka piraso sa pan. Iyang gihunahuna si Jesus nga nagbarug sa iyang atubangan.

Dayon dihay usa pa ka pag-ampo. Ang mga lalaki mipasa sa mga tray nga dunay gagmay nga mga kopa sa tubig.

“Ang tubig nagtabang kanato sa paghinumdom sa dugo ni Jesus,” mihunghong si Sister García. “Namatay Siya alang kanato tungod kay Siya nahigugma kanato.”

Mikuha si Mía og usa ka kopa sa tubig. Naghunahuna siya kon unsa siya kamahal ni Jesus. Gibati niya nga daw gigakos siya Niya.

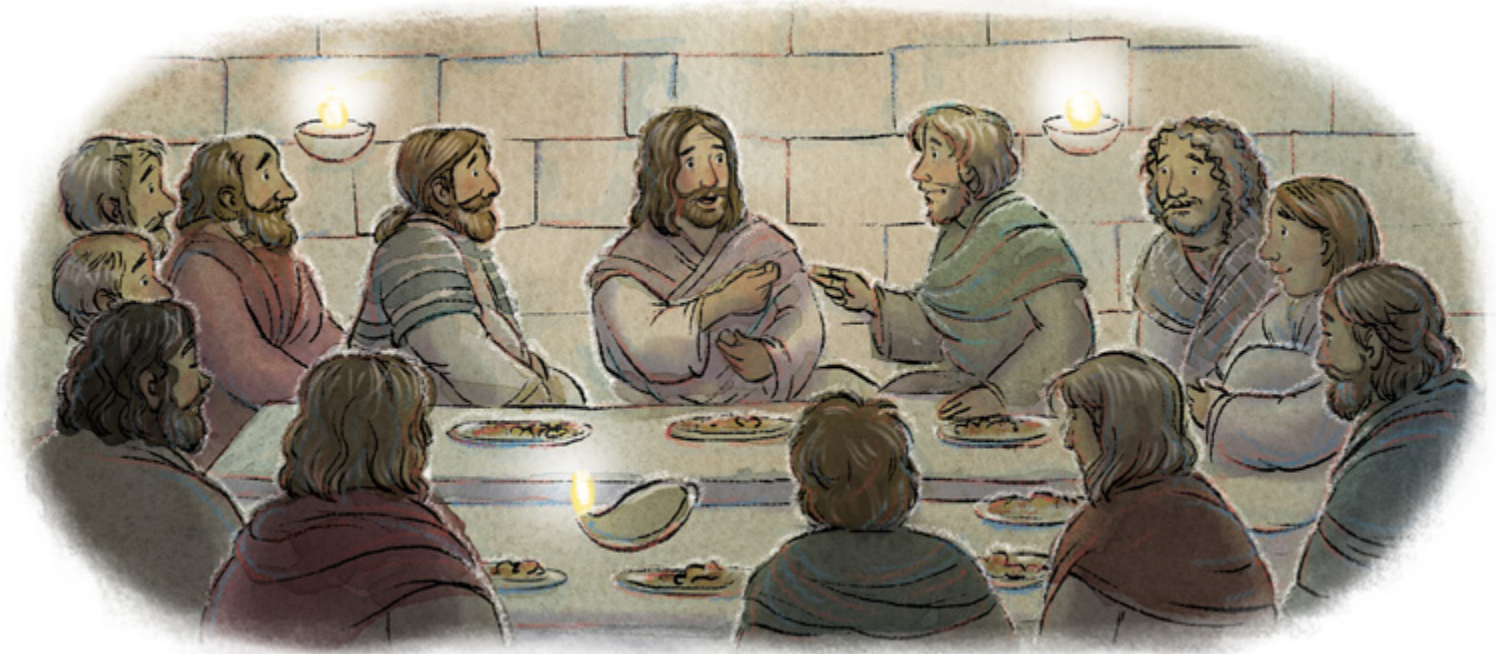
Wala madugay si Sister Hanson mihtag ni Mía og usa ka gamay nga hulagway ni Jesus. “Mokaon kita sa pan ug moinom sa tubig aron mahinumdom kang Jesus ug mosaad sa pagsunod Kaniya.” Mipahiyum siya. “Unsay imong hunahuna sa sakrament?”

Mitan-aw si Mía sa litrato ni Jesus. Iyang nahinumduman ang mainit niyang pagbati. Mipahiyum siya. “Nindot kaayo kadto! Gimahal nako si Jesus.” ■

Ang tagsulat nagpuyo sa California, USA.

Si Jesus Mihatag Kanato sa Sakrament

Ni Kim Webb Reid

Nasayud si Jesus nga ang Iyang panahon dinhi sa yuta hapit na matapos. Iyang gipundok ang Iyang mga Apostoles alang sa Katapusang Panihapon. Mihatag Siya kanila sa sakrament ug mihangyo kanila nga kanunay mohinumdom Kaniya.

Si Jesus miadto sa tanaman aron mag-ampo. Nasakitan siya alang sa tanan nga mga sala ug masulub-ong mga butang sa kinabuhi sa matag tawo. Dayon namatay Siya sa krus ug gilubong sa lubnganan.

Sa Dominggo sa buntag human namatay si Jesus, pipila ka mga babaye miadto sa lubnganan. Ang bato diha sa pultahan giligid na palayo, ug ang lubnganan walay sulod! Asa man si Jesus?

Nabuhi Siya pag-usab! Si Maria Magdalena nakakita ni Jesus. Iyang gibisita ang Iyang mga Apostoles aron sila maandam sa pagtudlo sa ebanghelyo human Siya mibalik ngadto sa langit.

Kon ako moambit sa sakrament, akong hinumduman si Jesus. Nakahinumdom ko nga Siya nabuhi ug namatay ug nabanhaw alang kanako aron ako mabuhi pag-usab! ■

Mga Liryo sa Pasko sa Pagkabanhaw

Ang mga maanindot nga puting liryo sa pasko makapahinumdom kanato sa talagsaong adlaw sa dihang nabanhaw si Jesus. Lima ka puting liryo ang gitago dinhi niini nga litrato. Matag higayon nga makakita kamo og usa, magsulti og usa ka butang nga imong nakat-unan mahitungod ni Jesus.

Ni Elder Bruce R. McConkie (1915–1985)
Sa Korum sa Napulog
Duha ka mga Apostoles

ANG GAHUM SA DIOS

Ang hugot nga pagtuo usa ka gahum ug ang gahum mao ang priesthood.

Ang Dios mao ang Dios tungod kay Siya ang hingpit nga hulagway sa tanang pagtuo ug sa tanang gahum ug sa tanang priesthood. Ang kinabuhi nga iyang gipakabuhian ginganlan og kinabuhing dayon.

Ang sukod sa pagkahimo natong sama Kaniya mao ang sukod sa atong pag-angkon sa Iyang hugot nga pagtuo, pag-angkon sa Iyang gahum, ug paggamit sa Iyang priesthood. Ug kon mahimo na kitang sama Kaniya sa hingpit ug tinuod nga punto, niana kita usab makaangkon og kinabuhing dayon.

Ang pagtuo ug ang priesthood magkauban. Ang hugot nga pagtuo usa ka gahum ug ang gahum mao ang priesthood. Human nato maangkon ang pagtuo, madawat nato ang priesthood. Dayon, pinaagi sa priesthood, motubo kita inubanan sa pagtuo hangtud mabaturan ang tanang gahum, mamahimo kitang sama sa atong Ginoo.

Ang atong panahon dinhi sa mortalidad gigahin isip panahon sa pagsulay ug pag-testing. Atong pribilehiyo samtang nia kita dinhi ang paghingpit sa atong pagtuo ug pagtubo uban sa gahum sa priesthood. . . .

Ang balaan nga priesthood naka-himo og daghan sa paghingpit sa

katawhan sa mga adlaw ni Enoch kay sa ubang panahon. Nailhan kini isip kapunongan ni Enoch (tan-awa sa D&P 76:57), gahum kini diin siya ug ang iyang mga tawo gibalhin sa

pagkahimaya. Ug gibalhin sila sa pagkahimaya tungod kay duna silay pagtuo ug gigamit nila ang gahum sa priesthood.

Didto kang Enoch ang Ginoo mihi-mo og mahangturong mga pakigsaad nga ang tanang makadawat sa priesthood makabaton og gahum, pinaagi sa pagtuo, sa pagdumala ug pagkontrolar sa tanang butang dinhi sa yuta, sa pagpugong sa mga sundalo sa kanasuran ug makabarug sa himaya ug kahimayaan atubangan sa Ginoo.

Si Melchizedek mao ang tawo nga may susamang hugot nga pagtuo, “ug ang iyang katawhan nagbuhat sa pagkamatarung, ug nakaangkon sa langit, ug nagtinguha alang sa dakbayan sa Enoch” (Hubad ni Joseph Smith, Genesis 14:34). . . .

Unsa man diay ang doktrina sa priesthood? Ug unsaon man nato sa pagpakabuhi isip mga sulugoon sa Ginoo?

Kini nga doktrina mao nga ang Dios nga atong Amahan usa ka nahimaya, hingpit, ug nahimaya nga binuhat kinsa adunay tanang kusog, gahum, ug tanang kamandoan, kinsa nasayud sa tanang butang ug walay kinutuban sa Iyang tanang hiyas, ug nagpuyo kauban sa pamilya.

Mao kini nga ang atong Mahang-turong Amahan nagtagamtam niining labaw nga kahintang sa himaya ug kahingpitan ug gahum tungod kay ang Iyang pagtuo hingpit ug ang Iyang priesthood walay kinutuban.

Mao kini nga ang priesthood mao gayud ang ngalan sa gahum sa Dios, ug nga kon gusto kitang mahisama Kaniya, kinahanglang dawaton ug gamiton nato ang Iyang priesthood o gahum sama sa Iyang paggamit niini. . . .

Mao kini nga kita adunay gahum, pinaagi sa pagtuo, sa pagdumala ug pagkontrolar sa tanang butang, sa temporal man o espiritwal; sa paghimo og mga milagro ug paghingpit og mga kinabuhi; sa pagbarug atubangan sa Dios ug mahimong sama Kaniya tungod kay kita nakaangkon sa Iyang hugot nga pagtuo, Iyang kahingpitan, ug Iyang gahum, o sa laing pagkasulti sa kahingpitan sa Iyang priesthood.

Kini mao ang doktrina sa priesthood nga walay makalabaw bisan unsang butang. Gahum kini nga atong maangkon pinaagi sa hugot nga pagtuo ug pagkamatarung. . . .

Sa tinuod dunay gahum sa priesthood—gahum nga gitinguha natong maangkon aron magamit, gahum nga mahalaron natong giampo nga moabut kanato ug sa atong kaliwatan hangtud sa hangtud. ■

Gikan sa pakigpulong sa kinatibuk-ang sesyon sa priesthood nga giulohan og “The Doctrine of the Priesthood,” Ensign, Mayo 1982, 32–34; ang pag-capital gi-standardize.

**AKO ADUNAY LAIN PANG
KARNERO NI ELSPETH YOUNG**

Ang nabanhaw nga Ginoo mibisita sa iyang "lain nga karnero" (3 Nephi 15:21) sa Amerika ug sa laing mga dapit. Ang mga Nephites ". . . mihikap pinaagi sa ilang mga kamot ngadto sa iyang kilid, ug mibati sa mga agi sa mga lansang sa iyang mga kamot ug sa iyang mga tiil; ug kini sila mihimo, miduol tagsa-tagsa hangtud silang tanan nakaduol, ug nakakita uban sa ilang mga mata ug mibati uban sa ilang mga kamot, ug nasayud sa pagkatinuod ug nagpamatuod, nga kini mao siya, kinsa mao ang gikasulat sa mga propeta, nga moabut" (3 Nephi 11:15).

Anaa Usab Niini nga Isyu

PARA SA MGA YOUNG ADULT

Ang Pagsabut sa Imong Patriyarkal nga Panalangin

Ang patriyarkal nga panalangin dili magsulti kanato sa tanang mahitabo sa atong kinabuhi, apan naghatag gayud kini og personal nga mapa sa dalan nga makatabang sa paggiya kanato ngadto sa dakong kalipay nga giandam sa Langitnong Amahan alang sa matag usa kanato.

p.44

PARA SA MGA KABATAN-ONAN

p.58

SILA NAKAKITA **KANIYA**

Mga saksi sila sa nabanhaw nga Kristo. Sa unsang paagi kita makabarug isip mga saksi karon.

PARA SA MGA BATA

Si Jesus Mihatag Kanato sa Sakrament

Moambit kita sa sakrament kada semana. Apan nahibalo ba ang inyong mga anak kon ngano?

p.76

CEBUANO

ANG SIMBAHAN NI
JESUKRISTO
SA MGA SANTOS
SA ULAHING MGA ADLAW